କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସର ମୁଖ୍ୟ ଆୟୁକ୍ତ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ

ବନାମ

ମେସର୍ସ ସଫାରି ରିଟ୍ରିଟ୍ସ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ

(ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 2948/2023)

03 ଅକ୍ଟୋବର 2024

[ଅଭୟ ଏସ. ଓକା* ଏବଂ ସଞ୍ଜୟ କାରୋଲ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଦ୍ୱୟ]

ବିଚାର ପାଇଁ ପ୍ରସଙ୍ଗ

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2017ର ଧାରା 17 ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ର ସଂଜ୍ଞା ଧାରା 17ର ଉପଧାରା (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ରେ ବ୍ୟବହୃତ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ କି; ଯଦି ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଏ ଯେ ଏହି ବ୍ୟାଖ୍ୟା "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ, ତେବେ "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କ'ଣ; ଏବଂ CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) ଏବଂ ଧାରା 16 (4) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଅସାମ୍ବିଧାନିକ କି?

ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ତଥ୍ୟ କଥନ†

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2017 - ଧାରା 17 (5) (c), (d), ଧାରା 16 (4) - ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା - ଆପତ୍ତି - ଇନପୁଟ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ କ୍ରେଡିଟ୍ (ITC) ନେବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ଏବଂ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ - ଅବରୁଦ୍ଧ କ୍ରେଡିଟ୍ ଗୁଡ଼ିକର ଆବଣ୍ଟନ - ଧାରା 17 (5) (d) ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ କୌଣସି ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ନିର୍ମାଣ ଏକ "କାରଖାନା" କି - ପ୍ରଶ୍ନରେ ଥିବା ସପିଂ ମଲ୍, ଯଦି ଏକ "କାରଖାନା" ଥିଲା - ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ମଧ୍ୟରେ, କରଦାତାମାନଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ଥିଲା ଯେ, ପରିସରର ଭଡ଼ା/ଲିଜ ଦେବା ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ପ୍ରାପ୍ତ ଜିଏସଟି ବିରୁଦ୍ଧରେ କୋଠା ନିର୍ମାଣ ଇତ୍ୟାଦିରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସେବା ଉପରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଜିଏସଟି ଉପରେ ସେମାନେ କ୍ରେଡିଟ୍ ଲାଭ ଉଠାଇବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରିନଥିଲେ - ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ ଯେ ଯଦି କରଦାତାମାନଙ୍କୁ ମଲର ଭଡ଼ା ଆୟ ଉପରେ ଜିଏସଟି ଦେବାକୁ ପଡ଼େ, ତେବେ ସେମାନେ ମଲ ନିର୍ମାଣ ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଜିଏସଟି ଉପରେ ଆଇଟିସି ପାଇବାକୁ ହକଦାର - ସଠିକତା :

ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଗଲା : ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଏବଂ ଧାରା 16 (4) ର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା ବଜାୟ ରଖାଯାଇଛି - ଯେହେତୁ ସେମାନଙ୍କର ସରଳ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କୌଣସି ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ - ଧାରା 17 (5) (d) ରେ ବ୍ୟବହୃତ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥକୁ ଧାରା 17ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ପରିଭାଷିତ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ସମାନ ଅର୍ଥ ଦିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ - ଧାରା 17 (5) (d) ରେ ବ୍ୟବହୃତ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥରେ

* ଲେଖକ

ଏକ ମଲ୍, ଗୋଦାମ କିମ୍ବା ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା ହଲ୍ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କୋଠା ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବର୍ଗୀକୃତ ହୋଇପାରିବ କି ନାହିଁ ତାହା ଏକ ତଥ୍ୟଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ଯାହା ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ଉକ୍ତ ବ୍ୟବସାୟରେ କୋଠାର ଭୂମିକାକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯିବା ଉଚିତ - ଯଦି କୌଣସି କୋଠାର ନିର୍ମାଣ ସେବା ଯୋଗାଣର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ, ଯେପରିକି ଭଡା କିମ୍ବା ଲିଜରେ ଦେବା କିମ୍ବା କୋଠା କିମ୍ବା ଏହାର ଏକ ଅଂଶ ଯାହା ସିଜିଏସଟି ଅଧିନିୟମର ଅନୁସୂଚୀ II ର ଖଣ୍ଡ (2) ଏବଂ (5) ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ତେବେ ସେହି କୋଠାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ - ତା'ପରେ, ଏହାକୁ ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ଦ୍ୱାରା ଧାରା 16 ର ଉପଧାରା (1) ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବ୍ୟତିକ୍ରମରୁ ବାହାର କରିଦିଆଯାଇଛି - ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ନିର୍ମାଣ ଏକ "କାରଖାନା" କି ନାହିଁ ତାହା ସ୍ଥିର କରିବାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବ - 2023 ର ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 2948 ଏବଂ 2949 ରେ ଆକ୍ଷେପିତ ରାୟକୁ ବାତିଲ କରି, ସପିଂ ମଲ୍ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମତା ପରୀକ୍ଷାକୁ ପୂରଣ କରେ କି ନାହିଁ ଏବଂ ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ଅନୁଯାୟୀ ଏକ "କାରଖାନା" କି ନୁହେଁ, ସେହି ତଥ୍ୟ ଉପରେ ସୀମିତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରିଟ୍ ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟକୁ ପଠାଯାଇଛି - ଆହୁରି ମଧ୍ୟ, ରିଟ୍ ଆବେଦନରେ ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ନିର୍ମାଣ "କାରଖାନା" ଥିଲା କି ନାହିଁ, ତାହା କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗ କରି ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯିବ ।

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2017 - ଧାରା 17 (5), 16 (1), 18 (1) - ଇନପୁଟ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ କ୍ରେଡିଟ୍ (ITC) ନେବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ଏବଂ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ - ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରେ ITC ର ଉପଲବ୍ଧତା - ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡ - ଧାରା 17 (5), ଧାରା 16 ର ଉପ-ଧାରା (1) ଏବଂ ଧାରା 18 ର ଉଲଂଘନ କରେ :

ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଗଲା : ଧାରା 17 (5) ଏକ ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡରେ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିବା ଧାରା 16 ର ଉପ-ଧାରା (1) ଏବଂ ଧାରା 18ର ଉପ-ଧାରା (1) ଉଭୟର ଉଲଂଘନ କରେ - ଏକ ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡ ସମାନ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କିଛି ଆଇନରେ ମିଳୁଥିବା ବିପରୀତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ କେତେକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରଭାବ ପ୍ରଦାନ କରେ - ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକରେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରତିକୂଳ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଉକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳିତ ହେବା ଉଚିତ - ଧାରା 17 (5) ଅଧୀନରେ ଆସୁଥିବା ମାମଲାଗୁଡିକରେ, ITC ଉପଲବ୍ଧ ନାହିଁ - ତେଣୁ, ଧାରା 17 ର ଉପ-ଧାରା (5), ଧାରା 16 ଏବଂ 18 ର ଉପ-ଧାରା (1) ର ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସୃଷ୍ଟି କରେ, ଯାହା ITC ର ଲାଭ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ।

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2017 - ଧାରା 17 (5) (c), (d) - ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ - ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14 - ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14 ଅନୁଯାୟୀ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବର୍ଗୀକରଣର ପରୀକ୍ଷା ପୂରଣ ହୋଇନଥିବା ଆଧାରରେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତାର ଆପତ୍ତି :

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସର ମୁଖ୍ୟ ଆୟୁକ୍ତ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ
ମେସର୍ସ ସଫାରି ରିଟ୍ରିଟ୍ସ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ଼ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ

ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଗଲା : ଜି.ଏସ୍.ଟି. ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ଅଚଳ ସାମଗ୍ରୀ ନିଜସ୍ୱ ଭାବେ ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ଗଠନ କରନ୍ତି - ଧାରା 17 (5)ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) କେବଳ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ମାମଲା ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ - ଧାରା 17 (5) (c), (d) ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକ ଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ତାଲିକା II ର ସ୍ତମ୍ଭ 49 ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟର ବୈଧାନିକ କ୍ଷମତା ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ - ITC କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ କାରଣ ଆଇ.ଟି.ସି.ର ଅଧିକାର ଏକ ବିଧାନର ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ କେବଳ ବିଧାନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ - ବିଧାନରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିଲେ ITC କୁ ଅଧିକାର ଭାବରେ ଦାବି କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ - ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ ବୋଧଗମ୍ୟ ନୁହେଁ ଏବଂ ହାସଲ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହିତ ଏହାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ବୋଲି କରଦାତାଙ୍କ ଯୁକ୍ତିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଇଥିଲା - ଟିକସ ଆଇନରେ ଭେଦଭାବର ପରୀକ୍ଷା କମ୍ କଠୋର - ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଏକ ଜଟିଳ ଆର୍ଥିକ ସମସ୍ୟାର ମୁକାବିଲା କରୁଥିଲେ - ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) କୁ ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ I

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2017 - ଧାରା 17 (5), ଖଣ୍ଡ (d), (c) - ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ - ଆଲୋଚନା କରାଗଲା I

ଆଇନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା - ଟିକସ ଆଇନ - ବ୍ୟାଖ୍ୟା - ପରିଚାଳନା ନୀତି - ଆଲୋଚନା କରାଗଲା I

ଶବ୍ଦ ଏବଂ ବାକ୍ୟାଂଶ - କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2017 - ଧାରା 17 (5), ଖଣ୍ଡ (d), (c), ବ୍ୟାଖ୍ୟା ; ଧାରା 7, ଅନୁସୂଚୀ II, III ; ଧାରା 102 (2) "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ; "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ; "କାରଖାନା" ; "ନିର୍ମାଣ" ; "ସେବା" ; "ଯୋଗାଣ" - ଆଲୋଚନା କରାଗଲା I

ନଜିର ସୂଚନା

ସି.ଆଇ.ଟି., ତ୍ରିଭେନ୍ଦ୍ରମ ବନାମ ଆନନ୍ଦ ଥିଏଟରସ୍ **[2000] 1 Supp. SCR 338 : (2000) 5 SCC 393 - ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଗଲା I**

ଏଚର୍ ମୋଟର୍ସ ଲିମିଟେଡ଼ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **[1999] 1 SCR 295 : (1999) 2 SCC 361;** ଭାରତ ସଞ୍ଚାର ନିଗମ ଲିମିଟେଡ଼ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **[2006] 2 SCR 823 : (2006) 3 SCC 1;** ଶ୍ରେୟା ସିଂହଲ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ **[2015] 5 SCR 963 (2015) 5 SCC 1;** ଭାରତ ସଂଘ ବନାମ ଭାରତୀ ଏୟାରଟେଲ୍ ଲିମିଟେଡ଼ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **(2021) SCC ଅନଲାଇନ SC 1006;** ଫେଡେରେଶନ ଅଫ୍ ହୋଟେଲ୍ ଆଣ୍ଡ ରେଷ୍ଟୁରାଣ୍ଟ ଆସୋସିଏସନ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ, ଇତ୍ୟାଦି ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **[1989] 2 SCR 918 (1989) 3 SCC 634;** ଟ୍ରିଫୋର୍ଡ ଟି କୋ. ଲିମିଟେଡ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ କେରଳ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ **(1981) 4 SCC 675;** ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ନିଟଦିପ୍ ଟେକ୍ସଟାଇଲ୍

ପ୍ରୋସେସର୍ସ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ **[2011] 13 SCR 26 : (2012) 1 SCC 226;** ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ସରକାର ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ପି. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀ **[2008] 3 SCR 330 : (2008) 4 SCC 720;** ସହରାଞ୍ଚଳ ଜମି ଟିକସ ବିଭାଗର ସହକାରୀ ଆୟୁକ୍ତ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ବକିଂହାମ୍ ଏବଂ କାର୍ନାଟିକ୍ କମ୍ପାନୀ ଲିମିଟେଡ୍, ଇତ୍ୟାଦି **[1970] 1 SCR 268 (1969) 2 SCC 55;** ଜିନ୍ଦଲ ଷ୍ଟେନଲେସ ଲିମିଟେଡ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ ହରିୟାଣା ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **[2016] 10 SCR 1 : (2017) 12 SCC 1;** ତାମିଲନାଡୁ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ ଜାତୀୟ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ ନଦୀ ଆନ୍ତଃସଂଯୋଗ କୃଷି ସଂଘ **[2021] 7 SCR 479 : (2021) 15 SCC 534;** ସଞ୍ଜୀବ କୋକ୍ ମାନୁଫାକ୍ଚରିଂ କମ୍ପାନୀ ବନାମ ମେସର୍ସ ଭାରତ କୋକିଙ୍ଗ୍ କୋଲ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ **[1983] 1 SCR 1000 : (1983) 1 SCC 147;** ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ ମୋହିତ ମିନେରାଲ୍ସ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍ **[2022] 9 SCR 300 : (2022) 10 SCC 700;** ଇଣ୍ଡିଆନ ସୋସିଆଲ ଆକ୍ସନ୍ ଫୋରମ୍ (INSAF) ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ **[2020] 4 SCR 903 (2021) 15 SCC 60;** ଦିଲ୍ଲୀ ପରିବହନ ନିଗମ ବନାମ ଡି.ଟି.ସି. ମଜଦୁର କଂଗ୍ରେସ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **[1990] Supp. 1 SCR 142 : (1991) Supp (1) SCC 600;** ଇଣ୍ଡକନ୍ ଷ୍ଟ୍ରକ୍ଚରାଲ୍ସ (P) ଲିମିଟେଡ୍ ବନାମ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଉତ୍ପାଦ ଶୁଳ୍କ ଆୟୁକ୍ତ, ଚେନ୍ନାଇ **[2006] Supp. 1 SCR 11 : (2006) 4 SCC 786;** ସି.ଆଇ.ଟି., ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ବନାମ ତାଜମହଲ ହୋଟେଲ, ସିକନ୍ଦରାବାଦ **[1972] 1 SCR 168 : (1971) 3 SCC 550;** ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ, କର୍ଣ୍ଣାଟକ ବନାମ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଶକ୍ତି ନିଗମ **(2002) 9 SCC 571;** ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ ବନାମ ଭିକ୍ଟୋରୀ ଆକ୍ୱା ଫାର୍ମ ଲିମିଟେଡ୍ **(2016) 16 SCC 553;** ସୀମା ଶୁଳ୍କ (ଆମଦାନୀ) ଆୟୁକ୍ତ ମୁମ୍ବାଇ ବନାମ ଦିଲୀପ କୁମାର ଏବଂ କମ୍ପାନୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **(2018) 9 SCC 1;** ସ୍ନେହ ଏଣ୍ଟରପ୍ରାଇଜେସ୍ ବନାମ ସୀମା ଶୁଳ୍କ ଆୟୁକ୍ତ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ **[2006] Supp. 5 SCR 817 : (2006) 7 SCC 714;** ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ, ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ 1, କଲିକତା ବନାମ ମେସର୍ସ ଭେଜିଟେବଲ୍ ପ୍ରଡକ୍ଟସ୍ ଲିମିଟେଡ୍ **[1973] 3 SCR 448 : (1973) 1 SCC 442;** ଆର୍.ଏସ୍. ରଘୁନାଥ ବନାମ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ **[1991] Suppl. 1 SCR 387 : (1992) 1 SCC 335;** ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଭି.କେ.ସି. ଫୁଟଷ୍ଟେପ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍ **[2021] 15 SCR 169 : (2022) 2 SCC 603;** ଏ.ଏଲ୍.ଡି. ଅଟୋମୋଟିଭ୍ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ବନାମ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଟିକସ ଅଧିକାରୀ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସହାୟକ ଆୟୁକ୍ତ (CT) ଭାବେ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **[2018] 13 SCR 217 (2019) 13 SCC 225;** ହରି କୃଷ୍ଣ ଭାର୍ଗବ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ **[1966] 2 SCR 22 : (1966) 2 SCR 22;** ଯୋଶେଫ ଶାଇନ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ **[2018] 11 SCR 765 : (2019) 3 SCC 39;** ଇନ୍ଦୋର ବିକାଶ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବନାମ ମନୋହରଲାଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **[2020] 3 SCR 1 : (2020) 8 SCC 129;** ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ ବନାମ ଆର.ଏମ.ଡି. ଚମାରବାଗୱାଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ **[1957] 1 SCR 874 : (1957) SCC ଅନଲାଇନ SC 12;** ଭାରତ ସଂଘ ବନାମ ଶ୍ରୀ ହରଭଜନ୍ ସିଂ ଧିଲନ୍ **[1972] 2 SCR 33 : (1971) 2 SCC 779;** ଇଣ୍ଡିଆ ସିମେଣ୍ଟ ଲିମିଟେଡ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ତାମିଲନାଡୁ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **[1989]**

Supp. 1 SCR 692 : (1990) 1 SCC 12; ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ବନାମ କେସୋରାମ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **[2004] 1 SCR 564 : (2004) 10 SCC 201;** କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଉତ୍ପାଦ ଶୁଳ୍କ ଆୟୁକ୍ତ ଅହମ୍ମଦାବାଦ ବନାମ ଦୃଢ଼ ଓ ସଠିକ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ **[2010] 4 SCR 476 : (2010) 5 SCC 122** - ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

ଅଧିନିୟମଗୁଡିକର ତାଲିକା

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2017; ତାମିଲନାଡୁ ମୂଲ୍ୟଯୁକ୍ତ ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2006; ବିତ୍ତ ଅଧିନିୟମ 2022; ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ।

ଗୂଢାର୍ଥ ଶବ୍ଦ

ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ; କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2017ର ଧାରା 17 (5) ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଏବଂ ଧାରା 16; ଇନପୁଟ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ କ୍ରେଡିଟ୍ (ITC); ବ୍ୟତିକ୍ରମ; ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡ; ସପିଂ ମଲ୍; ହୋଟେଲ; ପଣ୍ୟାଗାର; କୋଠାଘର; ସିନେମା; ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତିର ନିର୍ମାଣ; "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି"; "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି "; "କାରଖାନା"; "ନିର୍ମାଣ"; ସେବା ଯୋଗାଣ; ଜମି ଏବଂ କୋଠା; କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି; ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି; ଅଚଳ ସାମଗ୍ରୀ; ପୁଞ୍ଜିଗତ ଦ୍ରବ୍ୟ; ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତାକୁ ଆପତ୍ତି କରାଯାଇଛି; ପଢ଼ିବା; ବୋଧଗମ୍ୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ; ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବର୍ଗୀକରଣର ପରୀକ୍ଷା; ପକ୍ଷପାତ; ପକ୍ଷପାତୀ; ଅସାମ୍ବିଧାନିକ; କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷା; ଟିକସ ଆଇନ; ଭଡ଼ା; ଲିଜ୍; ଭଡା ଦେବା; ଭଡ଼ା ଆୟ; ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14,19 (1) (g), 300A; ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁସୂଚୀ VIIର ତାଲିକା II ।

ମାମଲାର ଉତ୍ସ

ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ/ମୂଳ ଅଧିକାରିତା : ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 2948/2023

WPC ସଂଖ୍ୟା 20463/2018 ରେ କଟକସ୍ଥିତ ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ତା 17.04.2019 ରିଖର ରାୟ ଏବଂ ଆଦେଶରୁ

ସହିତ

2022 ର ରିଟ୍ ଆବେଦନ (ଦେୱାନୀ) ସଂଖ୍ୟା 804 ଏବଂ 1030, ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 2949/2023 , ରିଟ୍ ଆବେଦନ (ଦେୱାନୀ) ସଂଖ୍ୟା 1036/2022, 2023 ର ରିଟ୍ ଆବେଦନ (ଦେୱାନୀ) ସଂଖ୍ୟା 90, 846 ଏବଂ 847

ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉପସ୍ଥିତି

ଏ.ଏସ୍.ଜି., ଏନ୍. ଭେଙ୍କଟରମଣ, ଅରିଜିତ୍ ପ୍ରସାଦ, ଅରବିନ୍ଦ ପି. ଦାତାର, ମୁକୁଲ୍ ରୋହତଗୀ, ଅଭ୍ରତୋଷ ମଜୁମଦାର, ଭି. ରଘୁରାମନ, ବିକ୍ରମ ନାନକାନୀ, ବରିଷ୍ଠ ଅଧିବକ୍ତା, ତରୁଣ ଗୁଲାଟି, ଇନ୍ଦରଜିତ ପ୍ରସାଦ, ମୁକେଶ କୁମାର ମାରୋରିଆ, ରୁପେଶ କୁମାର, ଏସ୍.ଏ. ହସୀବ, ମହମ୍ମଦ ଅଖିଲ, ସୁଶ୍ରୀ ସ୍ୱରୂପମା ଚତୁର୍ବେଦୀ, ଟି.ଏସ୍. ସବରୀଶ, ଲଳିତ ମୋହନ, ସୁଶ୍ରୀ ସୋନୁ ଭଟନାଗର, ଭି. ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଭାରତୀ, ସୁଶ୍ରୀ ଅମୃତା ଚନ୍ଦ୍ରମୌଳି, ରାହୁଲ ବିଜୟ କୁମାର, ଶିବଶଙ୍କର ଜି., ସୁଶ୍ରୀ ଶ୍ରୁତି ଶିବକୁମାର, ସୁଶ୍ରୀ ମୋନିକା ବେଞ୍ଜାମିନ୍, ସୁଶ୍ରୀ ନିଷ୍ଠା ମିତ୍ତଲ, ସୌରଭ ଚୌଧୁରୀ, ବିଜୟ ନନ୍ଦ ତ୍ରିପାଠୀ, ସୁଶ୍ରୀ ଅଙ୍କିତା ଅନିଲକୁମାର ସିଂହ, ବିପିନ ଜୈନ, ବିନୟ ସରାଫ, ବିଶାଲ ଅଗ୍ରୱାଲ, ଶଶି ପ୍ରଭୁ, ରବି ଭାରୁକା, ଅଙ୍କିତ ଅଗ୍ରୱାଲ, ଅଭିଷେକ ଦେଓଧର, ରାହୁଲ ଉନ୍ନିକୃଷ୍ଣନ, ସୁଶ୍ରୀ ରିତୁ ଜୈନ, ସୁଶ୍ରୀ ଅଦିତି ଜୈନ, ସୁଜିତ ଘୋଷ, ସୁଶ୍ରୀ ମନ୍ନତ ୱାରାଇଚ, ସୁଶ୍ରୀ ଅଂଶିକା ଅଗ୍ରୱାଲ, ସୁଶ୍ରୀ ପ୍ରିୟଙ୍କା ରାଠୀ, ସୁଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେକାରନ, ସୁଶ୍ରୀ ଶୁଭାଙ୍ଗୀ ଗୁପ୍ତା, ଅଭିଷେକ ଏ. ରାସ୍ତୋଗି, ନିଖିଲ ଜୈନ, ପ୍ରତ୍ୟୁଷପ୍ରଭା ସାହା, ସୁଶ୍ରୀ ଦିବ୍ୟା ଜୈନ, ସୁଶ୍ରୀ ମୀନାଲ ସୋନଗିରୀ, ସୁଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜୀତା ରୋହତଗୀ, ବିନୋଦ କୁମାର ଜୈନ, ସୁଶ୍ରୀ ପୂଜା ଏମ. ରାସ୍ତୋଗୀ, ସୁଶ୍ରୀ ମୋନିକା ଧିଙ୍ଗ୍ରା, ସୁଶ୍ରୀ ମୀନାଲ ସୋନଗୀର, ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର, ପଲ୍ଲବ ମୋଙ୍ଗିଆ, ବିଜୟ ଦେଓରା, ଜୟେଶ ଗୁପ୍ତା, ଅଜୟ ସିଂହ, ଶୁଭମ ସିଂହ, ରେନୀତା ଆଲେକ୍ସ, ଅଭ୍ରା ମଜୁମଦାର, ରମେଶ ପାଟୋଡ଼ିଆ, ଏସ୍ ସୁକୁମାରନ, ଆନନ୍ଦ ସୁକୁମାର, ଶ୍ରୀମତୀ ମେଘା ଅଗ୍ରୱାଲ, ଭୁପେଶ କୁମାର ପାଠକ, ଶ୍ରୀମତୀ ରୁଚେ ଆନନ୍ଦ, ଶ୍ରୀମତୀ ମୀରା ମାଥୁର, ସୁଭେନ୍ଦୁ ସୁବାସିସ ଦାଶ, ସୁଶ୍ରୀ ସ୍ୱାତୀ ବୈଭବ, ସୁଶ୍ରୀ ଶ୍ରୁତି ବୈଭବ, ପ୍ରିୟଙ୍କୁ ଅଞ୍ଜନ ଗୋଗୋଇ, ସୁଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟା ଠାକୁର, ରାଜସ୍ମିଥ ମୋଣ୍ଡଳ, ଶିବମ ସାଇନି, ପ୍ରସେନଜିତ ମହାପାତ୍ର, ଅଭ୍ରା ମଜୁମଦାର, ଭୁପେଶ ପାଠକ, ବିନୟ ଶ୍ରଫ, ବିଶାଲ ଅଗ୍ରୱାଲ, ସୁଶ୍ରୀ ତୁହିନା ସିହ୍ନା, ଭାନୁମୂର୍ତ୍ତି ଜେ, ସି.ଆର. ରାଘବେନ୍ଦ୍ର, ଶ୍ରୀମତୀ ସନ୍ଧ୍ୟା ରଘୁରାମନ, ଶିବମ ବାତ୍ରା, ସ୍ୱର୍ଣ ଭାର୍ଗବ, ସୁଶ୍ରୀ ଇଶିତା ଫରସାଇୟା, ରାହୁଲ ଜୈନ, କିଶୋର କୁନାଲ, ସୁଶ୍ରୀ ଅଙ୍କିତା ପ୍ରକାଶ, ନରେଶ ଜୈନ, ସୁଶ୍ରୀ ଆରତୀ ସିଂହ, ଆଲୋକ କୁମାର, ବିକାଶ ମେହେଟ୍ଟା, ଜେ.କେ. ମିତ୍ତଲ, ସୁଶ୍ରୀ ବନ୍ଦନା ମିତ୍ତଲ, ସୁଶ୍ରୀ ଆଶନା ସୁରୀ, ନଗରକଟ୍ଟି କାର୍ତ୍ତିକ ଉଦୟ, ମହାବୀର ଜୈନ, ରାମେଶ୍ୱର ପ୍ରସାଦ ଗୋୟଲ, ବିଶାଲ ଅଗ୍ରୱାଲ, ଅଙ୍କିତ କାନୋଡ଼ିଆ, ଅଧିବକ୍ତାଗଣ ଉପସ୍ଥିତ ପକ୍ଷଙ୍କ ତରଫରୁ ।

ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ରାୟ/ଆଦେଶ

ରାୟ

ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି, ଅଭୟ ଏସ୍. ଓକା

ବାସ୍ତବ ଦିଗଗୁଡ଼ିକ

1. ଏହି ବିଷୟ ସମୂହରେ ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ଉପୁଜିଥାଏ ତାହା କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2017 ("ସି.ଜି.ଏସ୍.ଟି. ଅଧିନିୟମ") ର ଧାରା 17ର ଉପଧାରା (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ସହିତ ଜଡ଼ିତ । ଉକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତାକୁ ନେଇ ଏକ ଆପତ୍ତି ରହିଛି । ଉକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିକୁ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରାର୍ଥନା ରହିଛି ।

2. 2023 ର ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 2948 ଏବଂ 2949 ରେ, ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତରଦାତା ମଲରେ ଥିବା ପରିସରକୁ ବିଭିନ୍ନ ଭଡ଼ାଟିଆଙ୍କୁ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ସପିଂ ମଲ୍ ନିର୍ମାଣରେ ନିୟୋଜିତ ଅଛନ୍ତି । ମଲ୍ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ସିମେଣ୍ଟ, ବାଲି, ଇସ୍ପାତ, ଆଲୁମିନିୟମ, ତାର, ପ୍ଲାଇଉଡ୍, ରଙ୍ଗ, ଲିଫ୍ଟ, ଏସ୍କେଲେଟର, ଏୟାର କଣ୍ଡିସନିଂ ପ୍ଲାଣ୍ଟ, ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଉପକରଣ, ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର, ବିଲ୍ଡିଂ ଅଟୋମେସନ୍ ସିଷ୍ଟମ ଇତ୍ୟାଦି ଏବଂ ପରାମର୍ଶ ସେବା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ ସେବା, ଆଇନ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃତ୍ତିଗତ ସେବା, ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ସେବା ଏବଂ ମଲ୍ ନିର୍ମାଣରେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଡିଜାଇନରଙ୍କ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦଳର ସେବା ସମେତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସେବା ରୂପରେ ବିପୁଳ ପରିମାଣର ସାମଗ୍ରୀ, ଇନପୁଟ ଏବଂ ସେବା ଆବଶ୍ୟକ । ମଲ୍ ନିର୍ମାଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏହି ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ସିଜିଏସଟି ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଟିକସ ଲାଗୁ ହେବ । ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ମାମଲା ହେଉଛି ଯେ ସେ ସପିଂ ମଲ୍ ନିର୍ମାଣରେ ଉପଯୋଗ ହୋଇଥିବା ଏବଂ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବାର କ୍ରୟ/ଯୋଗାଣ ଦ୍ୱାରା 34 କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର GST ର ଇନପୁଟ୍ କ୍ରେଡିଟ୍ ସଂଗ୍ରହ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ସମୟରେ, ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସପିଂ ମଲରେ ୟୁନିଟ୍ ଭଡ଼ା ଦେବା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ଭଡା ଉପରେ CGST ଲାଗୁ ହୁଏ କାରଣ ଏହା CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ସେବା ଯୋଗାଣ ସହିତ ସମାନ । ତେଣୁ, ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତରଦାତା ମଲ୍ ପରିସରକୁ ଭଡ଼ା ଦେବା ସମୟରେ ପ୍ରାପ୍ତ ଭଡ଼ା ଆୟରୁ ସଂଗୃହିତ ଇନପୁଟ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ କ୍ରେଡିଟ୍ (ITC)ର ଲାଭ ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ଅନୁଯାୟୀ, ଯେତେବେଳେ ସେ ସମ୍ପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କରିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଧାରା 17 (5) (d) ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଯୋଗୁଁ ITC ନକାଟି ଭଡା ଉପରେ GST ଜମା କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

3. ପ୍ରଥମ ଉତ୍ତରଦାତା ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଏକ ରିଟ୍ ଆବେଦନ ଦାୟର କରିଥିଲେ ଯେଉଁଥିରେ CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) (d) ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଅଧିନିୟମ, 2017 ର ଅନୁରୂପ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭଡ଼ା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଥିଲା । ବିକଳ୍ପରେ ଏକ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ଯଦି ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଏ ଯେ ଧାରା 17 (5) (d) ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଭଡା ଦେବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ତେବେ ଏକ ଘୋଷଣା ଜାରି କରାଯାଉ ଯେ ଧାରା 17 (5) (d) ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା 14 ଏବଂ 19 (1) (g) ର ଉଲ୍ଲଂଘନ କରେ । ପ୍ରଥମ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ଉତ୍ତରଦାତାମାନଙ୍କୁ ITCରେ ଲାଭ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ରିଟ୍ ପିଟିସନରେ ଉତ୍ତରଦାତା ଥିବା ବର୍ତ୍ତମାନର ଆବେଦନକାରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ପାଇଁ ଏକ ରିଟ୍ ଆଜ୍ଞାଦେଶ ଜାରି କରିବାକୁ ଏକ ପରିଣାମସ୍ୱରୂପ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଥିଲା ।

4. 17 ଏପ୍ରିଲ 2019 ତାରିଖର ଆକ୍ଷେପିତ ରାୟ ଅନୁଯାୟୀ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ **ଏଇଚର ମୋଟର୍ସ ଲିମିଟେଡ଼ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ** [1] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ଧାରା 17 (5) (d) ପଢ଼ିବା ଆବଶ୍ୟକ କାରଣ ITCର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି କରଦାତାଙ୍କୁ ଲାଭ ପହଞ୍ଚାଇବା । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଯଦି କରଦାତାଙ୍କୁ ମଲରୁ ଭଡ଼ା ଆୟ ଉପରେ GST ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତେବେ ମଲ ନିର୍ମାଣ ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା GST ଉପରେ ITC ପାଇବାକୁ ହକଦାର । ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଧାରା 17 (5) (d) କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଅଧିନିୟମର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ନିରାଶ କରିବ । 2023 ର ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 2949 ସମାନ ରାୟର ବ୍ୟତିକ୍ରମ କରେ ।

5. ରିଟ୍ ଆବେଦନରେ, ଆବେଦନକାରୀମାନେ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଛନ୍ତି ଯେ CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) (c) ଏବଂ ଧାରା 17 (5) (d) ଦ୍ୱାରା ଲାଗୁ ହୋଇଥିବା କଟକଣା ଯୋଗୁଁ, ସେମାନେ କାରଖାନା ପରିସର, କୋଠା ଇତ୍ୟାଦି ନିର୍ମାଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଉପରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା GST ଉପରେ କ୍ରେଡିଟ୍ ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ପରିସରର ଭଡା/ଲିଜ୍/ଭଡ଼ା ଦେବା ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ପ୍ରାପ୍ତ GST ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ବାଣିଜ୍ୟିକ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ କୋଠା ନିର୍ମାଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଯୋଗାଣ ଉପରେ GST ଆଦାୟ କରାଯାଉଛି, ଏବଂ ସଂଗୃହୀତ ଭଡା ଉପରେ ମଧ୍ୟ GST ଆଦାୟ କରାଯାଉଛି । ତଦନୁସାରେ, ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଅନେକ ରିଟ୍ ଆବେଦନକୁ ପସନ୍ଦ କରାଯାଇଛି :

a. CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) କୁ, ଯେଉଁ ପରିସର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତିନାମା ସେବା ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀକୁ ITC ରୁ ବାଦ ଦିଏ ତାହାକୁ ଆପତ୍ତି କରି 2023 ର ରିଟ୍ ଆବେଦନ (C) ସଂଖ୍ୟା 90 ଦାଖଲ କରାଯାଇଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଉଛି ଯେ ଧାରା 16 (4) ଦ୍ୱାରା ଲାଗୁ ହୋଇଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଉପରେ ଲାଗୁ ହେବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ;

b. CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) (d) ର ବୈଧତାକୁ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ କରି 2022 ର ରିଟ୍ ଆବେଦନ (C) ସଂଖ୍ୟା 804;

c. CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) ର ଧାରା (c) ଏବଂ (d) ର ବୈଧତାକୁ ଆପତ୍ତି କରି 2023 ର ରିଟ୍ ଆବେଦନ (C) ସଂଖ୍ୟା 846 । ପ୍ରବଧାନଗୁଡିକ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଆଉ ଏକ ପ୍ରାର୍ଥନା ରହିଛି;

[1] [1999] 1 SCR 295 : (1999) 2 SCC 361

d. ଧାରା 17 (5) ର ଧାରା (c) ଏବଂ (d) ର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତାକୁ ଆପତ୍ତି କରି 2023 ର ରିଟ୍ ଆବେଦନ (C) ସଂଖ୍ୟା 847 । CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) ଏବଂ ଧାରା 16 (4) ର ଧାରା (c) ଏବଂ (d) କୁ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରାର୍ଥନା ରହିଛି;

e. ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତାକୁ ଆପତ୍ତି କରି 2023 ର ରିଟ୍ ଆବେଦନ (C) ସଂଖ୍ୟା 1036 । CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) ଏବଂ ଧାରା 16 (4) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) କୁ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରାର୍ଥନା ରହିଛି; ଏବଂ

f. ରିଟ୍ ଆବେଦନ (c) ସଂଖ୍ୟା 1030/2022 ରେ ସମାନ ପ୍ରାର୍ଥନା ରହିଛି

କରଦାତାଙ୍କ ତରଫରୁ ଉପସ୍ଥାପନ

6. ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ, ହସ୍ତକ୍ଷେପକାରୀ ଏବଂ ରିଟ୍ ଆବେଦନକାରୀ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ବହୁତ ବିସ୍ତୃତ ଉପସ୍ଥାପନା କରାଯାଇଛି । ଆମେ ଦେଖୁଛୁ ଯେ କରଦାତା ଏବଂ ହସ୍ତକ୍ଷେପକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ବିଦ୍ୱାନ ଓକିଲଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ଉପସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକ ପୁନରାବୃତ୍ତିମୂଳକ । ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହେଉ କିମ୍ବା ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ, ଏହା ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅନେକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ରହିଛି । ସଂକ୍ଷିପ୍ତତା ହେଉଛି ଉତ୍ତମ ଓକିଲାତି କରିବାର ପରିଚୟ । ଯଦି ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷର ପକ୍ଷମାନେ ମିଳିତ ଭାବେ ଲିଖିତ ଉପସ୍ଥାପନ ଦାଖଲ କରନ୍ତି, ତେବେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ହେବ । ବିଚାରପତି ଏବଂ ଓକିଲମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ମଣିଷ । ବେଳେବେଳେ, ଭାରୀ ସଂକଳନ ଏବଂ ଉପସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକ ବିପରୀତ ହୋଇପାରେ ।

7. କରଦାତାମାନେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଧାରା 17 ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଏବଂ ଉପଧାରା (5) ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14, 19 (1) (g) ଏବଂ 300A ର ଉଲ୍ଲଂଘନ ଅଟେ । ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା ପ୍ରତି ଆପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିମ୍ନମତେ ସଂକ୍ଷେପିତ କରାଯାଇପାରେ :

a. ଧାରା 17 (5) (d) ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14ର ଉଲ୍ଲଘଂନ ଅଟେ କାରଣ ଏହା ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ଏବଂ ତା 'ପରେ ଉକ୍ତ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ପରିସରର ଭଡ଼ା/ଲିଜ୍/ଭଡା ଦେବା ଇତ୍ୟାଦି କାରବାରରେ ନିୟୋଜିତ ଟିକସଦାତାମାନଙ୍କୁ, ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ଏବଂ ତା' ପରେ ଉକ୍ତ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି କିମ୍ବା ପରିସରକୁ ବିକ୍ରୟ କରିବା ବ୍ୟବସାୟରେ ନିୟୋଜିତ ଟିକସଦାତାମାନଙ୍କ ସହ, ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ITC ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣରେ ହୋଇଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି, ସମାନ ଆଧାରରେ ବର୍ଗୀକୃତ କରିଥାଏ । ତେଣୁ, ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅସମାନତାକୁ ସମାନ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରେ ଏବଂ GST ଆଇନର ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଉଲ୍ଲଂଘନ କରେ, ଅର୍ଥାତ୍

ବ୍ୟବସାୟିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ITCକୁ ଅନୁମତି ଦେବା । ତେଣୁ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ, ଅବିବେକୀ ଏବଂ ଅଯୌକ୍ତିକ ।

b. ଏପରି କୌଣସି ବୋଧଗମ୍ୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାହିଁ ଯାହା ଆଧାରରେ ଏପରି ବର୍ଗୀକରଣ କରାଯାଏ । ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ସୃଷ୍ଟି ଏକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନୁହେଁ । ବିବାଦଟି ହେଉଛି ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତିନାମା, ଯଥା ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଚୁକ୍ତିନାମା ଯେଉଁଥିରେ ସମ୍ପତ୍ତିର ସ୍ଥାନାନ୍ତର ଜଡ଼ିତ, ତାହାକୁ ସେବାଗୁଡିକର ଯୋଗାଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ । ତେଣୁ, ବିଧିତଃ, ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଚଳ ପ୍ରକୃତି ସତ୍ତ୍ୱେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସେବାର ଏକ ଯୋଗାଣ ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ । ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ଏପରି କିଛି ମାମଲା ଅଛି ଯେଉଁଠାରେ ଏକ କାରବାର ଦ୍ରବ୍ୟର ଯୋଗାଣ ସହିତ ଜଡିତ ବୋଲି ପ୍ରତୀୟମାନ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ, ଏହା ଅନ୍ୟ କିଛି ସହିତ ଜଡିତ ଏକ କାରବାର ଅଟେ । ଜଣେ ଓକିଲ ଏକ ଆଇନଗତ ଚୁକ୍ତିନାମା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିବା ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦିଆଯାଇଛି । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ, ସମ୍ପତ୍ତି, ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଥିବା ଦସ୍ତାବିଜ ଆକାରରେ ହୋଇପାରେ ଏବଂ ତେଣୁ, ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ସାମଗ୍ରୀର ଯୋଗାଣ ପରି ଦେଖାଯାଇପାରେ । ତେବେ, ଏହା ଏକ ଆଇନଗତ ସେବା ପ୍ରଦାନ, ଯାହା ପାଇଁ ଏହି ବୁଝାମଣା କରାଯାଇଥିଲା । ସଂକ୍ଷେପରେ, ***ଭାରତ ସଞ୍ଚାର ନିଗମ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ***[2] ମାମଲାରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା, ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ, ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ସହିତ ଜଡିତ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତିନାମା ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ । ତେଣୁ, ସମ୍ପତ୍ତିର ପ୍ରକୃତି, ଯଥା, କୋଠା, ଇତ୍ୟାଦି, GSTର କର ବସାଇବା ସହିତ କୌଣସି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ନାହିଁ । CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ, ଏକ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତିନାମା ଅଧୀନରେ ବିତରଣଯୋଗ୍ୟ, ଯେପରିକି ଅଟ୍ଟାଳିକା ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥାବର ସ୍ୱରୂପକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଅଣଦେଖା କରାଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଏଭଳି ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ GST ଢାଞ୍ଚାରେ ରହିଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ସଂକ୍ଷେପରେ, ଉପସ୍ଥାପନଟି ହେଉଛି ଯେ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା କରାଯାଇଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ, ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତିନାମା ଅନୁଯାୟୀ ସମ୍ପତ୍ତି ଏକ ଅଚଳ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଅଟେ, ତାହା କୃତ୍ରିମ ଏବଂ ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅସ୍ତିତ୍ୱହୀନ ଅଟେ । ଯେହେତୁ ବୋଧଗମ୍ୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ବିଦ୍ୟମାନ ନାହିଁ, ଦ୍ୱୈତ ପରୀକ୍ଷଣର ପ୍ରଥମ ସର୍ତ୍ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ;

[2] [2006] 2 SCR 823 : (2006) 3 SCC 1

c. କ୍ରେଡିଟ୍ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଭଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ଏକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନୁହେଁ, କାରଣ, କରଦାତାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ବିକ୍ରୟ କରୁଥିବା କରଦାତାଙ୍କ ପରି, କ୍ରେଡିଟ୍ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ କୌଣସି ଭଙ୍ଗ ନାହିଁ । ଏହି ବ୍ୟବଧାନ ସେତେବେଳେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ଯେତେବେଳେ ଗ୍ରହଣକାରୀ ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କ ଉତ୍ପାଦକୁ ଅଣ-କରଯୋଗ୍ୟ କାରବାର କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ, ଯେଉଁଥି ପାଇଁ ଗ୍ରହଣକାରୀ GST ପ୍ରଦାନ କରିନଥାଏ । ଏଭଳି କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଯେଉଁଠାରୁ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଭଙ୍ଗ ଘଟିଛି, ସେହିଠାରୁ କାରବାରର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କ୍ରେଡିଟର ଉପଯୋଗ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏହି ଉପସ୍ଥାପନାକୁ ସମର୍ଥନ କରି ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହା ନିବେଦନ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ଉପ-ଠିକାଦାର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମୁଖ୍ୟ ଠିକାଦାର ଏବଂ ଆବେଦନକାରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ସ୍ତରରେ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ କୌଣସି ବିରତି ହୋଇନାହିଁ, କାରଣ ସମସ୍ତ ତିନୋଟି ସଂସ୍ଥା GST ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ, ଏବଂ ତେଣୁ, ଏହିପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଋଣ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନକୁ ଯଥାର୍ଥତା ଦିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ;

d. ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ଆସିବା ଏକ ବୋଧଗମ୍ୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ବୋଲି ଧରିନେଲେ ମଧ୍ୟ, CGST ଅଧିନିୟମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହିତ ଏହାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି, ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଋଣ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଟିକସର କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ପ୍ରଭାବ ଚିରସ୍ଥାୟୀ ଏବଂ ଜାରି ରହିଥାଏ, ଯାହା CGST ଅଧିନିୟମର ଟିକସ ପ୍ରଭାବକୁ ଦୂର କରିବା ଏବଂ ଟିକସ ନିରପେକ୍ଷତା ହାସଲ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ବିପରୀତ ଅଟେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଯଦି ଜଣେ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ କାରଖାନା କୋଠା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଜଣେ ଠିକାଦାରଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଅନ୍ତି, ତେବେ ଠିକାଦାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ସେବା ପାଇଁ ଉତ୍ପାଦନକାରୀଙ୍କୁ GST ଦେବାକୁ ପଡିବ । ଯଦି ଉତ୍ପାଦନକାରୀଙ୍କୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ପୈଠ କରାଯାଇଥିବା GST ପାଇଁ ITCର ଲାଭ ଉଠାଇବାକୁ ଅନୁମତି ନ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ GST ଉତ୍ପାଦନ ଉତ୍ପାଦ ମୂଲ୍ୟର ମୂଲ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ, ଯାହା ଉପରେ ଅଧିକ GST ଆଦାୟ କରାଯିବ, ଯାହା ଟିକସ ଉପରେ ଟିକସ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଯଦି ବିକ୍ରେତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯାହା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି ତାହା ଏକ ସେବା, ତେବେ ଏହାକୁ କ୍ରେତା ଏକ ସେବା ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ;

e. ଧାରା 17 (5) (c) ଏବଂ (d) "ନିଜସ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରୁ" ଏବଂ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସଂଜ୍ଞାର ଅନୁପସ୍ଥିତି ହେତୁ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରହିଛି । ଧାରା 17 (5) (c) ରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଏବଂ ଧାରା 17 (5) (d) ରେ

ବ୍ୟବହୃତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଅସ୍ପଷ୍ଟତାର ଶିକାର ହୁଅନ୍ତି । ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ, ତେବେ ଏହାକୁ ରଦ୍ଦ କରାଯାଇପାରିବ, ଯେପରି ***ଶ୍ରେୟା ସିଂହଲ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ*** [3] ମାମଲାରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା ।

f. ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ITC ହେଉଛି GST ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆଧାର । GST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 16 ଅନୁଯାୟୀ ITCର ଲାଭ ଉଠାଇବାର ଅଧିକାର ଏକ ବୈଧାନିକ ଅଧିକାର । ଭଡ଼ା ଆୟ ଏବଂ ଦେୟଯୋଗ୍ୟ ଟିକସର ପ୍ରାପ୍ତି ହେଉଛି ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପରିଣାମ । କୋଠା ନିର୍ମାଣ କରିଥିବା କରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହିତ ଭଡ଼ା ଉପରେ ITC କୁ ଅବରୋଧ କରି, ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ନିଜକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରୁଛି ଏବଂ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା 300A ରୁ ପ୍ରବାହିତ ITC ର ଲାଭ ଉଠାଇବାର ଅଧିକାରକୁ ଉଲ୍ଲଂଘନ କରୁଛି । ***ଭାରତ ସଂଘ ବନାମ ଭାରତୀ ଏୟାରଟେଲ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ*** [4] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଛି; ଏବଂ

g. ଟିକସ ଆଇନର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅନେକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି ଯେ ଯଦିଓ ଟିକସ ଆଇନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନକାରୀ ସଂସ୍ଥାକୁ ବ୍ୟାପକ ସ୍ୱାଧୀନତା ମିଳିଥାଏ ଏବଂ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନକାରୀ ସଂସ୍ଥାର ପସନ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ନ୍ୟାୟାଳୟ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ, ***ଫେଡେରେସନ୍ ଅଫ୍ ହୋଟେଲ୍ ଆଣ୍ଡ ରେଷ୍ଟୁରାଣ୍ଟ ଆସୋସିଏସନ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ, ଇତ୍ୟାଦି ବନାମ ଭରାତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ*** [5] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଛି ଯେ ବ୍ୟାପକ ସ୍ୱାଧୀନତା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟତିକ୍ରମର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ଏହା ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଛି ଯେ "ବିସ୍ତୃତ ସ୍ୱାଧୀନତା" ର ଅର୍ଥ "ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ ସ୍ୱାଧୀନତା" ନୁହେଁ । ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବର୍ଗୀକରଣର ଦ୍ୱୈତ ପରୀକ୍ଷା ଉପରେ, ବିଭିନ୍ନ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ରଖାଯାଇଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ***ଆର୍.କେ. ଗର୍ଗ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ*** [6], ***ଟ୍ୱାଇଫୋର୍ଡ ଟି କୋ. ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ କେରଳ***

[3] [2015] 5 SCR 963 : (2015) 5 SCC 1
[4] (2021) SCC OnLine SC 1006
[5] [1989] 2 SCR 918 : (1989) 3 SCC 634
[6] [1982] 1 SCR 947 : (1981) 4 SCC 675

ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ [7], *'ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ନିଟଡିପ୍ ଟେକ୍ସଟାଇଲ୍ ପ୍ରୋସେସର୍ସ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ* [8] ମାମଲା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ବର୍ଗୀକରଣ ମତବାଦ ଅଧୀନରେ ସମୀକ୍ଷାର ବିଭିନ୍ନ ମାନକ ସାଧାରଣତଃ ଅର୍ଥନୈତିକ ଏବଂ ଅଣ-ଅର୍ଥନୈତିକ ବିଧାନ ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ, ଯେଉଁଠାରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିଧାନ ଉପରେ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଆଧାର ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ । ଅର୍ଥନୈତିକ ଆଇନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିସ୍ତୃତ ସ୍ୱାଧିନତା ମତବାଦ ସହିତ ମୁକାବିଲା କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଥିଲା । *ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ସରକାର ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ପି. ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀ* [9], *ସହରାଞ୍ଚଳ ଜମି ଟିକସର ସହକାରୀ ଆୟୁକ୍ତ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ବକିଂହାମ୍ ଏବଂ କାର୍ନାଟିକ୍ କମ୍ପାନୀ ଲିମିଟେଡ୍, ଇତ୍ୟାଦି*[10], *ଜିନ୍ଦଲ ଷ୍ଟେନଲେସ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ ହରିୟାଣା ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ* [11] ଏବଂ *ତାମିଲନାଡୁ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ ଜାତୀୟ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ ନଦୀ ଆନ୍ତଃସଂଯୋଗ କୃଷି ସଂଘ* [12] ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଥିଲା । ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରକୃତ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟକୁ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ସତ୍ୟପାଠ କିମ୍ବା ଉପସ୍ଥାପନା ଆଧାରରେ ନୁହେଁ ବରଂ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସରଳ ପଠନରୁ ବୁଝିବା ଉଚିତ । *ସଞ୍ଜୀବ କୋକ୍ ମାନୁଫାକ୍ଚରିଂ କମ୍ପାନୀ ବନାମ ମେସର୍ସ ଭାରତ କୋକିଙ୍ଗ୍ କୋଲ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ* [13] ମାମଲାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଛି ।

୪. କରଦାତାମାନେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଧାରା 17 ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଏବଂ ଉପଧାରା (5) କୁ ଏପରି ଭାବେ ପଢ଼ାଯିବା ଉଚିତ ଯେ, ଯେଉଁ ଯୋଗାଣକାରୀମାନେ ନିବେଶ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ସେବା, ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କ୍ରୟ କରନ୍ତି ଏବଂ ତା'ପରେ ଉତ୍ପାଦନ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଯୋଗାଣ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ITCକୁ ଅବରୋଧ କରାଯାଇଛି । CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) କୁ ପଢ଼ାଯିବା ବିଷୟରେ ଉପସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିମ୍ନମତେ ସଂକ୍ଷେପିତ କରାଯାଇପାରିବ :

a. ସମ୍ବିଧାନ (122 ତମ ସଂଶୋଧନ) ଚିଠା, 2014 ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏବଂ କାରଣର ବିବରଣୀ ଦର୍ଶାଏ ଯେ ଟିକସଗୁଡ଼ିକର ବହୁବିଧ ପ୍ରଭାବକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ପରୋକ୍ଷ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସରଳ କରିବା

---

[7] [1970] 3 SCR 383 : (1970) 1 SCC 189
[8] [2011] 13 SCR 26 : (2012) 1 SCC 226
[9] [2008] 3 SCR 330 : (2008) 4 SCC 720
[10] [1970] 1 SCR 268 : (1969) 2 SCC 55
[11] [2016] 10 SCR 1 : (2017) 12 SCC 1
[12] [2021] 7 SCR 479 : (2021) 15 SCC 534
[13] [1983] 1 SCR 1000 : (1983) 1 SCC 147

ପାଇଁ ଅନୁଚ୍ଛେଦ 246A ଏବଂ 279A ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ଟିକସର କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ପ୍ରଭାବକୁ କେବଳ ITC ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା ଦୂର କରାଯାଇପାରିବ, ଯାହାଫଳରେ ବିତରଣଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁ ଏବଂ ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟକୁ ଶେଷ ଉପଭୋକ୍ତା, ଯିଏକି ଗ୍ରାହକ, ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଉଥିବା ଶୃଙ୍ଖଳ କିମ୍ବା କାରବାର ଶୃଙ୍ଖଳରେ କୌଣସି ଅଭାବୀ ଶୃଙ୍ଖଳ ରହିବ ନାହିଁ । ***ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ ବନାମ ମୋହିତ ମିନେରାଲସ୍ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍***[14] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ମନ୍ତବ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ରଖାଯାଇଛି । ସମଗ୍ର GST ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏପରି ଭାବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦନ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉପଭୋଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ସଂଯୋଜନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଟିକସର କ୍ରେଡିଟ ଲାଭ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଉଠାଯାଇପାରିବ । ଏହା ଗୋଟିଏ ପର୍ଯ୍ୟାୟରୁ ଅନ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ITC ର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ, GST ଏକ ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥଳ ଆଧାରିତ ଉପଭୋଗ ଟିକସଅଟେ, ଏବଂ ସେହି ଅନୁଯାୟୀ, ଟିକସର ଅନ୍ତିମ ବୋଝ ବ୍ୟବସାୟୀ ନୁହେଁ ବରଂ ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବହନ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଯଦି CGST ଅଧିନିୟମର ସମଗ୍ର ଯୋଜନାକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଏ, ତେବେ ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ବ୍ୟତୀତ, ITCକୁ ମନା କରାଯାଇନଥାଏ ଯେତେବେଳେ କାରବାର ବ୍ୟବସାୟରୁ ବ୍ୟବସାୟକୁ ହୋଇଥାଏ ।

b. ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ କରଦାତାମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣର ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଏହା ଉପରେ CGST ଆଦାୟ କରାଯାଏ । ତଥାପି, ଯେହେତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ITC ଭାବରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା CGST ର ଲାଭ ଉଠାଇବାକୁ ଅନୁମତି ନାହିଁ, ତେଣୁ ଏହା ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଥିବା ସେବାର ମୂଲ୍ୟ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ, ଯଥା, ଭଡ଼ା/ଲିଜ୍/ଭଡ଼ା ଦେବା ଇତ୍ୟାଦି । ଆହୁରି, ଏହି ସେବାଗୁଡ଼ିକର ଯୋଗାଣ ଉପରେ CGST ଆଦାୟ କରାଯାଇଥାଏ, ଯାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଟିକସ ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ ହୋଇଥାଏ କିମ୍ବା ଟିକସ ଉପରେ କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ, ITC ର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କାରଣରୁ, ଟିକସଦାତାମାନଙ୍କୁ ଟିକସ ବୋଝ ବହନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହିପରି, ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ରେ ରାଜସ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ବ୍ୟାଖ୍ୟା, ଯାହା ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ମାଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ଉପରେ କରଦାତାଙ୍କୁ ITC ଦେବାକୁ ମନା କରାଯାଇଛି, ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଟିକସର କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ପ୍ରଭାବ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟିକ ବ୍ୟୟ ପାଇଁ କ୍ରେଡିଟ୍ ଦେବାକୁ ମନା କରାଯାଇଛି, ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା GST ଆଇନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସିଧାସଳଖ ବିରୋଧାଭାସ ଅଟେ । ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ କେବଳ ଏଥିପାଇଁ ITC କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ କାରଣ କରଦାତାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟରେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ITC ର ଲାଭ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରାଥମିକ ସର୍ତ୍ତ ହେଉଛି କରଦାତାଙ୍କ ନିବେଶ ଏବଂ ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟବସାୟିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ, ଯାହା କରଦାତାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଛି ।

[14] [2022] 9 SCR 300 : (2022) 10 SCC 700

ITCର ଲାଭ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ନିବେଶ ସେବା କିମ୍ବା ଉତ୍ପାଦନ ସେବା ସହିତ ସିଧାସଳଖ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ।

c. ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ "ନିଜସ୍ୱ ହିସାବରେ" ବାକ୍ୟାଂଶକୁ ପଢ଼ିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ସଂରଚନା ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଏହି ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯେତେବେଳେ ନିର୍ମାଣ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ସେବା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଅର୍ଥାତ୍, କ୍ରେଡିଟ୍ କେବଳ ସେତେବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯିବା ଉଚିତ ଯେତେବେଳେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ସେବାଗୁଡିକ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ କୋଠା କିମ୍ବା କାରଖାନା କୋଠା ପରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥାଇ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ, ଏପରି ଏକ ଅଟ୍ଟାଳିକାର ବିକ୍ରୟ ଉପରେ ଆଉ କୌଣସି GST ଲାଗୁ ହୁଏ ନାହିଁ ଏବଂ ତେଣୁ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳା ଭଙ୍ଗ ହୋଇଥାଏ । ତେବେ, ଯେତେବେଳେ ଏପରି ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି କରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଜେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉନାହିଁ, ବରଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି, ଯେପରିକି ସମ୍ପତ୍ତି ଭଡ଼ା କିମ୍ବା ହୋଟେଲ ଆବାସ ସେବା ଯୋଗାଣ ଇତ୍ୟାଦି, ସେତେବେଳେ ଏହାକୁ 'ନିଜ ହିସାବରେ' ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ତେଣୁ, ଯେତେବେଳେ ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିଜେ ଏକ ମାଧ୍ୟମ ଯାହା ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବସାୟ କରାଯାଉଛି, ଯେପରିକି ଏକ ହୋଟେଲ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱଳ୍ପକାଳୀନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭଡ଼ା ଦେବା, ITC ଉପରେ ଧାରା 17 (5) (d) ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଲାଗୁ ହେବ ନାହିଁ କାରଣ ଏହାକୁ ନିଜ ହିସାବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ଏହି ଉପାୟରେ ପଢ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ଏହା ସୁନିଶ୍ଚିତ ହେବ ଯେ ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ କୌଣସି ଭଙ୍ଗ ହୋଇନାହିଁ, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉତ୍ପାଦନ ଟିକସ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଜଣେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ ITC ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ, ଏହି ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଟିକସର କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ପ୍ରଭାବକୁ ଏଡ଼ାଇ ଦେବ ।

d. କରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିବେଦନ କରାଯାଇଥିବା ଉପସ୍ଥାପନରେ, ***ଭାରତୀୟ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ମଞ୍ଚ (INSAF) ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ***[15] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଆଧାରରେ ପଢ଼ିବାର ନୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଥିଲା । ***ଦିଲ୍ଲୀ ପରିବହନ ନିଗମ ବନାମ ଡି.ଟି.ସି. ମଜଦୁର କଂଗ୍ରେସ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ***[16] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ରଖାଯାଇଥିଲା ।

9. କରଦାତାମାନେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) (d) କୁ ଏପରି ଭାବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇପାରିବ ଯେ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ ଯୋଗାଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ITC ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ । ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ପି ଦତ୍ତର, ରିଟ୍ ଆବେଦନ (C) ସଂଖ୍ୟା

[15] [2020] 4 SCR 903 : (2021) 15 SCC 60

[16] [1990] Supp. 1 SCR 142 : (1991) Supp. (1) SCC 600

୫04/2022ରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ବିଦ୍ୱାନ ବରିଷ୍ଠ ଅଧିବକ୍ତା ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ଯେ ଓଡିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ଷେପିତ ରାୟରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ନିଷ୍କର୍ଷ ଧାରା 17 (5) (d) କୁ ନ ପଢ଼ି ମଧ୍ଧ ନିଆଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ଏହି ବିବାଦ ଏକ ତ୍ରିସ୍ତରୀୟ ଯୁକ୍ତି ଉପରେ ଆଧାରିତ :

a. *ପ୍ରଥମତଃ,* ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ଖଣ୍ଡ (d) "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" କୁ ଅବରୁଦ୍ଧ ଋଣରୁ ମୁକ୍ତ କରିଥାଏ, ଯାହା ଖଣ୍ଡ (c) ରେ ବ୍ୟବହୃତ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଅଟେ । ତେଣୁ, ଧାରା 17 ର ଉପଧାରା (6) ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା, ଯାହା "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" କୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରେ, ତାହା ଖଣ୍ଡ (d) ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ରାଜସ୍ୱ ଏହି ଯୁକ୍ତିକୁ ବିରୋଧ କରି କହିଛନ୍ତି ଯେ 'କିମ୍ବା' କୁ 'ଏବଂ' ଭାବରେ ପଢିବାକୁ ପଡିବ ଏବଂ ଏହାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକାର ଭୁଲ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଯୁକ୍ତି ରଖିଛନ୍ତି ଯେ ଦୁଇଟି ଖଣ୍ଡ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଖଣ୍ଡ (c) ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ସେବା ଏବଂ ଖଣ୍ଡ (d) ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ପ୍ରତି ଅସମାନ ବ୍ୟବହାର ହେବ । ଏ ସମ୍ପର୍କିତ ଉପସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିମ୍ନମତେ ସଂକ୍ଷେପିତ କରାଯାଇପାରେ :

- ଧାରା 17, ଧାରା 16 ଅନୁଯାୟୀ ସାଧାରଣ ନିୟମର ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୋଇଥିବାରୁ, ଏହାକୁ କଠୋର ଭାବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । CGST ଅଧିନିୟମର ଅଧ୍ୟାୟ V ଏବଂ VI ରେ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଅତିକମରେ ଦଶ ଥର ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି, ଏବଂ ଧାରା 17 (5) (d) ରେ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ, "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ବିଧାନମଣ୍ଡଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅଟେ ।
- ନଭେମ୍ବର 2016ରେ GST ପରିଷଦ ସଚିବାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତାବ ଏବଂ ମତାମତ ଆହ୍ୱାନ କରି ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ଆଦର୍ଶ GST ଆଇନରେ ଧାରା 17 (5) ର ଉଭୟ ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ରେ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା । ତେବେ, ଏହି ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ସମୟରେ, ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ରେ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଏବଂ ଖଣ୍ଡ (d) ରେ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଧାରା 17 (5) (d) ରେ "କିମ୍ବା" ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ବିଧାନମଣ୍ଡଳର ଏକ ଭୁଲ ବୋଲି ଯୁକ୍ତି କରି ବିଧାନମଣ୍ଡଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।
- CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟିର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇନାହିଁ । ଧାରା 17 ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ର ସଂଜ୍ଞା "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ଯେହେତୁ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଜାଣିଶୁଣି ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ରେ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି, ଏହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ଦେବାକୁ ପଡିବ ।

- ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଅସମାନତା ପ୍ରତି ଅସମାନ ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଦାନ କରେ । ଯଦିଓ ସେମାନେ ସମାନ ଦେଖାଯାଇପାରନ୍ତି, ସେମାନେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ । ବିଭିନ୍ନ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରିବା ବ୍ୟତୀତ, ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଖଣ୍ଡ (c) କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ଯାହା ଖଣ୍ଡ (d) ପାଇଁ ଆପେଆପେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ଶ୍ରେଣୀ ଦୁଇଟି ପୃଥକ ଶ୍ରେଣୀ ଏବଂ ଏହାକୁ ସମାନ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

b. *ଦ୍ୱିତୀୟତଃ,* ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ମଲ୍, ହୋଟେଲ, ପଣ୍ୟାଗାର ଇତ୍ୟାଦି ହେଉଛି 'କାରଖାନା' ଏବଂ ତେଣୁ, ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି । ଏ ସମ୍ପର୍କିତ ଉପସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିମ୍ନମତେ ସଂକ୍ଷେପିତ କରାଯାଇପାରେ :

- "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦଟି CGST ଅଧିନିୟମ କିମ୍ବା ସାଧାରଣ ଖଣ୍ଡ ଅଧିନିୟମ, 1897 ଅନୁଯାୟୀ ପରିଭାଷିତ କରାଯାଇନାହିଁ । କୌଣସି ରାଜ୍ୟ GST ଆଇନରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ପରିଭାଷିତ କରାଯାଇନାହିଁ । ***ଇଣ୍ଡକନ୍ ଷ୍ଟ୍ରକଚରାଲସ୍ (ପି) ଲିମିଟେଡ ବନାମ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଉତ୍ପାଦ ଶୁଳ୍କ ଆୟୁକ୍ତ, ଚେନ୍ନାଇ*** [17] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସମର୍ଥନ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଥିବା ଶବ୍ଦ ଏବଂ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ଯଦି ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଏହାର ସଂଜ୍ଞା ନଥାଏ, ତେବେ ସେସବୁକୁ ସେହି ଅର୍ଥରେ ବୁଝାଯିବା ଉଚିତ ଯେ, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କାରବାର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବସାୟିକ ବୁଝାମଣା, ବାଣିଜ୍ୟିକ ଏବଂ ବୈଷୟିକ ଅଭ୍ୟାସ ଏବଂ ବ୍ୟବହାର ଅନୁଯାୟୀ ସେସବୁକୁ ବୁଝନ୍ତି । ***ସି.ଆଇ.ଟି., ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ବନାମ ତାଜ ମହଲ ହୋଟେଲ, ସିକନ୍ଦରାବାଦ***[18] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥିଲେ ଯେ "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଜମି, କୋଠା, ଯନ୍ତ୍ରପାତି, ଉପକରଣ ଏବଂ ବ୍ୟାପାର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପ କାରବାର ଚଳାଇବାରେ ନିୟୋଜିତ ସଂଲଗ୍ନ ଉପକରଣ ।
- ଏକ କାରଖାନା କ'ଣ ତାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା କିମ୍ବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକତା ପରୀକ୍ଷା କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପରିଶେଷରେ, ଏକ କାରଖାନା ହେଉଛି ଜଣେ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ଉପକରଣ । ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟିକ ପୁଞ୍ଜି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇନଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ସମ୍ପତ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ଚଳନ୍ତି ହେଉ କିମ୍ବା ଅଚଳ । ଏକ ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର କୋଠା, ଡାକ୍ତରଖାନା ଏବଂ ପୋଖରୀକୁ କାରଖାନା ବୋଲି କହିବା ବ୍ୟତୀତ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହା ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଏକ ଶୁଖିଲା ଜାହାଜ ଘାଟ ମଧ୍ୟ ଏକ କାରଖାନା । ଧାରା 17 (5) (d) ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଏକ କୋଠା କିମ୍ବା ପଣ୍ୟାଗାରକୁ ଏକ 'କାରଖାନା' ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯଦି ଏହା ବ୍ୟବସାୟର ଏକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଉପକରଣ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ

[17] [2006] Supp. 1 SCR 11 : (2006) 4 SCC 786
[18] [1972] 1 SCR 168 : (1971) 3 SCC 550

କରେ ଯାହା ସହିତ ବ୍ୟବସାୟ କରାଯାଏ । ତେବେ, ଯଦି ଏହା କେବଳ ବ୍ୟବସାୟିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ତେବେ ଏହାକୁ "କାରଖାନା" ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

- ଯେହେତୁ ଧାରା 17 ର ଉପଧାରା (5) ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ର ସଂଜ୍ଞାରୁ କୋଠାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି, 'କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି' ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର 'କାରଖାନା' ଶବ୍ଦକୁ ଏହାର ପ୍ରାକୃତିକ ଅର୍ଥରେ ନିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯେଉଁଥିରେ କୋଠା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ ।
- ଏକ ସପିଂ ମଲକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ ବୋଲି ଦର୍ଶନକୁ ସମର୍ଥନ କରି, ଯାହାକି ଧାରା 17 (5) (d) ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଅଧୀନରେ ଆସିବ, ***ସିଆଇଟି, ତ୍ରିଭେନ୍ଦ୍ରମ ବନାମ ଆନନ୍ଦ ଥିଏଟର୍ସ*** [19] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଥିଲା ଯେଉଁଥିରେ ଏହା କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ଯେତେବେଳେ ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସହିତ ଏକ କୋଠା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ସଂରଚନା ଏବଂ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଏ, ସେତେବେଳେ କୋଠାଟିକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ । ***ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ବନାମ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଶକ୍ତି ନିଗମ*** [20] ମାମଲାରେ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଏକ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ରର ଏକ କୋଠାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରିବାକୁ ପଡିବ କାରଣ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟାତ୍ମକ ପରୀକ୍ଷା କିମ୍ବା ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବ । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ **ଆନନ୍ଦ ଥିଏଟର** ମାମଲାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ରାୟ ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା/ଥିଏଟର ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କୋଠା ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ରହିବ । ***ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ ବନାମ ଭିକ୍ଟୋରୀ ଆକ୍ୱା ଫାର୍ମ ଲିମିଟେଡ୍*** [21] ମାମଲାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଛି ଯେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଚାଷ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ପୋଖରୀଗୁଡ଼ିକୁ ଆୟକର ଅଧିନିୟମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ କାରଖାନା ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯିବା ଉଚିତ ।
- ଟିକସ ଆଇନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ପାଇଁ ନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅନେକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଛି । ସାଧାରଣତଃ, ଏକ ଟିକସ ବିଧାନ କଠୋର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଆବଶ୍ୟକ କରେ, ଯେପରିକି ***ସୀମା ଶୁଳ୍କ ଆୟୁକ୍ତ (ଆମଦାନୀ), ମୁମ୍ବାଇ ବନାମ ଦିଲୀପ କୁମାର ଏବଂ କମ୍ପାନୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ*** [22] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ ସମାନ ଭାବେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଯେ, ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଟିକସ ବିଧାନରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦୁଇଟି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ, ସେତେବେଳେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ସାଧାରଣତଃ ଟିକସଦାତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏବଂ ରାଜସ୍ୱ ବିରୋଧରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବେ । ***ସ୍ନେହ ଏଣ୍ଟରପ୍ରାଇଜେସ୍ ବନାମ ସୀମା ଶୁଳ୍କ ଆୟୁକ୍ତ,***

[19] [2000] Supp. 1 SCR 338 : (2000) 5 SCC 393

[20] (2002) 9 SCC 571

[21] (2016) 16 SCC 553

[22] (2018) 9 SCC 1

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ[23] ଏବଂ ***ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ, ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ 1, କଲିକତା ବନାମ ମେସର୍ସ ଭେଜିଟେବଲ୍ ପ୍ରଡକ୍ଟସ୍ ଲିମିଟେଡ୍***[24] ମାମଲାରେ ଏହି ପକ୍ଷରୁ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଥିଲା । ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ଯଦି କେହି ଧାରା 17 କୁ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ପଢ଼ନ୍ତି, ତେବେ ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯିବ ଯେ ITC ପାଇବା ଉପରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଆଧାରରେ ଲାଗୁ କରାଯାଇଛି । ଯେତେବେଳେ ସେବାଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିମ୍ବା ଛାଡ ପାଇଥିବା ସେବା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, କିମ୍ବା ଯଦି ଯୋଗାଣ GST ଲାଗୁ କରିବାର ପରିସର ବାହାରେ ଥାଏ, ତେବେ ITCର ଲାଭକୁ ବାଦ ଦିଆଯାଏ । ତଥାପି, ଯେଉଁଠାରେ ଟିକସ ଶୃଙ୍ଖଳା ଜାରି ରହେ, ସେଠାରେ ITC ପ୍ରତିବନ୍ଧିତ ନୁହେଁ । ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏକ ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏପରି ଭାବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବେ ନାହିଁ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଏହା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉପରେ ଅତିରିକ୍ତ ଆର୍ଥିକ ବୋଝ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ।

c. *ତୃତୀୟତଃ,* ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ଭଡ଼ା/ଲିଜ୍/ଭଡ଼ା ଦେବା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ସେବା ଯୋଗାଣ ବୋଲି ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇଛି । ଅନୁସୂଚୀ II ର ଖଣ୍ଡ 2 ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ଯେ ବ୍ୟବସାୟ କିମ୍ବା ବାଣିଜ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ବାଣିଜ୍ୟିକ, ଶିଳ୍ପ କିମ୍ବା ଆବାସିକ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ ସମେତ କୋଠାର କୌଣସି ଲିଜ୍ କିମ୍ବା ଭଡ଼ା ଦେବା ହେଉଛି ଏକ ସେବା ଯୋଗାଣ । ଅନୁସୂଚୀ-IIର ଖଣ୍ଡ 5 (a) ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ଯେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଭଡ଼ା ଦେବା ହେଉଛି ସେବା ଯୋଗାଣ । ଅନୁସୂଚୀ-IIର ଖଣ୍ଡ 5 (b) ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ଯେ କୌଣସି କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ, ଅଟ୍ଟାଳିକା, ବେସାମରିକ ଢାଞ୍ଚା କିମ୍ବା କ୍ରେତାଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ଭାବେ, ଏହାର ଏକ ଅଂଶର ନିର୍ମାଣ, ମଧ୍ୟ ଏକ ସେବା ଯୋଗାଣ ଅଟେ, ଯେଉଁଠି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଜାରି ହେବା ପରେ କିମ୍ବା ଏହାର ପ୍ରଥମ ଦଖଲ ପରେ, ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ହୁଏ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ତାହା ବ୍ୟତୀତ । ତେଣୁ, ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ଉପରେ ଉପାର୍ଜିତ ITCକୁ ଏହି ସେବାଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ ।

ବିବିଧ ଉପସ୍ଥାପନ

10. ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ଯଦିଓ ଧାରା 17 ର ଉପ-ଧାରା (5) ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡ ସହିତ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ଏହା କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଧାରା 16 (1) କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ଧାରା 17 (5) ରେ ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡର ସଂରଚନାକୁ ହ୍ରାସ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଧାରା 16 (1) ର କାର୍ଯ୍ୟର ପରିସରକୁ ସୀମିତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ***ଆର୍.ଏସ୍. ରଘୁନାଥ ବନାମ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କ***[25] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ରଖାଯାଇଥିଲା;

[23] [2006] Supp. 5 SCR 817 : (2006) 7 SCC 714
[24] [1973] 3 SCR 448 : (1973) 1 SCC 442
[25] [1991] Supp. 1 SCR 387 : (1992) 1 SCC 335

11. ଏହା ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ ଧାରା 17 (5) (c) କେବଳ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତିନାମା ପାଇଁ ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସୃଷ୍ଟି କରେ, ଏହା ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ଯେ ଏହା ହେଉଛି ସେବାର ଏକମାତ୍ର ବର୍ଗ ଯେଉଁଠାରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ କୌଣସି ଭଙ୍ଗ ନାହିଁ । ଏହା ନିବେଦନ କରାଯାଇଛି ଯେ ଯଦିଓ ଧାରା 17 (5) (c) ଠିକାଦାରମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ଉପରେ ITCକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥାଏ, ଅନ୍ୟ ବିକାଶକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ITCକୁ ଅବରୋଧ କରାଯାଇଛି;

12. ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ବର୍ଗୀକରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ତାହା ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଭେଦଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ, କାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ସମୟରେ ଅଚଳ କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଏବଂ ମୁଖ୍ୟ ଠିକାଦାରଙ୍କ ସହ ହୋଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ଅଧୀନରେ ଉପ-ଠିକାଦାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ ସମୟରେ କୋଠା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଋଣ ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇଛି ।

13. ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 16 (1) ତାମିଲନାଡୁ ମୂଲ୍ୟଯୁକ୍ତ ଟିକସ ଅଧିନିୟମ, 2006ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତତୁଲ୍ୟ ନୁହେଁ । ତେଣୁ, ବିଦ୍ୱାନ ଏ.ଏସ୍.ଜି. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭରସା କରାଯାଇଥିବା ନିଷ୍ପତ୍ତିର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଗ ହେବ ନାହିଁ । ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ***ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଭିକେସି ଫୁଟଷ୍ଟେପସ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍*** [26] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ନୁହେଁ କାରଣ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ପାଖରେ ITC ର ବୈଧାନିକ ଅଧିକାରର ପ୍ରଭାବ ଉପରେ ବିଚାର କରିବାର କୌଣସି ସୁଯୋଗ ନଥିଲା ।

ରାଜସ୍ୱର ଉପସ୍ଥାପନ

14. ବିଦ୍ୱାନ ଅତିରିକ୍ତ ସଲିସିଟର ଜେନେରାଲ, ଶ୍ରୀ ଏନ୍. ଭେଙ୍କଟରମଣ ବିସ୍ତୃତ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । GST ପୂର୍ବର ଏବଂ GST ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଉପରେ ଟିକସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ସେ ଆମ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ GST ପଦ୍ଧତିରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ସାଧାରଣ ଘଟଣା, ଯଥା, ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବାର ଯୋଗାଣ । ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 366ରେ ଥିବା ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବାର ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରତି ସେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ ଲୋପ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ସେ MODVAT କ୍ରେଡିଟ୍ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ITCର ଐତିହାସିକ ବିବର୍ତ୍ତନକୁ ମଧ୍ୟ ସୂଚାଇଥିଲେ, ଯାହା ନିବେଶ ଏବଂ କଞ୍ଚାମାଲ ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ପରେ ପୁଞ୍ଜିଗତ ସାମଗ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥିଲା ।

15. ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା ପ୍ରତି ଆପତ୍ତି ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥାପନକୁ ନିମ୍ନମତେ ସଂକ୍ଷେପିତ କରାଯାଇପାରେ :

    a. ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ଏବଂ ପରେ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ବିକ୍ରୟ ବ୍ୟବସାୟରେ ନିୟୋଜିତ କରଦାତାଙ୍କ ସହ ସମାନ ସ୍ତରରେ କରଦାତାଙ୍କ ବର୍ଗୀକରଣ ଏହି ଆଧାରରେ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଯେ ବର୍ଗୀକରଣ ବୋଧଗମ୍ୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆଧାରରେ କରାଯାଇଛି ଯାହାର GSTର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହିତ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମ୍ପର୍କ

[26] [2021] 15 SCR 169 : (2022) 2 SCC 603

ରହିଛି । ଏହି କାରବାର ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ, ଯାହା ନିଜେ ଏକ ବୋଧଗମ୍ୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ, ଯାହା ଆଧାରରେ ବର୍ଗୀକରଣ କରାଯାଇଛି । ଏପରି ବର୍ଗୀକରଣର ଏକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି, ଯେହେତୁ ଟିକସ ଶୃଙ୍ଖଳରେ ଏକ ବିଭାଜନ ଘଟିଛି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ITCକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଉଛି ।

b. ITC କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବା ଏହି ଆଧାରରେ ଯଥାର୍ଥ ଥିଲା ଯେ ଏହା ଏକ ମୌଳିକ କିମ୍ବା ସାମ୍ବିଧାନିକ ଅଧିକାର ନୁହେଁ । ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ITC ହେଉଛି ଏକ ବୈଧାନିକ ଅଧିକାର, ଏବଂ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ଅଧିକାରର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ, ITC ମଞ୍ଜୁର କରିବା ପାଇଁ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏକ ପରମାଦେଶ ଜାରି କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ***ଏ.ଏଲ୍.ଡି. ଅଟୋମୋଟିଭ୍ ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ବନାମ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଟିକସ ଅଧିକାରୀ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସହାୟକ ଆୟୁକ୍ତ (ସି.ଟି.) ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ***[27] ମାମଲାରେ ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ଅନୁଚ୍ଛେଦ 34, 37, 38 ଏବଂ 40 ରେ ହୋଇଥିବା ନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଇଛି ।

c. ଟିକସ ଆଇନର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା ପରୀକ୍ଷା କରିବାର ନୀତିଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତରରେ ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଟିକସ ଆଇନରେ ଭେଦଭାବର ପରୀକ୍ଷା କମ୍ କଠୋର । ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଟିକସ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ସହ ଜଡ଼ିତ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆମର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବିଧିଶାସ୍ତ୍ର ଯେଉଁ ପରିସରକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥାଏ, ତାହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ବର୍ଗୀକରଣ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅଧିକାର ସଂସଦର ରହିଛି । ସମାନତାର ନୀତି ସମ୍ପତ୍ତି, ଋଣ, ବୃତ୍ତି ଏବଂ ଟିକସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଗୀକରଣକୁ ବାରଣ କରେ ନାହିଁ । ସେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଯେ ଏହା ସ୍ଥିରୀକୃତ ଆଇନ, ଯେପରି ***ହରି କୃଷ୍ଣ ଭାର୍ଗବ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କ***[28] ମାମଲାରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ଟିକସ କଠୋର କିମ୍ବା ଅତ୍ୟଧିକ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇ ଏକ ଟିକସ ବିଧାନକୁ ଆପତ୍ତି କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରବଞ୍ଚନା କିମ୍ବା ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ବୋଲି ସେ ଏହି ଅଭିଯୋଗକୁ ଖଣ୍ଡନ କରିଥିଲେ । ସେ ***ଯୋଶେଫ ଶାଇନ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ ମାମଲାରେ***[29] ସାମ୍ବିଧାନିକ ବିଚାରପୀଠର ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପ୍ରତି ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ଅନୁଚ୍ଛେଦ 163 ରୁ 165 ରେ ଯାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଛି ସେଥି ପ୍ରତି ଆମର ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଉକ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପରୀକ୍ଷଣକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ, ଯଦିଓ ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଧରାଯାଏ, ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ । ସେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଇଂରାଜୀ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଲାଗୁ ହେବ ନାହିଁ, କାରଣ ଭାରତରେ ଚଳନ୍ତି ଏବଂ ଅଚଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଏବଂ ବୈଧାନିକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଉପଲବ୍ଧ ନୁହେଁ ।

---

[27] [2018] 13 SCR 217 : (2019) 13 SCC 225

[28] [1966] 2 SCR 22 : (1966) 2 SCR 22

[29] [2018] 11 SCR 765 : (2019) 3 SCC 39

16. ଧାରା 17 (5) (d) ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିମ୍ନମତେ ସଂକ୍ଷେପିତ କରାଯାଇପାରେ :

a. "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଭାବରେ ପଢିବା ଆବଶ୍ୟକ । "ଏବଂ" ଭାବରେ "କିମ୍ବା" କିମ୍ବା "କିମ୍ବା" ଭାବରେ "ଏବଂ" କୁ ପଢ଼ିବା ଅସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେଁ । ସେ ***ଇନ୍ଦୋର ବିକାଶ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବନାମ ମନୋହରଲାଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ***[30] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ବିଶେଷ କରି, ଅନୁଚ୍ଛେଦ 105 ରେ ଯାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଛି ସେଥିରେ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ । ସେ ***ବମ୍ବେ ରାଜ୍ୟ ବନାମ ଆର.ଏମ.ଡି. ଚମରବାଗୱାଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କ***[31] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଅନ୍ୟ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ, ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଯଦି "କିମ୍ବା" କୁ "ଏବଂ" ଭାବରେ ପଢ଼ାଯାଏ ନାହିଁ, ତେବେ ଏହା ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ କାରଣ ITC ଏକ ମଲ୍ କିମ୍ବା ପଣ୍ୟାଗାର ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ, କିନ୍ତୁ ଖଣ୍ଡ (c) ଅନୁଯାୟୀ, ଏହା ଏକ ମଲ୍ କିମ୍ବା ପଣ୍ୟାଗାର ନିର୍ମାଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ଉପରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ, ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ସମାନ ବିଷୟ, ଅର୍ଥାତ୍, ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ସହିତ ଜଡିତ ଏବଂ ତେଣୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅସମାନ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଅଧିକନ୍ତୁ, ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଧାରା 17 (5) ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଅଧ୍ୟାୟ V ଏବଂ VI ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଏବଂ ତେଣୁ ଖଣ୍ଡ (d) ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ତଥାପି, ସେ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ଯେ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଅଧ୍ୟାୟ V ଏବଂ VI ରେ ଦଶ ଥର ଏବଂ ଧାରା 17 (5) (d) ରେ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ଥରେ ଦେଖାଯାଇଛି । ସେ CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 16 (3) ପ୍ରତି ଆମ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ, ଯାହା 'କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି' ଉପରେ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସର ଦାବିକୁ ବାରଣ କରେ, ଯଦି କରଦାତାମାନେ ITC ର ଲାଭ ଉଠାଇବାକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି । ତେଣୁ, ITC କେବଳ ସେତେବେଳେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇଥାଏ ଯେତେବେଳେ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ଦାବି କରାଯାଇନଥାଏ । ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଯଦି କରଦାତାଙ୍କ ତର୍କକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ତେବେ ସେମାନେ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ITC ଏବଂ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ଉଭୟର ଲାଭ ଉଠାଇବାକୁ ହକଦାର ହେବେ । ଅନୁରୂପ ଭାବେ, ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଯଦି ଉପସ୍ଥାପନକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ତେବେ ଧାରା 18 (6) ଏବଂ 29 (5) ମଧ୍ୟ ଧାରା 17 (5) (d) ଅଧୀନରେ ଆସୁଥିବା କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଉପରେ ଲାଗୁ ହେବ ନାହିଁ ।

b. କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି/କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି କ'ଣ ହେବ ତାହା ଚିହ୍ନଟ କରିବା ପାଇଁ, ଆୟକର ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ନିଆଯାଇଥିବା ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ କାରଣ ଏହାର କୌଣସି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ନାହିଁ । ଆୟକର ଅଧିନିୟମରେ ITC ର କୌଣସି ଧାରଣା ନାହିଁ । ଏହି ଅଧିନିୟମର ପରିକଳ୍ପନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ । ସେ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଯଦି ଏକ

[30] [2020] 3 SCR 1 : (2020) 8 SCC 129

[31] [1957] 1 SCR 874 : (1957) SCC OnLine SC 12

ସପିଂ ମଲ୍ କିମ୍ବା ପଣ୍ୟାଗାରକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ ବୋଲି କରଦାତାଙ୍କ ଉପସ୍ଥାପନକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ତେବେ ଏହା ଶତ୍ରୁତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଭେଦଭାବ ହେବ ।

c. ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ଟିକସ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ତଥାପି, ସେବା ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ବ୍ୟବହାର କଲେ ମଧ୍ୟ ସେବା ଉପରେ ଟିକସ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇପାରିବ । ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଯେତେବେଳେ ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ବିକ୍ରୟ ଟିକସ କିମ୍ବା ଭାଟ୍ କଥା ଆସେ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଆଯାଇଥିବା ଏକ ସ୍ଥିର ମତ ହେଉଛି ଯେ ସ୍ଥାବର ସାମଗ୍ରୀର ବିକ୍ରୟ ନୁହେଁ ବରଂ ବିକ୍ରୟରେ ସାମଗ୍ରୀର ବିକ୍ରୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ । ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ମଲ୍, ହୋଟେଲ, କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ କୋଠା ଇତ୍ୟାଦି ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଟେ; ତେଣୁ GST ଲାଗୁ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଉତ୍ପାଦ ଶୁଳ୍କ ଅଧିନିୟମ, 1944 ରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ପୂର୍ବ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମତରେ, ଯେଉଁ କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତିଗୁଡ଼ିକ ଭୂମିରେ ଗଭୀର ଭାବରେ ରହିଛି ଏବଂ ଯଥେଷ୍ଟ କ୍ଷତି ବିନା ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି । ତଥାପି, ସେ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ଯେ ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଭଡ଼ା ଦେବା ହେଉଛି ସେବା ଯୋଗାଣ, ଯାହା CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ।

d. ଏକ ସପିଂ ମଲର ମାମଲା ପରିଚାଳନା କରିବା ସମୟରେ ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ସପିଂ ମଲ୍ ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାକୁ GSTରୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି । ତେଣୁ ଏହା ଅନୁସୂଚୀ-IIର ଖଣ୍ଡ (5) (b) ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନୁହେଁ । ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ITC ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଟିକସ ବୋଝକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ପୂର୍ବ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ITC ର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ କରିବା । ଯେହେତୁ ସପିଂ ମଲଗୁଡ଼ିକରେ କୌଣସି GST ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ, ତେଣୁ ITC ମଞ୍ଜୁର କରିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ସେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଯଦି ଏକ ସପିଂ ମଲ୍ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଜାରି ହେବାର ତୁରନ୍ତ ପରେ ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଭାବରେ ବିକ୍ରି ହୁଏ, ତେବେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ବିକ୍ରୟ ସମୟରେ କୌଣସି GST ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ITC କ୍ରେଡିଟ୍ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଯଦି ଏହି ମଲକୁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଭଡା ସେବା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ଏବଂ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପରେ ଏହାକୁ ବିକ୍ରି କରାଯାଏ, ତେବେ ଏହି ବିକ୍ରୟ ଉପରେ କୌଣସି GST ଦେବାକୁ ପଡିବ ନାହିଁ । ତଥାପି, ଯଦି ଏହି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଦାବି ଅନୁଯାୟୀ ITCକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଭଡ଼ା ଆୟ ଉପରେ ଦେୟଯୋଗ୍ୟ GST ବିରୁଦ୍ଧରେ ITC ଶେଷ ହୋଇଯିବ । ଏହା ପରେ, କୌଣସି ଟିକସ ନଦେଇ ମଲକୁ ବିକ୍ରି କରିଦିଆଯିବ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣର ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତି ହେବ । ବିଦ୍ୱାନ ଏ.ଏସ୍.ଜି. ***ଭାରତ ସଂଘ ବନାମ ଶ୍ରୀ ହରଭଜନ୍ ସିଂ ଧିଲନ୍***[32] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ, ଏବଂ ବିଶେଷ କରି, ଅନୁଚ୍ଛେଦ 74 ରୁ 76 ଏବଂ 82 ରେ ଯାହା ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ସେ ***ଇଣ୍ଡିଆ***

[32] [1972] 2 SCR 33 : (1971) 2 SCC 779

ସିମେଣ୍ଟ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ତାମିଲନାଡୁ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ[33] ଏବଂ *ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ବନାମ କେସୋରାମ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ*[34] ମାମଲାର ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ । ସେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ କେବଳ ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ ପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି, ତାହା ବ୍ୟତିତ ଜଣେ କ୍ରେତାଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏକ କୋମ୍ପେକ୍ସ ଅଟ୍ଟାଳିକାର ନିର୍ମାଣକୁ ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯିବ । ସେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ସମାପ୍ତି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ ପୂର୍ବରୁ ଏକ ନିର୍ମିତ ଅଟ୍ଟାଳିକା କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ କିମ୍ବା ଏକ ସିଭିଲ ଷ୍ଟ୍ରକଚର ଯୋଗାଣକୁ ସେବାର ଯୋଗାଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରେ ଏବଂ ଏହା ଉପରେ GST ଲାଗୁ ହେବ । ବିଭାଜନ ରେଖା ହେଉଛି ଏକ ସମାପ୍ତି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ । ପ୍ରାରମ୍ଭ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ ପୂର୍ବରୁ ଏକ ଯୋଗାଣକୁ ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ, ଯେତେବେଳେ କି ସମାପ୍ତି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ ପରେ କରାଯାଇଥିବା ବିକ୍ରୟକୁ ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ ନାହିଁ ।

ବିବିଧ ଉପସ୍ଥାପନ

e. ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ଉପରେ ଲାଗୁଥିବା ଟିକସ ମଧ୍ୟ ଚଳନ୍ତି ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ଲାଗୁଥିବା ଟିକସ ଅଟେ, ତାହା ସାମଗ୍ରୀ ହିସାବରେ ହେଉ କିମ୍ବା ସାମଗ୍ରୀର ହସ୍ତାନ୍ତର ସମୟରେ ହେଉ ଅଥବା କ୍ରୟ ହେବା ପୂର୍ବରୁ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ସେଗୁଡିକ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ ।

f. ASG ମଧ୍ୟ GST ପୂର୍ବର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଟିକସ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ଉପରେ ସେବା ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ । ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 366 (29A) (b) ରେ "କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି" ର ସଂଜ୍ଞା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଯାହା ଉପରେ ଟିକସ ଲଗାଯାଇଛି ତାହା ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଟିକସ ଲଗାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତରର ସାରାଂଶ

17. ଜବାବ ଦେଇ, କରଦାତାଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ବିଦ୍ୱାନ ଓକିଲ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଜାଣିଶୁଣି କେବଳ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି, ଏବଂ ଆଇନଗତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ପାଳନ କରିବାକୁ ପଡିବ ।

18. ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ, କୋଠା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ CENVAT କ୍ରେଡିଟ୍ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ତାହା ହେଉଛି ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ/ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଆଯାଇଥିବା ମତ ।

---

[33] [1989] Supp. 1 SCR 692 : (1990) 1 SCC 12

[34] (2004) 10 SCC 201

19. GSTର ଅପବ୍ୟବହାର ନେଇ ବିଦ୍ୱାନ ଏଏସଜିଙ୍କ ଆଶଙ୍କା ସମ୍ପର୍କରେ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ ଯଦିଓ କରଦାତାମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ତେବେ ପଣ୍ୟାଗାର କିମ୍ବା ମଲ୍ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା ଉପରେ ITC କେବଳ ସୀମିତ ପରିମାଣର GST ଭଡା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଉପରେ ଦେୟ ହେଉଛି । ତେଣୁ ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ର ସଂଜ୍ଞା "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ।

20. ବିଦ୍ୱାନ ଓକିଲ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଧାରା 17 (5) (d) ଏବଂ ଧାରା 16 (3) ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ ନାହିଁ । ସେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଯେ ଧାରା 16 (3) "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଏବଂ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ପାଇଁ ନୁହେଁ । ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧାରା 16 (3) ଲାଗୁ ହେବ ବୋଲି ଧରି ନେଲେ ମଧ୍ୟ, ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଭାବ ହେଉଛି ଯେ ଯଦି ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ଆୟକର ଅଧିନିୟମ, 1961ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ପୁଞ୍ଜିଗତ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ମୂଲ୍ୟର ଟିକସ ଉପାଦାନ ଉପରେ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ଦାବି କରନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଉକ୍ତ ଟିକସ ଉପାଦାନ ଉପରେ ITC ର ଲାଭ ଉଠାଇପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) (d) ଏବଂ ଧାରା 29 (5) ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ ନାହିଁ । ଧାରା 18 (6) ପ୍ରତି ଆମର ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରି ସେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଯେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କେବଳ ପୁଞ୍ଜିଗତ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଯୋଗାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିବ, ଯାହା ଉପରେ ITC ନିଆଯାଇଛି । ସେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ମାମଲାର ତଥ୍ୟରେ, ଏହା କାହାରି ମାମଲା ନୁହେଁ ଯେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପୁଞ୍ଜି ସାମଗ୍ରୀ, କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଯୋଗାଣ କରୁଛନ୍ତି ।

21. ଏହା ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ତାଲିକା IIର ସ୍ତମ୍ଭ 49 ରେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ କେବଳ ଜମି ଏବଂ କୋଠା ଉପରେ GST ଆଦାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ରହିଛି ଏବଂ ସ୍ଥାବର ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ କୋଠା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ସେବା ଉପରେ ITC ଅନୁଦାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନୁହେଁ । ନିଜ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତାରେ, ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ITC କୁ ଅନୁମତି ଦେଇଛନ୍ତି ଯଦି ଏହା ଏକ କାରଖାନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା କିମ୍ବା ଆବଶ୍ୟକତାର ମାନଦଣ୍ଡ ପୂରଣ କରେ । ଏହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ଯେ ସମାପ୍ତି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ମଞ୍ଜୁର ପୂର୍ବରୁ ଭଡ଼ା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଏବଂ କୋଠା ବିକ୍ରୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଉପରେ GST ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ । କୋଠା ନିର୍ମାଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଉପରେ ITC ର ଅନୁମତି ନଦେବା କେବଳ ଏକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ପରିଣାମ ହୋଇପାରେ ଯଦି କୋଠା ଗୁଡ଼ିକୁ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ବିକାଶକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସାମାନ୍ ଭାବରେ ବିକ୍ରୟ କରିବାକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । କୋଠା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଉପରେ ITC କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବାରେ କୌଣସି ବିରୋଧାଭାଷ ନାହିଁ ଯେତେବେଳେ ଏହିପରି କୋଠା ଗୁଡ଼ିକୁ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଯୋଗାଣ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ନିୟୋଜିତ କରାଯାଏ ଯାହା ଉପରେ GST ଛାଡ଼ କରାଯାଇଥାଏ । ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ITC କୁ ଅନୁମତି ନଦେବା ଦ୍ୱାରା

ଅଯୌକ୍ତିକତା ଏବଂ ITC ଶୃଙ୍ଖଳା ଭାଙ୍ଗିବାର ଅନିଚ୍ଛାକୃତ ପରିଣାମ ଆସିବ, ଯାହା ଟିକସ କ୍ରେଡିଟର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ପ୍ରବାହକୁ ବିଫଳ କରିବ ।

22. ଧାରା 17 (5) (d) ଅନୁଯାୟୀ କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଉପରେ ITC କୁ ଅନୁମତି ଦେବା ପାଇଁ ଏକ ସୁଚିନ୍ତିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଛି, ଯଦିଓ କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଅଚଳ, ଏବଂ ଧାରା 17 (5) (d) କୁ ଧାରା 16 (3) ଦ୍ୱାରା ହଟାଇ ଦିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଯେ ଧାରା 16 (3) ଏବଂ 17 (5) କୁ ସୁସଙ୍ଗତ ଭାବେ ପଢ଼ିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତରକୁ ଜବାବ

23. ଆମେ ଏଠାରେ ଟିପ୍ପଣୀ ଦେଇପାରିବା ଯେ ବରିଷ୍ଠ ଅଧିବକ୍ତା ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଦାତାରଙ୍କ ଯୁକ୍ତିକୁ ନେଇ ବିଦ୍ୱାନ ଏ.ଏସ୍.ଜି. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂକ୍ଷେପରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥାପନ ହେଉଛି ଯେ "ପୁଞ୍ଜିଗତ ଦ୍ରବ୍ୟ" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ସେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଇସ୍ପାତ, ସିମେଣ୍ଟ ଆଦିରୁ ଯାହା ବାହାରିଥାଏ, ତାହା ହେଉଛି ଅଚଳ ସାମଗ୍ରୀ, ଯାହାକୁ GSTରୁ ବାଦ୍ ଦିଆଯିବ । ଯେହେତୁ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ କୌଣସି GST ଦେବାକୁ ପଡିବ ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ITC ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ ।

ବିଚାର ପାଇଁ ବିସ୍ତୃତ ପ୍ରସଙ୍ଗଗୁଡିକ

24. ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ଉପସ୍ଥାପନକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ, ନିମ୍ନଲିଖିତ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ବିଚାର ପାଇଁ ଉଠିଥାଏ :

i. CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ର ସଂଜ୍ଞା ଧାରା 17 ର ଉପଧାରା (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ରେ ବ୍ୟବହୃତ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ କି ?

ii. ଯଦି ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଏ ଯେ ଏହି ବ୍ୟାଖ୍ୟା "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ, ତେବେ "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ଏବଂ

iii. CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) ଏବଂ ଧାରା 16 (4) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଅସାମ୍ବିଧାନିକ କି ?

ଟିକସ ଆଇନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିୟମ

25. ଟିକସ ଆଇନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ପକ୍ଷମାନେ ଅନେକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଦିଗ ଉପରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଆଇନ ବେଶ୍ ଭଲ ଭାବରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଛି । ଟିକସ ଆଇନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ପରିଚାଳନା କରୁଥିବା ନୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ନିମ୍ନମତେ ସଂକ୍ଷେପିତ କରାଯାଇପାରେ :

a. ଏକ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସେମିତି ପଢାଯିବା ଉଚିତ, ଯେଉଁଥିରେ ବିଧାନଗତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ସଂଯୋଗ କିମ୍ବା ହ୍ରାସ କରାଯାଇନଥିବ ;

b. ଯଦି କୌଣସି ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭାଷା ସରଳ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ପରିଣାମ କିଛି ଅଯୌକ୍ତିକ ଫଳାଫଳ ଦେଇପାରେ, ତେବେ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବା ସମୟରେ ଏହା ବିଚାର କରିବାର ବିଷୟ ନୁହେଁ । ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଏହାର ସମାଧାନ କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଏହି ଅଯୌକ୍ତିକତାକୁ ଦୂର କରିବା ଉଚିତ ;

c. ଏକ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ କାରବାର କରିବା ସମୟରେ, କଠୋର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ନୀତି ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ଉଚିତ ;

d. ଯଦି କୌଣସି ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦୁଇଟି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ତେବେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ସାଧାରଣତଃ ଟିକସଦାତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଏବଂ ରାଜସ୍ୱ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବେ ;

e. ଏକ ଟିକସ ବିଧାନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବା ସମୟରେ, ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ବିଚାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅନାବଶ୍ୟକ ଅଟେ ;

f. ଏକ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥା କୌଣସି ପ୍ରାକ୍ ଧାରଣ କିମ୍ବା ଅନୁମାନ ଉପରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ;

g. ଏକ ଟିକସ ବିଧାନକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ବିଷୟକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯିବା ଉଚିତ । ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏପରି କିଛି କହିପାରିବେ ନାହିଁ ଯାହା ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅଧିକନ୍ତୁ, ନ୍ୟାୟାଳୟ କୌଣସି ଅଭାବ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ବିଧାନରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକୁ ଆଗତ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ;

h. ବିଧାନମଣ୍ଡଳଙ୍କ ଅସ୍ପଷ୍ଟତା କାରଣରୁ ଟିକସଦାତା ଯଦି ଆଇନର ଅକ୍ଷର ବୁଝି ନ ପାରନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ଏଥିରେ କୌଣସି ଅନ୍ୟାୟ ନାହିଁ ;

i. ଯଦି ଆକ୍ଷରିକ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅନ୍ୟାୟ, ଯାହା ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ, କେବଳ ଏହିପରି ମାମଲାରେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଭାଷାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରିବେ ;

j. ଯଥାର୍ଥତା ଏବଂ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭିନ୍ନ କଥା । କିନ୍ତୁ ଯଦି ନିର୍ମାଣ ଅନ୍ୟାୟ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଯଥାର୍ଥତାରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ତେବେ ଏହିପରି ନିର୍ମାଣକୁ ପସନ୍ଦ କରାଯିବା ଉଚିତ ;

k. ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ଯେ ଏହା ସଂସଦକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ିବା ଏବଂ ଅଧିକ କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିବା ;

l. ଯେତେବେଳେ ଏକ ଟିକସ ବିଧାନରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ଶବ୍ଦକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ସଂଜ୍ଞାକୃତ କରାଯାଇ ନାହିଁ, ଏହାକୁ ଅନ୍ୟ ବିଧାନରେ ଏହାର ସଂଜ୍ଞା ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ଯାହା ଏକ ସଜାତୀୟ ବିଷୟ ସହିତ ଜଡିତ ନୁହେଁ । ଏହାକୁ ଏହାର ବ୍ୟାବସାୟିକ ଅର୍ଥରେ ବୁଝିବା ଉଚିତ । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ବିଧାନରେ କୌଣସି ସଂଜ୍ଞା ନଦିଆଯାଇଛି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟିକସ ବିଧାନରେ ଥିବା ଶବ୍ଦ ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସେହି ଅର୍ଥରେ ବୁଝାଯିବା ଉଚିତ, ଯେଉଁ

ଅର୍ଥରେ ସେଗୁଡିକ ସହିତ କାରବାର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବୁଝନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ବାଣିଜ୍ୟିକ ବୁଝାମଣା, ବାଣିଜ୍ୟିକ ଓ ବୈଷୟିକ ଅଭ୍ୟାସ ଓ ବ୍ୟବହାର ଅନୁଯାୟୀ ।

CGST ଅଧିନିୟମର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ଏହାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା

26. ପ୍ରଥମତଃ, ଆମେ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ବିଚାର କରିବୁ । ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ, ଆମକୁ CGST ଅଧିନିୟମ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଧାରା ହେଉଛି ଧାରା 9, ଯାହା ନିମ୍ନମତେ ପଢାଯାଏ :

"9. କରବସାଣ ଏବଂ ସଂଗ୍ରହ । - (1) ମାନବ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ମଦ୍ୟପାନ ଯୋଗାଣ ଉପରେ, ଧାରା 15 ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ମୂଲ୍ୟ ଉପରେ ଏବଂ ଏପରି ହାରରେ, ଯାହା କୋଡ଼ିଏ ପ୍ରତିଶତରୁ ଅଧିକ ହେଉନଥିବା ବ୍ୟତିତ, ଉପଧାରା (2) ର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ରହି, ସମସ୍ତ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଟିକସ ନାମକ ଏକ ଟିକସ ଲାଗୁ କରାଯିବ, କାରଣ ପରିଷଦର ସୁପାରିଶ ଉପରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୂଚିତ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ପଦ୍ଧତିରେ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇପାରେ ଏବଂ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

(2) ଅଶୋଧିତ ପେଟ୍ରୋଲିୟମ, ହାଇସ୍ପିଡ ଡିଜେଲ, ମୋଟର ସ୍ପିରିଟ (ସାଧାରଣତଃ ପେଟ୍ରୋଲ ନାମରେ ଜଣାଶୁଣା), ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସ ଏବଂ ବିମାନ ଇନ୍ଧନ ଯୋଗାଣ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଟିକସ, ପରିଷଦର ସୁପାରିଶ ଆଧାରରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିସୂଚିତ ତାରିଖ ଠାରୁ ଲାଗୁ ହେବ ।

(3) ପରିଷଦର ସୁପାରିସ କ୍ରମେ ସରକାର ଅଧିସୂଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ଯୋଗାଣର ବର୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିପାରିବେ, ଯେଉଁ ଟିକସ ଉପରେ ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତା ରିଭର୍ସ ଚାର୍ଜ ଆଧାରରେ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ଏବଂ ଏହି ଅଧିନିୟମର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହିପରି ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଲାଗୁ ହେବ ଯେପରିକି ସେ ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯୋଗାଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଟିକସ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଦାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଟନ୍ତି ।

(4) ପରିଷଦର ସୁପାରିଶ କ୍ରମେ ସରକାର ଅଧିସୂଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଏପରି ଏକ ବର୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିପାରିବେ, ଯେଉଁମାନେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ନଥିବା ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଗର ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ଉଭୟର ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତା ଭାବେ ରିଭର୍ସ ଚାର୍ଜ ଆଧାରରେ ଟିକସ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ଏବଂ ଏହି ଅଧିନିୟମର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏପରି ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଉପରେ ଲାଗୁ ହେବ ଯେପରିକି ସେ ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯୋଗାଣ ସମ୍ପର୍କରେ ଟିକସ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଦାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଟନ୍ତି ।

(5) ସରକାର, ପରିଷଦର ସୁପାରିସ ଉପରେ, ଅଧିସୂଚନା ମାଧ୍ୟମରେ, ସେବାଗୁଡିକର ବର୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିପାରିବେ, ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଟିକସ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ବାଣିଜ୍ୟ

> ପରିଚାଳକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ, ଯଦି ଏହି ସେବାଗୁଡିକ ତାଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ, ଏବଂ ଏହି ଅଧିନିୟମର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହିପରି ବୈଦ୍ୟୁତିକ ବାଣିଜ୍ୟ ପରିଚାଳକଙ୍କ ଉପରେ ଲାଗୁ ହେବ, ଯେପରିକି ସେ ଏପରି ସେବା ଯୋଗାଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଟିକସ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଦାୟୀ ଯୋଗାଣକାରୀ ଅଟନ୍ତି :
>
> ଉଲ୍ଲେଖଥାଉକି, ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ କୌଣସି ବୈଦ୍ୟୁତିକ ବାଣିଜ୍ୟ ପରିଚାଳକଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ନଥାଏ, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏପରି ବୈଦ୍ୟୁତିକ ବାଣିଜ୍ୟ ପରିଚାଳକଙ୍କୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଟିକସ ଦେବାକୁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ହେବେ :
>
> ଆହୁରି ଉଲ୍ଲେଖଥାଉ ଯେ, ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ବାଣିଜ୍ୟ ପରିଚାଳକଙ୍କର ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭୌତିକ ଉପସ୍ଥିତି ନଥାଏ ଏବଂ ଉକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ତାଙ୍କର ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି ମଧ୍ୟ ନଥାନ୍ତି, ସେହି ବୈଦ୍ୟୁତିକ ବାଣିଜ୍ୟ ପରିଚାଳକ ଟିକସ ପ୍ରଦାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବେ ଏବଂ ସେପରି ବ୍ୟକ୍ତି ଟିକସ ଦେବାକୁ ଦାୟୀ ରହିବେ ।
>
> (ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି)

ତେଣୁ ଧାରା ୨ର ଉପଧାରା (1) ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯୋଗାଣ ଉପରେ GST ଲାଗୁ କରାଯିବ । ଉପ-ଧାରା (3) ଏବଂ (4) ରେ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଗର ମାମଲା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ଯେଉଁଠାରେ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ ଉପରେ କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଟିକସ ବିପରୀତ ଶୁଳ୍କ ଆଧାରରେ ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବାର ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 2 (୨୫) ଅନୁଯାୟୀ, 'ବିପରୀତ ଶୁଳ୍କ' ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଟିକସ ପ୍ରଦାନ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ । ତେଣୁ ଯେତେବେଳେ ଧାରା ୨ର ଉପ-ଧାରା (3) କିମ୍ବା (4) ଲାଗୁ ହୋଇଥାଏ, ସେତେବେଳେ ସାମଗ୍ରୀ, ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତାମାନେ ଯୋଗାଣକାରୀ ଭଳି ଟିକସ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

27. ଧାରା 16 ITC ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ, ଯାହା ଏହିପରି ପଢାଯାଏ :

> **"16. ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ନେବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ଏବଂ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ - (1) ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି, ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଏବଂ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଏବଂ ଧାରା 49 ରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତିର ଉପାୟରେ, ଯେକୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଆଦାୟ କରାଯାଇଥିବା ନିବେଶ ଟିକସର କ୍ରେଡିଟ୍ ନେବାକୁ ହକଦାର ହେବେ, ଯାହା ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟର କାର୍ଯ୍ୟରେ କିମ୍ବା ପ୍ରୋତ୍ସାହନରେ**

ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ କିମ୍ବା ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଉକ୍ତ ରାଶି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବୈଦ୍ୟୁତିକ କ୍ରେଡିଟ୍ ଖାତାରେ ଜମା ହେବ ।

(2) ଏହି ଧାରାରେ କୌଣସି ବିଷୟ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, କୌଣସି ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯୋଗାଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ନିବେଶ ଟିକସର କ୍ରେଡିଟ୍ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ନାହିଁ, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ -

(a) ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଏହି ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ପଞ୍ଜୀକୃତ ଜଣେ ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ଟିକସ ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଟିକସ ପଇଠ ଦସ୍ତାବିଜ ରହିଛି ;

(aa) ଖଣ୍ଡ (a) ରେ ସୂଚିତ ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀର ବିବରଣୀ ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାହ୍ୟ ଯୋଗାଣ ବିବରଣୀରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଧାରା 37 ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଏହିପରି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀର ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଏହିପରି ବିବରଣୀ ସୂଚିତ କରାଯାଇଛି ;

(b) ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ;

ବ୍ୟାଖ୍ୟା - ଏହି ଖଣ୍ଡ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ଏହା ବିବେଚନା କରାଯିବ ଯେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ସାମଗ୍ରୀ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି କିମ୍ବା, ଯଥାସ୍ଥିତି, ସେବା -

(i) ଯେଉଁଠାରେ ଯୋଗାଣକାରୀ ଦ୍ୱାରା, ବସ୍ତୁଗୁଡିକ କୌଣସି ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କୌଣସି ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ, ସେ ପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟଥା, ଦ୍ରବ୍ୟର ପରିବହନ ପୂର୍ବରୁ କିମ୍ବା ପରିବହନ ସମୟରେ, ଦ୍ରବ୍ୟର ମାଲିକାନା ଦସ୍ତାବିଜର ହସ୍ତାନ୍ତର ମାଧମରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟରେ ସାମଗ୍ରୀ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଥାଏ ;

(ii) ଯେଉଁଠାରେ କୌଣସି ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଏବଂ ତାଙ୍କ କାରଣରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେବା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ ।

(ba) ଧାରା 38 ଅନୁଯାୟୀ ଏପରି ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଉକ୍ତ ଯୋଗାଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟର ବିବରଣୀ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଲଗାଯାଇନାହିଁ ;

(c) ଧାରା 41 [* * *] ର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ଏପରି ଯୋଗାଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଦାୟ କରାଯାଇଥିବା ଟିକସ ପ୍ରକୃତରେ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି, ତାହା ନଗଦ ଆକାରରେ କିମ୍ବା ଉକ୍ତ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ଗ୍ରହଣୀୟ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟର ଉପଯୋଗ ମାଧ୍ୟମରେ; ଏବଂ

(d) ସେ ଧାରା 39 ଅନୁଯାୟୀ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିଛନ୍ତି :

ଉଲ୍ଲେଖଥାଉକି, ଯଦି କୌଣସି ଇନଭଏସ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାମଗ୍ରୀ ଥୋକ କିମ୍ବା କିସ୍ତିରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ତେବେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ଶେଷ ଥୋକ କିମ୍ବା କିସ୍ତି ପାଇବା ପରେ କ୍ରେଡିଟ୍ ନେବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ, ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତା, ବିପରୀତ ଶୁଳ୍କ ଆଧାରରେ ଯେଉଁ ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଟିକସ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, ତାହା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କୁ, ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଇନଭଏସ ଜାରି ହେବାର ଏକ ଶହ ଅଶି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ, ଯୋଗାଣର ମୂଲ୍ୟ ସହିତ ଦେୟ ଦେବାକୁ ବିଫଳ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ସହିତ ସମାନ ପରିମାଣ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାରା 50 ଅନୁଯାୟୀ, ସୁଧ ସହିତ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଢଙ୍ଗରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

ଉଲ୍ଲେଖଥାଉକି, ପ୍ରାପ୍ତକର୍ତ୍ତା ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବାର ଯୋଗାଣ ମୂଲ୍ୟ କିମ୍ବା ଉଭୟ ପାଇଁ ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ଅର୍ଥ ପଇଠ ଉପରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟର ଲାଭ ଉଠାଇବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ଏବଂ ଏହା ଉପରେ ଦେୟ ଟିକସ ମଧ୍ୟ ରହିବ ।

(3) ଯେଉଁଠାରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ଆୟକର ଅଧିନିୟମ, 1961 (1961 ର 43) ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ପୁଞ୍ଜି ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ମୂଲ୍ୟର ଟିକସ ଉପାଦାନ ଉପରେ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ଦାବି କରିଛନ୍ତି, ଉକ୍ତ ଟିକସ ଉପାଦାନ ଉପରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ଅନୁମତି ଦିଆଯିବ ନାହିଁ ।

(4) ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ ପାଇଁ କିମ୍ବା ଉଭୟ ପାଇଁ, ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ଶେଷ ହେବା ପରେ ନଭେମ୍ବରର ତିରିଶତମ ଦିନ ପରେ, ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଏପରି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ପୃକ୍ତ କିମ୍ବା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବାର୍ଷିକ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରାଯାଏ, ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ପରେ, ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ନେବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ନାହିଁ ।

ଉଲ୍ଲେଖଥାଉକି, ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି 2018 ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ପାଇଁ ଧାରା 39 ଅନୁଯାୟୀ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବାର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖ ପରେ, 2019 ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ପାଇଁ ଉକ୍ତ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ 2017-18 ସମୟରେ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ନେବାକୁ ହକଦାର ହେବେ, ଯାହାର

ବିବରଣୀ ଧାରା 37ର ଉପଧାରା (1) ଅନୁଯାୟୀ 2019, ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ପାଇଁ ଉକ୍ତ ଧାରାର ଉପଧାରା (1) ଅନୁଯାୟୀ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରିବାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅପଲୋଡ କରାଯାଇଛି ।

(5) ଉପଧାରା (4) ରେ ଯାହା କିଛି ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ 2017-18, 2018-19, 2019-20 ଏବଂ 2020-21 ସହିତ ଜଡିତ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ଏକ ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ କିମ୍ବା ଉଭୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ଧାରା 39 ଅନୁଯାୟୀ ଯେକୌଣସି ରିଟର୍ଣ୍ଣରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ନେବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ଯାହା ନଭେମ୍ବର, 2021 ର ତିରିଶତମ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାଖଲ କରାଯାଇଛି ।

(6) ଯେଉଁଠାରେ ଧାରା 29 ଅନୁଯାୟୀ ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପଞ୍ଜୀକରଣ ବାତିଲ କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଧାରା 30 ଅନୁଯାୟୀ କିମ୍ବା ଅପିଲୀୟ ପ୍ରାଧିକାରୀ କିମ୍ବା ଅପିଲୀୟ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ କିମ୍ବା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା କୌଣସି ଆଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ, କୌଣସି ଆଦେଶ ଦ୍ୱାରା ପଞ୍ଜୀକରଣ ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ପଞ୍ଜୀକରଣ ବାତିଲ କରିବାର ଆଦେଶ ତାରିଖରେ ଉପଧାରା (4) ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ଇନଭଏସ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟର ଲାଭ ସୀମିତ ନଥିଲା, ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଧାରା 39 ଅନୁଯାୟୀ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ଏହିପରି ଇନଭଏସ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ନେବାକୁ ହକଦାର ହେବେ, -

> (i) ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷକୁ ଏହି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧିତ, ସେହି ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ପରବର୍ତ୍ତୀ ନଭେମ୍ବର ମାସର ତିରିଶତମ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାଖଲ କରାଯିବ କିମ୍ବା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବାର୍ଷିକ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରାଯିବ, ଯାହା ପ୍ରଥମେ ହେବ;
>
> (ii) ପଞ୍ଜୀକରଣ ରଦ୍ଦ କରିବାର ତାରିଖ କିମ୍ବା ପଞ୍ଜୀକରଣ ରଦ୍ଦ କରିବାର ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ତାରିଖ ଠାରୁ, ଯଥାସ୍ଥିତି, ପଞ୍ଜୀକରଣ ରଦ୍ଦ କରିବାର ଆଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାହାରର ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ ପାଇଁ, ଯେଉଁଠାରେ ଏହି ରିଟର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଜୀକରଣ ରଦ୍ଦ କରିବାର ଆଦେଶର ତାରିଖ ଠାରୁ ତିରିଶ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଦାଖଲ କରାଯାଇଥାଏ, ଯାହା ପରେ ହୋଇଥାଏ ।"

(ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି)

ଧାରା 16 ର ଉପଧାରା (1) ରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 2 (94) ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଥିବା କେବଳ ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ITCର ଲାଭ ଉଠାଇପାରିବେ । CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 25 ଅନୁଯାୟୀ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥାନ୍ତି । ITC ର ଉପଲବ୍ଧତା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଏବଂ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । "ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ" ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହେଉଛି CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନିୟମ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ । ତେଣୁ, ITC ର ଅଧିକାର CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ନିୟମରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଏବଂ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ITC ଲାଭ ଧାରା 49 ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଉପାୟରେ ଉଠାଇବାକୁ ପଡିବ । ଧାରା 49ର ଉପଧାରା (2) ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

ଉପଧାରା କିପରି ITC ର ଲାଭ ଉଠାଯାଇପାରିବ ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିଥାଏ । ଧାରା 16 ର ଉପଧାରା (1) ଅନୁଯାୟୀ, ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ବ୍ୟବସାୟର ପରିଚାଳନା କିମ୍ବା ସମ୍ପ୍ରସାରଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା କିମ୍ବା ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯେକୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଆଦାୟ କରାଯାଇଥିବା ନିବେଶ ଟିକସର କ୍ରେଡିଟ୍ ନେବାର ଅଧିକାର ରହିଛି । ନିବେଶ ଟିକସକୁ ଧାରା 2 (62) ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି କେନ୍ଦ୍ର, ରାଜ୍ୟ, ସମନ୍ୱିତ କିମ୍ବା କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳର ଟିକସ ଯାହା ତାଙ୍କୁ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଲାଗୁ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରେ ଧାରା 9 ର ଉପ-ଧାରା (3) ଏବଂ (4) ଅନୁଯାୟୀ ବିପରୀତ ଶୁଳ୍କ ଆଧାରରେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦେୟ ଟିକସ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ITC ର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଅଧିକ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଧାରା 16 ର ଉପଧାରା (2)ରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଛି ।

28. ଧାରା 16ରେ ଉପଧାରା (3) ର କିଛି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଛି କାରଣ ଏଥିରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ଯେ ଯଦି ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ଆୟକର ଅଧିନିୟମ, 1961ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ପୁଞ୍ଜିଗତ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ମୂଲ୍ୟର ଟିକସ ଉପାଦାନ ଉପରେ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ଦାବି କରିଛନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଉକ୍ତ ଟିକସ ଉପାଦାନ ଉପରେ ଆଇଟିସି ପାଇବାକୁ ହକଦାର ନୁହଁନ୍ତି । ସଂକ୍ଷେପରେ, ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ପୁଞ୍ଜିଗତ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ମୂଲ୍ୟର ଟିକସ ଉପାଦାନ ଉପରେ ଆଇଟିସି ପାଇବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ନାହିଁ, ଯଦି ସେ ଆୟକର ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଉକ୍ତ ଟିକସ ଉପାଦାନ ଉପରେ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ଦାବି କରନ୍ତି । ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ଏବଂ ITC ଉଭୟର ଲାଭ ଉଠାନ୍ତି ନାହିଁ ।

29. ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଧାରା 16ରେ ଉପ-ଧାରା (4) କୁ ଆସୁଛୁ । ବିତ୍ତ ଅଧିନିୟମ, 2022 ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ସଂଶୋଧନ ପୂର୍ବରୁ, ଉପଧାରାକୁ ଏହିପରି ପଢାଯାଇଥିଲା :

> "16 ....
>
> (4) ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେକୌଣସି ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ଉଭୟ ପାଇଁ କୌଣସି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ନାହିଁ, ଯାହାକି ଏହି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷର ଶେଷ କିମ୍ବା ସମ୍ପୃକ୍ତ ବାର୍ଷିକ ରିଟର୍ଣ୍ଣର ଉପସ୍ଥାପନା ପରେ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ପାଇଁ ଧାରା 39 ଅନୁଯାୟୀ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବାର ଶେଷ ତାରିଖ ପରେ, ଯାହା ପ୍ରଥମେ ହୋଇଥାଏ ।
>
> ଉଲ୍ଲେଖଥାଉକି, ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି 2018 ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ପାଇଁ ଧାରା 39 ଅନୁଯାୟୀ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପରେ, 2019 ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ପାଇଁ ଉକ୍ତ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ 2017-18 ସମୟରେ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା

ଉଭୟ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ଏପରି ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କୌଣସି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଇନଭଏସ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ନେବାକୁ ହକଦାର ହେବେ, ଯାହାର ବିବରଣୀ ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାରା 37 ର ଉପଧାରା (1) ଅନୁଯାୟୀ 2019 ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ପାଇଁ ଉକ୍ତ ଧାରାର ଉପଧାରା (1) ଅନୁଯାୟୀ ବିବରଣୀ ଦାଖଲ କରିବା ପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପଲୋଡ୍ କରାଯାଇଛି ।

ବିତ୍ତ ଅଧିନିୟମ, 2022, "ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ପାଇଁ ଧାରା 39 ଅନୁଯାୟୀ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ" ଶବ୍ଦ ବଦଳରେ 'ନଭେମ୍ବରର ତିରିଶତମ ଦିନ' ଶବ୍ଦକୁ 1 ଅକ୍ଟୋବର, 2022 ଠାରୁ ଲାଗୁ କରାଯାଇଛି । ଧାରା 39 (1) ଅନୁଯାୟୀ, ନିବେଶ ସେବା ବିତରକଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ୟାଲେଣ୍ଡର ମାସ କିମ୍ବା ଏହାର କିଛି ଅଂଶ ପାଇଁ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଏବଂ ବାହ୍ୟ ଯୋଗାଣ, ITC ଉପଯୋଗ, ଦେୟଯୋଗ୍ୟ ଟିକସ, ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଟିକସ ଇତ୍ୟାଦିର ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସଂଶୋଧିତ ଧାରା 16 ର ଉପଧାରା (4) ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯେ ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ଯେକୌଣସି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ITCର ଲାଭ ସେହି ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ଶେଷ ହେବା ପରେ ନଭେମ୍ବର 30 ତାରିଖ ପୂର୍ବରୁ ଉଠାଇ ପାରିବେ, ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷକୁ ଏହି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧିତ, କିମ୍ବା ବାର୍ଷିକ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବା, ଯାହା ପ୍ରଥମେ ହୋଇଥାଏ ।

30. ଧାରା 17 ରେ ଋଣର ଆନୁପାତିକ ବିଭାଜନ ଏବଂ ଅବରୋଧିତ ଋଣ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ଅବରୋଧିତ କ୍ରେଡିଟ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଧାରା 17ର ଉପଧାରା (5) ରେ ରହିଛି । ଧାରା 17 ର ଉପ-ଧାରା (5) ଏବଂ (6) ଏହିପରି ପଢ଼ାଯାଏ :

"17. .. ..

(5) ଧାରା 16ର ଉପଧାରା (1) ଏବଂ ଧାରା 18ର ଉପଧାରା (1) ରେ ଯାହା କିଛି ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, ନିମ୍ନଲିଖିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ, ଯଥା :-

(a) ମୋଟର ଯାନ ଯେଉଁଥିରେ (ଚାଳକଙ୍କ ସମେତ) ତେର ଜଣରୁ ଅଧିକ ହୋଇନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବସିବା ପାଇଁ ପରିବହନ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଛି, ଯେତେବେଳେ ସେଗୁଡିକ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ତାହା ବ୍ୟତିତ, ଯଥା :-

(A) ଏପରି ମୋଟର ଯାନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୋଗାଣ; କିମ୍ବା

(B) ଯାତ୍ରୀ ପରିବହନ; କିମ୍ବା

(C) ଏପରି ମୋଟର ଯାନ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ତାଲିମ ପ୍ରଦାନ କରିବା ;

(aa) ଜାହାଜ ଏବଂ ବିମାନ, ଯେତେବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ତାହା ବ୍ୟତୀତ -

(i) ନିମ୍ନଲିଖିତ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଯୋଗାଣ କରିବା ପାଇଁ, ଯଥା :-

(A) ଏପରି ଜାହାଜ କିମ୍ବା ବିମାନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୋଗାଣ; କିମ୍ବା

(B) ଯାତ୍ରୀ ପରିବହନ; କିମ୍ବା

(C) ଏହି ଜାହାଜଗୁଡିକୁ ପରିଚାଳନା କରିବା ପାଇଁ ତାଲିମ ପ୍ରଦାନ କରିବା; କିମ୍ବା

(D) ଏପରି ବିମାନ ଉଡ଼ାଣ ପାଇଁ ତାଲିମ ପ୍ରଦାନ କରିବା;

(ii) ସାମଗ୍ରୀ ପରିବହନ ପାଇଁ ;

(ab) ଖଣ୍ଡ (a) କିମ୍ବା ଖଣ୍ଡ (aa) ରେ ସୂଚିତ ମୋଟର ଯାନ, ଜାହାଜ କିମ୍ବା ବିମାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସାଧାରଣ ବୀମା, ସେବା, ମରାମତି ଏବଂ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ସେବା :

ଉଲ୍ଲେଖଥାଉକି, ଏପରି ସେବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ -

(i) ଯେଉଁଠାରେ ଖଣ୍ଡ (a) କିମ୍ବା ଖଣ୍ଡ (aa) ରେ ସୂଚିତ ମୋଟର ଯାନ, ଜାହାଜ କିମ୍ବା ବିମାନ ସେଥିରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ;

(ii) ଯେଉଁଠାରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି -

(I) ଏପରି ମୋଟର ଯାନ, ଜାହାଜ କିମ୍ବା ବିମାନ ନିର୍ମାଣରେ; କିମ୍ବା

(II) ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବୀମା କୃତ ମୋଟର ଯାନ, ଜାହାଜ କିମ୍ବା ବିମାନ ପାଇଁ ସାଧାରଣ ବୀମା ସେବା ଯୋଗାଣ ;

(b) ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ଯୋଗାଣ -

(i) ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ପାନୀୟ, ବାହ୍ୟ ଖାଦ୍ୟପେୟ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା, ପ୍ରସାଧନ ଏବଂ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ସର୍ଜରୀ, ଖଣ୍ଡ (a) କିମ୍ବା ଖଣ୍ଡ (aa) ରେ ସୂଚିତ ମୋଟର ଯାନ, ଜାହାଜ କିମ୍ବା ବିମାନର ଲିଜ୍, ଭଡ଼ା କିମ୍ବା ଭଡ଼ା ଦେବା, ଯେଉଁଥିରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ତାହା ବ୍ୟତୀତ, ଜୀବନ ବୀମା ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବୀମା :

ଉଲ୍ଲେଖଥାଉକି, ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ, ଯେଉଁଠି ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଯୋଗାଣକୁ ସମାନ ବର୍ଗର ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ବାହ୍ୟ

ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଯୋଗାଣ କରିବା ପାଇଁ କିମ୍ବା ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ମିଶ୍ରିତ କିମ୍ବା ମିଶ୍ରିତ ଯୋଗାଣର ଏକ ଉପାଦାନ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ ।

(ii) କ୍ଲବ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ସୁସ୍ଥତା କେନ୍ଦ୍ରର ସଦସ୍ୟତା; ଏବଂ

(iii) ଛୁଟିରେ ଥିବା କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଛୁଟି କିମ୍ବା ଗୃହ ଯାତ୍ରାରେ ରିହାତି ଭଳି ଭ୍ରମଣ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ :

ଉଲ୍ଲେଖଥାଉକି, ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ, ଯେଉଁଠି ଜଣେ ନିଯୁକ୍ତିଦାତାଙ୍କ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଳବତ୍ତର ଥିବା କୌଣସି ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ନିଜ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ତାହା ପ୍ରଦାନ କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ।

(c) କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତିଭିତ୍ତିକ ସେବାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ଏକ ନିବେଶ ସେବା ହୋଇଥିବା ବ୍ୟତିତ, କୌଣସି ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି (କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ବ୍ୟତୀତ) ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଥିବା ବେଳେ ଚୁକ୍ତିଭିତ୍ତିକ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ;

(d) ନିଜ ଖାତାରେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି (କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି ବ୍ୟତୀତ) ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଜଣେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ, ଯେତେବେଳେ ଏପରି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ବ୍ୟବସାୟ ସମୟରେ କିମ୍ବା ଅଗ୍ରଗତିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ବ୍ୟାଖ୍ୟା - ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, "ନିର୍ମାଣ" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି ଉକ୍ତ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ପୁନଃ ନିର୍ମାଣ, ନବୀକରଣ, ଯୋଡିବା କିମ୍ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ କିମ୍ବା ମରାମତି, ପୁଞ୍ଜିର ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ ;

(e) ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯାହା ଉପରେ ଧାରା 10 ଅନୁଯାୟୀ ଟିକସ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ;

(f) ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆମଦାନୀ ହୋଇଥିବା ସାମଗ୍ରୀ ବ୍ୟତୀତ ଜଣେ ପ୍ରବାସୀ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ;

(fa) ଜଣେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ, ଯାହା କମ୍ପାନୀ ଅଧିନିୟମ, 2013 (2013 ର 18) ର ଧାରା 135 ରେ ସୂଚିତ କର୍ପୋରେଟ୍ ସାମାଜିକ ଦାୟିତ୍ୱ ଅଧୀନରେ ତାଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ କିମ୍ବା ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ;

(g) ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ;

(h) ହଜିଯାଇଥିବା, ଚୋରି ହୋଇଥିବା, ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିବା, ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ କିମ୍ବା ଉପହାର କିମ୍ବା ମାଗଣା ନମୁନା ମାଧ୍ୟମରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିବା ସାମଗ୍ରୀ ; ଏବଂ

(i) ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ 2023-24 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଅବଧି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଧାରା 74 ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି ଟିକସ ।

(6) ଉପ-ଧାରା (1) ଏବଂ (2) ରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିବା ଋଣକୁ କେଉଁ ଉପାୟରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରିବ ତାହା ସରକାର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିପାରିବେ ।

ବ୍ୟାଖ୍ୟା - ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାୟ VIର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଉପକରଣ, ସରଞ୍ଜାମ ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଯାହା ମୂଳଦୁଆ କିମ୍ବା ଢାଞ୍ଚାଗତ ସମର୍ଥନ ଦ୍ୱାରା ଭୂମିରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଥାଏ ଯାହା ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ବାହ୍ୟ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଏବଂ ଏହି ମୂଳଦୁଆ ଏବଂ ଢାଞ୍ଚାଗତ ସମର୍ଥନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନୁହେଁ -

(i) ଜମି, ଅଟ୍ଟାଳିକା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବେସାମରିକ ସଂରଚନା ;

(ii) ଟେଲିଯୋଗାଯୋଗ ଟାୱାର; ଏବଂ

(iii) କାରଖାନା ପରିସର ବାହାରେ ବିଛାଯାଇଥିବା ପାଇପ ଲାଇନ ।"

(ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି)

ଧାରା 17 (5) ଏକ ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ଏକ ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡ ହେଉଛି ବିଧାନସଭା ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ଏକ କୌଶଳ ଯାହା ସାଧାରଣତଃ ସମାନ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କିଛି ଆଇନରେ ମିଳୁଥିବା କିଛି ବିପରୀତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏପରି ଏକ ଖଣ୍ଡର ବ୍ୟବହାର ସୂଚାଇଥାଏ ଯେ ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକରେ ବିପରୀତ କିଛି ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଉକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ରହିବା ଉଚିତ । ଏହା ଟିପ୍ପଣୀ କରିବା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଯେ ଉପଧାରା (5) ର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଣପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଖଣ୍ଡକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏହା ଧାରା 16 ର ଉପଧାରା (1) ଏବଂ ଧାରା 18 ର ଉପଧାରା (1) ଉଭୟକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଯେପରି ପୂର୍ବରୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି, ଧାରା 16ରେ ଉପଧାରା (1)ରେ ITC ନେବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ଏବଂ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଧାରା 18ର ଉପଧାରା (1) ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିସ୍ଥିତିରେ ITC ର ଉପଲବ୍ଧତା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରେ । ତେଣୁ, ଉପଧାରା (5) ଅଧୀନରେ ଆସୁଥିବା ମାମଲାରେ ITC ଉପଲବ୍ଧ ନାହିଁ । ଏକ ଅର୍ଥରେ, ଧାରା 17 ର ଉପଧାରା (5) ଧାରା 16 ଏବଂ 18 ର ଉପଧାରା (1) ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସୃଷ୍ଟି କରେ, ଯାହା ITCର ଲାଭ ପ୍ରଦାନ କରେ ।

ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ର ବିଶ୍ଳେଷଣ

31. ବର୍ତ୍ତମାନ, ଆମେ ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) କୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରୁଛୁ । ଯେତେବେଳେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ସେବା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଖଣ୍ଡ (c) ଲାଗୁ ହୁଏ । ଧାରା 2 (119) ଅନୁଯାୟୀ "କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି" ର ସଂଜ୍ଞା ବ୍ୟାପକ ଅଟେ । ଏହା ଏହିପରି ପଢାଯାଏ :

"2.ସଂଜ୍ଞାଗୁଡ଼ିକ : -

.. ..

(119) "କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି "ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି କୌଣସି ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ଗଢିବା, ନିର୍ମାଣ, ଗଢଣ, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା, ଗଠନ, ସ୍ଥାପନ, ଉପକରଣରେ ସଜ୍ଜିତ କରିବା, ଉନ୍ନତି, ସଂଶୋଧନ, ମରାମତି, ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ, ନବୀକରଣ, ପରିବର୍ତ୍ତନ କିମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଚୁକ୍ତି, ଯେଉଁଥିରେ ସମ୍ପତ୍ତିର ହସ୍ତାନ୍ତର (ଦ୍ରବ୍ୟ ଭାବରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରୂପରେ) ଏହିପରି ଚୁକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ; "

ତେଣୁ, ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ, ITC ର ଲାଭ ଉପଲବ୍ଧ ନୁହେଁ । ତେବେ, ଖଣ୍ଡ (c) ର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରହିଛି । ପ୍ରଥମଟି ହେଉଛି ଯେତେବେଳେ ଧାରା 17 ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ସଂଜ୍ଞାକୃତ କରାଯାଇଥିବା "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଜଣେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା, କିମ୍ବା ଉଭୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଉଛି ଯେଉଁଠାରେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ସେବା ହେଉଛି କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତିର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ଏକ ନିବେଶ ସେବା ।

32. ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରୁ ଖଣ୍ଡ (c) ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଅଟେ । ଖଣ୍ଡ (d) ଧାରା 16 ଏବଂ 18 ର ଉପଧାରା (1) ର ପରିସରରୁ ବାଦ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛି, କୌଣସି ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ନିଜ ହିସାବରେ ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଜଣେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ । ଖଣ୍ଡ (d) ର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ITC ରୁ ବାଦ ଦେବା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡ (d) ରେ ଦୁଇଟି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରହିଛି । ପ୍ରଥମ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଉଛି ଯେଉଁଠାରେ ଏକ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" କୁ ନେଇ ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଜଣେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଉଛି ଯେଉଁଠାରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଏକ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥାଏ ଯାହା ତାଙ୍କ ନିଜ ପାଇଁ ନୁହେଁ । ନିର୍ମାଣକୁ ଜଣେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ "ନିଜ ପାଇଁ" କୁହାଯାଏ ଯେତେବେଳେ କି (i) ଏହା ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ସେବା ପାଇଁ ନୁହେଁ କିମ୍ବା (ii) ଏହାକୁ ନିର୍ମାଣକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବସାୟିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କରାଯାଇଥାଏ । ତେବେ, ନିର୍ମାଣ କୌଣସି ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ "ନିଜ ପାଇଁ" ହୋଇଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ଯଦି ଏହାକୁ ବିକ୍ରି କରିବା କିମ୍ବା ଲିଜ୍ କିମ୍ବା ଅନୁଜ୍ଞପ୍ତି ଦେବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଛି ।

33. ଧାରା 17 (5) ରେ ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ରହିଛି ଯାହା ଦର୍ଶାଏ ଯେ ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ରେ ବ୍ୟବହୃତ "ନିର୍ମାଣ" ଶବ୍ଦଟି ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ପୁନଃନିର୍ମାଣ, ନବୀକରଣ, ଯୋଡ଼, ପରିବର୍ତ୍ତନ କିମ୍ବା ମରାମତିକୁ ପୁଞ୍ଜିକରଣର ପରିମାଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ । ତେଣୁ, ଉକ୍ତ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦ୍ୱାରା 'ନିର୍ମାଣ' ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟିର ଏକ ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥ ଦିଆଯାଇଛି ।

34. ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ମଧ୍ୟରେ କ୍ୱଚିତ୍ ସମାନତା ଅଛି, କେବଳ ଏହି ତଥ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ଯେ ଉଭୟ ଖଣ୍ଡ ଧାରା 16 ର ଉପଧାରା (1) ର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଭାବରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ବୋଧହୁଏ ଏକମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ସମାନତା ହେଉଛି ଉଭୟ ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଖଣ୍ଡ (c) "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରେ, ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି । ଖଣ୍ଡ (d) "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ର ଏକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରେ, ଯାହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇ ନାହିଁ ।

35. ବର୍ତ୍ତମାନ, ଯେଉଁ ବିଷୟଟି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତାହା ହେଉଛି ଧାରା 17 ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା, ଯାହା ଏହିପରି ପଢାଯାଏ :

> "ବ୍ୟାଖ୍ୟା - ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାୟ VIର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି - କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଉପକରଣ, ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଯାହା ମୂଳଦୁଆ କିମ୍ବା ଢାଞ୍ଚାଗତ ସମର୍ଥନ ଦ୍ୱାରା ଭୂମିରେ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥାଏ ଯାହା ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ବାହ୍ୟ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଏବଂ ଏହି ମୂଳଦୁଆ ଏବଂ ଢାଞ୍ଚାଗତ ସମର୍ଥନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ କିନ୍ତୁ ବାଦ ଦେଇଥାଏ -
>
> (i) ଜମି, କୋଠା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବେସାମରିକ ଗଠନ ;
>
> (ii) ଟେଲିଯୋଗାଯୋଗ ଟାୱାର; ଏବଂ
>
> (iii) କାରଖାନା ପରିସର ବାହାରେ ବିଛାଯାଇଥିବା ପାଇପ ଲାଇନ ।"

ଏହି ବ୍ୟାଖ୍ୟା "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥକୁ ନିରୂପଣ କରେ । ତେବେ, ପୂର୍ବରୁ ଯେପରି କୁହାଯାଇଥିଲା,CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟିର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇନାହିଁ । ଏହା ଟିପ୍ପଣୀ କରିବା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଯେ ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ITC ର ପ୍ରଯୁଜ୍ୟତାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବାଦ ଦିଏ ନାହିଁ । ଖଣ୍ଡ (c) କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଯଦି ନିର୍ମାଣ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଭାବରେ ପରିଭାଷିତ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ITCର ଲାଭ ମିଳିବ । ସେହିଭଳି, ଖଣ୍ଡ (d) ଅନୁଯାୟୀ, ଯଦି ନିର୍ମାଣ ଏକ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ର ହୋଇଥାଏ, ତେବେITC ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ।

36. ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁସୂଚୀ VIIର ତାଲିକା IIର ଦଫା 49ରେ ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିବା କାରଣରୁ କେନ୍ଦ୍ର ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଜମି ଓ କୋଠା ଉପରେ ଟିକସ ଆଦାୟ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଜମି ଏବଂ ଅଟ୍ଟାଳିକା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସେବାଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଗ ଉପରେ ବିଚାର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯାହା CGST

ଅଧିନିୟମ ଅଧୀନରେ ରହିଛି । ଧାରା 2 (102) ରେ ସେବାକୁ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଅର୍ଥ ଏବଂ ପ୍ରତିଭୂତି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ଭାବରେ ପରିଭାଷିତ କରାଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଅର୍ଥର ବ୍ୟବହାର କିମ୍ବା ନଗଦ କିମ୍ବା ଏହାର ରୂପାନ୍ତରଣ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟରେ, ଗୋଟିଏ ରୂପରୁ, ମୁଦ୍ରା କିମ୍ବା ନାମକରଣରୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ରୂପକୁ, ମୁଦ୍ରା କିମ୍ବା ନାମକରଣକୁ, ଯାହା ପାଇଁ ଏକ ପୃଥକ ମୂଲ୍ୟ ଆଦାୟ କରାଯାଏ, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ, ସେବା ଯୋଗାଣ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ । ସେବା କିମ୍ବା ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଣର ପରିସର CGST ଅଧିନିୟମର 7ରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଛି, ଯାହା ଏହିପରି ପଢାଯାଏ :

"7. ଯୋଗାଣର ପରିସର - (1) ଏହି ଅଧିନିୟମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ, "ଯୋଗାଣ" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ -

(a) ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ଉଭୟ ଯେପରିକି ବିକ୍ରୟ, ହସ୍ତାନ୍ତର, ଅଦଳବଦଳ, ବିନିମୟ, ଅନୁଜ୍ଞପ୍ତି, ଭଡ଼ା, ଲିଜ କିମ୍ବା ନିଷ୍ପାଦନ ବ୍ୟବସାୟର କାର୍ଯ୍ୟରେ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଦାନ ପାଇଁ କରାଯାଇଥାଏ କିମ୍ବା କରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଥାଏ ;

(aa) ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା, ଏହାର ସଦସ୍ୟ କିମ୍ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠାତାଙ୍କ ପାଇଁ କିମ୍ବା ଏହାର ବିପରୀତ କ୍ରମରେ ନଗଦ, ବିଳମ୍ବିତ ଦେୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମୂଲ୍ୟବାନ ପ୍ରତିଫଳ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କିମ୍ବା କାରବାର ।

ବ୍ୟାଖ୍ୟା - ଏହି ଖଣ୍ଡର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଯାଇଛି ଯେ, ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଇନରେ କିମ୍ବା କୌଣସି ନ୍ୟାୟାଳୟ, ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ କିମ୍ବା ପ୍ରାଧିକରଣର କୌଣସି ରାୟ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା କିମ୍ବା ଆଦେଶରେ ଯାହା କିଛି ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଏହାର ସଦସ୍ୟ କିମ୍ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠାତାଙ୍କୁ ଦୁଇଟି ପୃଥକ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯିବ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କିମ୍ବା କାରବାରର ଯୋଗାଣକୁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ବିବେଚନା କରାଯିବ ।

(b) ବ୍ୟବସାୟର ଗତିପଥରେ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟର ଅଗ୍ରଗତି ପାଇଁ ପ୍ରତିଫଳ ଭାବରେ ସେବା ଆମଦାନୀ କରିବା ହେଉ କିମ୍ବା ନହେଉ; ଏବଂ

(c) ଅନୁସୂଚୀ-1ରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ, ଯାହା ବିନା ବିଚାରରେ କରାଯାଇଛି କିମ୍ବା କରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଛି ;

(1- A) ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କିମ୍ବା କାରବାର ଉପଧାରା (1) ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ଯୋଗାଣ ହେଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁସୂଚୀ-IIରେ ସୂଚିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ସେବାର ଯୋଗାଣ ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯିବ ।

(2) ଉପଧାରା (1) ରେ ଯାହା କିଛି ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, -

(a) ଅନୁସୂଚୀ-IIIରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କିମ୍ବା କାରବାର; କିମ୍ବା

(b) କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର, ରାଜ୍ୟ ସରକାର କିମ୍ବା କୌଣସି ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କିମ୍ବା କାରବାର ଯେଉଁଥିରେ ସେମାନେ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଭାବରେ ନିୟୋଜିତ ଅଛନ୍ତି, ଯାହା ପରିଷଦର ସୁପାରିଶ କ୍ରମେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୂଚିତ କରାଯାଇପାରେ;

ଏହାକୁ ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯିବ ନାହିଁ ।

(3) ଉପ-ଧାରା (1), (1-A) ଏବଂ (2) ର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ରହି, ସରକାର, ପରିଷଦର ସୁପାରିଶ କ୍ରମେ, ଅଧିସୂଚନା ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିପାରିବେ, ଯେଉଁ କାରବାରଗୁଡ଼ିକୁ ଏହିପରି ବିବେଚନା କରାଯିବ -

(a) ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବେ ନୁହେଁ, ବରଂ ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଣ; କିମ୍ବା

(b) ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଣ ଭାବେ ନୁହେଁ ବରଂ ସେବା ଯୋଗାଣ ।"

(ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି)

37. ଧାରା 7 ର ଉପଧାରା (1) ର ଖଣ୍ଡ (a) କୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ବିକ୍ରୟ, ସ୍ଥାନାନ୍ତର, ଅନୁଜ୍ଞପ୍ତି, ଭଡ଼ା କିମ୍ବା ଲିଜ ପରି ସେବାର ଯୋଗାଣ ହେଉଛି ଏକ ଯୋଗାଣ । ଧାରା 7 ର ଉପଧାରା (1) ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କିମ୍ବା କାରବାର ଏକ ଯୋଗାଣ କି ନାହିଁ ତାହା ଅନୁସୂଚୀ II ର ଅନୁସାରେ ବିଚାର କରିବାକୁ ପଡିବ । ଅନୁସୂଚୀ-IIର ଏକ ଶୀର୍ଷକ ରହିଛି : "କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କିମ୍ବା କାରବାରକୁ ଦ୍ରବ୍ୟର ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯିବ ।" ଅନୁସୂଚୀ-IIରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ/ନେଣଦେଣକୁ ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ । ଜମି ଏବଂ କୋଠା ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ଅନୁସୂଚୀ IIର ଖଣ୍ଡ (2) ଏବଂ (5) ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ, ଯାହା ଏହିପରି ପଢ଼ାଯାଏ :

"2. ଜମି ଏବଂ କୋଠା

(a) ଜମି ଦଖଲ କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ଲିଜ, ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ, ଭୋଗ ଅଧିକାର, ଅନୁଜ୍ଞପ୍ତି ହେଉଛି ସେବା ଯୋଗାଣ;

(b) ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ଭାବରେ, ବ୍ୟବସାୟ କିମ୍ବା ବାଣିଜ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ବାଣିଜ୍ୟିକ, ଶିଳ୍ପ କିମ୍ବା ଆବାସିକ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ ସମେତ କୋଠାର ଲିଜ କିମ୍ବା ଭଡ଼ା ଦେବା, ସେବା ଯୋଗାଣ ଅଟେ ।

5. ସେବା ଯୋଗାଣ

ନିମ୍ନଲିଖିତଗୁଡ଼ିକୁ ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯିବ, ଯଥା :-

(a) ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତିର ଭଡ଼ା ;

(b) ଏକ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ, କୋଠା, ବେସାମରିକ ଢାଞ୍ଚା କିମ୍ବା ଏହାର ଏକ ଅଂଶର ନିର୍ମାଣ, ଯେଉଁଥିରେ କ୍ରେତାଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏକ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ କିମ୍ବା କୋଠା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ଭାବରେ, ତାହାକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ, ଯଦି ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ, ସକ୍ଷମ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସମାପ୍ତ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ ପରେ କିମ୍ବା ଏହାର ପ୍ରଥମ ଦଖଲ ପରେ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିମୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି, ଯାହା ପ୍ରଥମେ ହୋଇଥାଏ ।

ବ୍ୟାଖ୍ୟା - ଏହି ଖଣ୍ଡର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ -

(1) "ସକ୍ଷମ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥ ସରକାର କିମ୍ବା କୌଣସି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିବା କୌଣସି ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ସମାପ୍ତି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଜାରି କରିବାକୁ ପ୍ରାଧିକୃତ ଏବଂ ଏପରି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଠାରୁ ଏହିପରି ପ୍ରମାଣପତ୍ରର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ, ନିମ୍ନଲିଖିତ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସିଟି ଠାରୁ, ଯଥା :-

(i) ସ୍ଥପତି ଅଧିନିୟମ, 1972 ଅନୁଯାୟୀ ଗଠିତ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ପରିଷଦରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ସ୍ଥପତି; କିମ୍ବା

(ii) ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁସନ ଅଫ ଇଞ୍ଜିନିୟର (ଭାରତ) ରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ସନନ୍ଦପ୍ରାପ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରୀ ; କିମ୍ବା

(iii) ନଗର କିମ୍ବା ସହର କିମ୍ବା ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ବିକାଶ କିମ୍ବା ଯୋଜନା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥାର ଜଣେ ଅନୁଜ୍ଞପ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ସର୍ବେକ୍ଷଣକାରୀ ;

(2) "ନିର୍ମାଣ" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି କୌଣସି ବିଦ୍ୟମାନ ବେସାମରିକ ଢାଞ୍ଚାର ସଂଯୋଜନ, ପରିବର୍ତ୍ତନ, ପ୍ରତିସ୍ଥାପନ କିମ୍ବା ପୁନଃନିର୍ମାଣକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ ;

(c) କୌଣସି ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଧିକାରର ବ୍ୟବହାର କିମ୍ବା ଉପଭୋଗ ପାଇଁ ଅସ୍ଥାୟୀ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କିମ୍ବା ଅନୁମତି ଦେବା ;

(d) ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ସଫ୍ଟୱେୟାରର ବିକାଶ, ରୂପାଙ୍କନ, ପ୍ରୋଗ୍ରାମିଂ, କଷ୍ଟୋମାଇଜେସନ୍, ଉପଯୋଗୀକରଣ, ପାହ୍ୟାବୃଦ୍ଧି, ବୃଦ୍ଧି, କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ;

(e) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ନିବୃତ୍ତ ରହିବା, କିମ୍ବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସହ୍ୟ କରିବା, କିମ୍ବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦାୟିତ୍ଵ ପ୍ରତି ସହମତ ହେବା; ଏବଂ

(f) ନଗଦ, ବିଳମ୍ବିତ ଦେୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ମୂଲ୍ୟବାନ ପ୍ରତିଫଳ ପାଇଁ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ (ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବଧି ପାଇଁ ହେଉ କିମ୍ବା ନ ହେଉ) କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଅଧିକାରର ସ୍ଥାନାନ୍ତର ।"

38. ଅନୁସୂଚୀ-IIର ଖଣ୍ଡ 5 (b) କୁ ଅନୁସୂଚୀ-IIIର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ ପଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଯାହାର ଶୀର୍ଷକ ରହିଛି : "କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କିମ୍ବା କାରବାର ଯାହା ଦ୍ରବ୍ୟର ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ସେବାର ଯୋଗାଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯିବ ନାହିଁ ।" ଅନୁସୂଚୀ IIIର ଖଣ୍ଡ (5)କୁ ଏହିପରି ପଢ଼ାଯାଏ :

"5. ଜମି ବିକ୍ରୟ ଏବଂ ଅନୁସୂଚୀ-IIର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 5ର ଖଣ୍ଡ (b) ଅନୁଯାୟୀ କୋଠା ବିକ୍ରୟ ।"

39. ଅନୁସୂଚୀ II ଏବଂ III ସହିତ ପଢାଯାଇଥିବା ଧାରା 7 ର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଦର୍ଶାଏ ଯେ :

a. ଜମି ଦଖଲ କରିବା ପାଇଁ ଯେକୌଣସି ଲିଜ, ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ୱ, ଭୋଗ ଅଧିକାର କିମ୍ବା ଅନୁଜ୍ଞପ୍ତି ହେଉଛି ସେବାର ଏକ ଯୋଗାଣ । ଖଣ୍ଡ 2 (a) ବ୍ୟବହାରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଜମି ବିକ୍ରି କରିବା ସେବା ଯୋଗାଣ ନୁହେଁ ;

b. ବ୍ୟବସାୟ କିମ୍ବା ବାଣିଜ୍ୟ ପାଇଁ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ଭାବେ, ଯେକୌଣସି ଲିଜ କିମ୍ବା କୋଠା ଗୁଡ଼ିକୁ ଭଡା ଦେବା ହେଉଛି ସେବାର ଏକ ଯୋଗାଣ । ଖଣ୍ଡ 2 (b) ଲାଗୁ ହେବ ନାହିଁ ଯଦି ଏକ କୋଠାକୁ ଏକ ଆବାସିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲିଜ କିମ୍ବା ଭଡ଼ା ଦିଆଯାଇଛି ;

c. ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ଭଡ଼ା ଦେବା ହେଉଛି ସେବା ଯୋଗାଣ ;

d. ଏକ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ, କୋଠା, ବେସାମରିକ ଢାଞ୍ଚା କିମ୍ବା ଏହାର ଏକ ଅଂଶର ନିର୍ମାଣ, ଯେଉଁଥିରେ ଏକ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ, କୋଠା କିମ୍ବା ବେସାମରିକ ଢାଞ୍ଚା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଯାହା କ୍ରେତାଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ଭାବରେ ବିକ୍ରୟ କରିବାକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ, ତାହା ସେବା ଯୋଗାଣ ଅଟେ । ତେବେ, ଏକ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ, କୋଠା କିମ୍ବା ବେସାମରିକ ଢାଞ୍ଚାର ନିର୍ମାଣ, ଯାହା ଉପରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି, ତାହାକୁ ସେବା ଯୋଗାଣ ବର୍ଗରୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି, ଯଦି ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗ ସମାପ୍ତି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ ପରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ, ଯେଉଁଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ କିମ୍ବା ଏହାର ପ୍ରଥମ ଦଖଲ, ଯାହା ଯାହା ପ୍ରଥମେ ହୋଇଥାଏ । ମୋଟାମୋଟି ଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଯଦି କୌଣସି କୋଠା କିମ୍ବା ତାହାର କୌଣସି ଅଂଶ, ଯେଉଁଥିରେ ଖଣ୍ଡ 5 (b) ଲାଗୁ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ଦଖଲ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ବିକ୍ରି କରାଯାଇଥାଏ, ତେବେ ତାହାର ନିର୍ମାଣ ଏକ ସେବା ଯୋଗାଣରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ, ଯଦି କୌଣସି ଅଟ୍ଟାଳିକାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ କିମ୍ବା ଏହାର ପ୍ରଥମ ଦଖଲ ପୂର୍ବରୁ, ଯାହା ପ୍ରଥମେ ହୋଇଥାଏ, ପ୍ରତିଫଳ ମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ବିକ୍ରି କରାଯାଏ, ତେବେ ଏହାର ନିର୍ମାଣ ଏକ ସେବା ଯୋଗାଣରେ ପରିଣତ ହୁଏ ;

40. ଯଦି କୌଣସି କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ, ଅଟ୍ଟାଳିକା କିମ୍ବା ବେସାମରିକ ଢାଞ୍ଚା ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ଯାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ଭାବରେ, କ୍ରେତାଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ, ତେବେ ନିର୍ମାଣ କେବଳ ସେବା ଯୋଗାଣ ହୋଇଥାଏ ଯଦି ଏକ ସମାପ୍ତି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ କିମ୍ବା ଏହାର ପ୍ରଥମ ଦଖଲ ପରେ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ବିକ୍ରୟ ମୂଲ୍ୟ

ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ, ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ହୁଏ । ତେଣୁ, ସମାପ୍ତି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଜାରି ହେବା ପରେ କିମ୍ବା ଏହାର ପ୍ରଥମ ଦଖଲ ପରେ, ଯାହା ପ୍ରଥମେ ହୁଏ, ଯଦି ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ବିକ୍ରୟ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ, ତେବେ ବିକ୍ରୟ କାରବାର ସେବା ଯୋଗାଣ ହେବ ନାହିଁ । ତେବେ ଜମି କିମ୍ବା କୋଠାବାଡ଼ି ଭଡ଼ା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଲିଜ, ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ୱ, କିମ୍ବା ଅନୁଜ୍ଞପ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏପରି କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ କରାଯାଇନାହିଁ । ଯଦିଓ ଲିଜ, ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ୱପଣ କିମ୍ବା ଜମି ଦଖଲ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁଜ୍ଞପ୍ତି କିମ୍ବା ଏକ କୋଠାର ଲିଜ ପାଇଁ ସମାପ୍ତି ପ୍ରମାଣପତ୍ର କିମ୍ବା ଏହାର ପ୍ରଥମ ଦଖଲ ପ୍ରଦାନ ପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିଫଳ ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ, ଯାହା ପ୍ରଥମେ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଏକ ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବରେ ଜାରି ରହେ ।

41. GST ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦର୍ଶନକୁ ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନରେ ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯାହା **ମୋହିତ ମିନେରାଲସ୍** ମାମଲାରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ GSTର ଦର୍ଶନ ହେଉଛି ଏକ ଉପଭୋଗ ଏବଂ ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥଳ ଆଧାରିତ ପରୀକ୍ଷାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା । ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ କରିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଯଦି ଆମେ ଟିକସ ଆଇନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଉପରେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ଲାଗୁ କରିବା, ଯେପରି ଏହି ରାୟର ପୂର୍ବ ଭାଗରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି, ତେବେ ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) କୁ ଏହାର ସରଳ ଏବଂ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅର୍ଥ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଧାରା 17 ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି । CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ସେବାକୁ ପରିଭାଷିତ କରାଯାଇଛି । ଆମେ ଖଣ୍ଡ (c) ରେ କିଛି ଯୋଡ଼ିପାରିବୁ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଖଣ୍ଡ (c) ରୁ କିଛି ବାଦ୍ ଦେଇପାରିବୁ ନାହିଁ । ITC ହେଉଛି ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାର ଏକ ସୃଷ୍ଟି । ତେଣୁ, ଏହା ITCରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଗର ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବାକୁ ବାଦ ଦେଇପାରେ । ଖଣ୍ଡ (c) ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତିର ବର୍ଗକୁ ବାଦ ଦେବା ଦ୍ୱାରା CGST ଅଧିନିୟମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଫଳ ହେବ ନାହିଁ ।

ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ରେ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥ

42. ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ଯେ ଧାରା 17 ରେ ଥିବା "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଧାରା 17 (5) (d) ରେ ବ୍ୟବହୃତ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ କି ?

43. CGST ଅଧିନିୟମର ଅଧ୍ୟାୟ V (ନିବେଶ ଟିକସ କ୍ରେଡିଟ୍) ଏବଂ ଅଧ୍ୟାୟ VI (ଟିକସ ଇନଭଏସ୍, କ୍ରେଡିଟ୍ ଏବଂ ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ) ରେ ଦଶଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ରହିଛି ବୋଲି ଏ.ଏସ୍.ଜି. ନିଜେ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମତରେ, "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି କେବଳ ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ରେ ରହିଛି । ତାଙ୍କର ନିବେଦନ ହେଉଛି ଯେ ଖଣ୍ଡ (d) ରେ "କିମ୍ବା" ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ବିଧାନମଣ୍ଡଳର ଏକ ଭୁଲ ଅଟେ । ଏହାର ମୁକାବିଲା କରିବା ପାଇଁ, ଏହା ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା ଯେ ଆଦର୍ଶ GST ଆଇନରେ, ଯାହା GST ପରିଷଦ ସଚିବାଳୟ ନଭେମ୍ବର 2016 ରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଠାରୁ ପରାମର୍ଶ ଏବଂ ମନ୍ତବ୍ୟ ଆହ୍ୱାନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସାରିତ କରିଥିଲେ, ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ରେ

'କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି' ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲା । ତେବେ, CGST ଅଧିନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ସମୟରେ, ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ସଚେତନ ଭାବରେ କେବଳ ଖଣ୍ଡ (d) ରେ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ମୁଖ୍ୟ ଦେୱାନୀ ଆବେଦନରେ ଥିବା ଆକ୍ଷେପିତ ରାୟ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ପୁରୁଣା । ଯେଉଁ ରିଟ୍ ଆବେଦନରେ ଏହି ଆକ୍ଷେପିତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ତାହା ହେଉଛି ଛଅ ବର୍ଷ ପୁରୁଣା ରିଟ୍ ଆବେଦନ । ଯଦି ଏହା ଖସଡା ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ଭୁଲ ଥିଲା, ଯେପରି ବିଦ୍ୱାନ ଏ.ଏସ୍.ଜି. ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା, ତେବେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଏହାକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବାକୁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥାନ୍ତେ । ତେବେ, ତାହା କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ, ଏହା ଅନୁମାନ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଜାଣିଶୁଣି ଖଣ୍ଡ (d) ରେ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି, ଯାହା "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଭିନ୍ନ, ଯାହା ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ଯେହେତୁ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି ଜାଣିଶୁଣି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ପରି ମନେହୁଏ, ତେଣୁ ବିଦ୍ୱାନ ଏ.ଏସ୍.ଜି. ଙ୍କ ଏହି ଯୁକ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଯେ ଖଣ୍ଡ (d) ରେ "କିମ୍ବା" ଶବ୍ଦଟିକୁ "ଏବଂ" ଭାବରେ ପଢ଼ାଯିବା ଉଚିତ । ଯଦି ଉକ୍ତ ଯୁକ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ତେବେ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଏବଂ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ଏହା ବୈଧାନିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ପରାସ୍ତ କରିବ ।

44. ଧାରା 17 ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" କୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରେ । ଏହି ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଅଧ୍ୟାୟ V ଏବଂ ଅଧ୍ୟାୟ VIରେ ବ୍ୟବହୃତ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଅଧ୍ୟାୟ VIରେ, "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ଧାରା 17 (5) (d) ରେ ରହିଛି । ଯଦି ବିଧାନମଣ୍ଡଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣରେ ପରିଭାଷିତ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ପରିଭାଷାକୁ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ପରି ସମାନ ଅର୍ଥ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ତେବେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଧାରା 17 (5) (d) ରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରିନଥାନ୍ତେ । ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ସଚେତନ ଭାବରେ ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ 'କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି' ଏବଂ 'କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି' ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସମାନ ଅର୍ଥ ଦିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇପାରେ ଯେ, 'କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି' ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଏକ ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରେ ହୋଇଥାଏ ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ନିଜ ଅନୁସାରେ ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି, ଏପରିକି ଯେତେବେଳେ ଏହି ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟକୁ ବ୍ୟବସାୟିକ ଅଗ୍ରଗତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ, ଯଦି ଧାରା 17ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ଥିବା ସଂଜ୍ଞା ଅନୁଯାୟୀ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" କୁ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ପରିଭାଷା ସହିତ ସମାନ ଅର୍ଥ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଆମେ ବିଧାନରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର କରିବୁ । ଟିକସ ଆଇନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବା ସମୟରେ, ତ୍ରୁଟିଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରଣ କରିବା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ।

45. ବର୍ତ୍ତମାନ, ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି ତାହା ହେଉଛି "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର କ'ଣ ଅର୍ଥ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଯେତେବେଳେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟବହାର କରେ, କେବଳ ଏକ କାରଖାନା ସଂଜ୍ଞା ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ ନାହିଁ ଯଦି ସେଠାରେ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ଏକ ଉପାଦାନ ନଥାଏ କିମ୍ବା ଏହାର ବିପରୀତ । ଏହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଭାବେ ପଢ଼ାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଧାରା 17ର ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡୁଛି, ଯେଉଁଥିରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଭିତ୍ତି କିମ୍ବା ଗଠନମୂଳକ ସମର୍ଥନ ଦ୍ୱାରା ଭୂମିରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଉପକରଣ, ସରଞ୍ଜାମ ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଯାହା ସାମଗ୍ରୀ କିମ୍ବା ସେବା କିମ୍ବା ଉଭୟର ବାହ୍ୟ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି ଭୂମିରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଏପରି ଭିତ୍ତିଭୂମି ଏବଂ ଗଠନମୂଳକ ସମର୍ଥନକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ । ତେବେ ଏହି ସଂଜ୍ଞାରେ ଜମି, କୋଠା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବେସାମରିକ ଗଠନକୁ ବାଦ୍ ଦିଆଯାଇଛି ।

46. "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଏକ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ରହିଛି । ଏହା ଏକ କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି ହୋଇପାରେ । ଧାରା 17 (5) (d) ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ନିର୍ମାଣ ସହିତ ଜଡିତ । "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ବ୍ୟତୀତ "ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ପ୍ରକୃତ ତଥ୍ୟ ଦର୍ଶାଏ ଯେ ଏପରି ଏକ କାରଖାନା ହୋଇପାରେ ଯାହା ଏକ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି । ଯେହେତୁ 'କାରଖାନା "ଶବ୍ଦଟି CGST ଅଧିନିୟମ କିମ୍ବା ଏହା ଅଧୀନରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇନାହିଁ, ତେଣୁ ବ୍ୟାବସାୟିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥକୁ ଏହା ସହିତ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

47. ଏହି ଦିଗ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ କେତେକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ରହିଛି । ପ୍ରଥମଟି ହେଉଛି ***କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଉତ୍ପାଦ ଶୁଳ୍କ ଆୟୁକ୍ତ, ଅହମ୍ମଦାବାଦ ବନାମ ସଲିଡ ଆଣ୍ଡ କରେକ୍ଟ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ୱର୍କ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ***[35] । କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଉତ୍ପାଦ ଶୁଳ୍କ ଅଧିନିୟମ, 1944 (ଉତ୍ପାଦ ଶୁଳ୍କ ଅଧିନିୟମ) ଅନୁଯାୟୀ ଶୁଳ୍କ ଏବଂ ଜୋରିମାନା ଦାବିରୁ ଏହି ମାମଲା ଉଠିଥିଲା । କରଦାତା ସଡ଼କ ଏବଂ ବେସାମରିକ ନିର୍ମାଣ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଏବଂ ଆସଫାଲ୍ଟ ଡ୍ରମ୍/ହଟ୍ ମିକ୍ସ କାରଖାନା ଇତ୍ୟାଦି ଭଳି ଉପକରଣ ପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ରାଂଶ ଏବଂ ଉପାଦାନ ଉତ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ । ନ୍ୟାୟାଧିକରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଥିଲା ଯେ ଏହିପରି ନିର୍ମିତ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକୁ ସାମଗ୍ରୀ କୁହାଯାଇପାରିବ କି ? ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ସମ୍ମୁଖରେ ଥିବା ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ଥିଲା ଯେ ଶୁଳ୍କ-ଦେୟ ଉପାଦାନ ବ୍ୟବହାର କରି ଏକ ଆସଫାଲ୍ଟ ଡ୍ରମ୍/ହଟ୍ ମିକ୍ସ ପ୍ଲାଣ୍ଟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଉତ୍ପାଦ ଶୁଳ୍କ ଅଧିନିୟମ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଳ୍କଯୋଗ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଉତ୍ପାଦନ ସହିତ ସମାନ କି ? ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଥିବା କାରଖାନାଗୁଡିକ ବିପଣନ ଏବଂ ପରିବହନ ଯୋଗ୍ୟତା ପରୀକ୍ଷାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିଲେ । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ସାଧାରଣ ଖଣ୍ଡ ଅଧିନିୟମ, 1897 ର ଧାରା 3 (36) ରେ ଥିବା ଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତିର ପରିଭାଷାକୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ, ଯେଉଁଥିରେ ଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାର ସମ୍ପତ୍ତି ଭାବେ ପରିଭାଷିତ କରାଯାଇଛି । ସେହି ଆଇନ ଧାରା 3 (26) ରେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରେ, ଯାହା ଏକ ବ୍ୟାପକ ପରିଭାଷା ଯେଉଁଥିରେ ଜମି, ଜମିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଲାଭ ଏବଂ ଜମି

[35] [2010] 4 SCR 476 : (2010) 5 SCC 122

ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ କିମ୍ବା ଜମି ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ କୌଣସି ଜିନିଷ ସହିତ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ସଂଲଗ୍ନ ଜିନିଷକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରେ । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ସମ୍ପତ୍ତି ହସ୍ତାନ୍ତର ଅଧିନିୟମ, 1882 ର ଧାରା 3 ରେ "ଭୂମି ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସଂଜ୍ଞାକୁ ବିଚାର କରିଥିଲେ । ଏହି ମାମଲାର ତଥ୍ୟରେ, ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ମାମଲାର କାରଖାନା ବିଷୟଟି, ନିଜସ୍ୱ ଭାବରେ ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନୁହେଁ କାରଣ ଏହାକୁ ଭୂମି ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଗତିଶୀଳତା ପରୀକ୍ଷାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି କହିଛନ୍ତି ଯେ କାରଖାନାର ସ୍ଥାପନା ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାୟୀ ହେବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ସଡ଼କ ନିର୍ମାଣ କିମ୍ବା ମରାମତି ପ୍ରକଳ୍ପ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପରେ କାରଖାନାକୁ ହଟାଯାଇପାରିବ କିମ୍ବା ପ୍ରକୃତରେ ହଟାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । କାରଖାନାର ଅର୍ଥ ବିଷୟରେ ଆମକୁ ଯେଉଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା ତାହା ଏହି ମାମଲାରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇନଥିଲା ।

48. ***ତାଜମହଲ ହୋଟେଲ***[18] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ଆଉ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ କରାଯାଇଥିଲେ । କରଦାତାମାନେ ଏକ ହୋଟେଲ ଚଳାଉଥିଲେ । ଆୟକର ଆଦାୟ ପାଇଁ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇଥିବା ଆଇନର ଅର୍ଥରେ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଏକ ସଜାତୀୟ ଆଇନରେ ଉଠିଥିଲା । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ମତକୁ ନେଇ ଯେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉଠିଥିଲା ତାହା ଥିଲା ଯେ ହୋଟେଲରେ ସ୍ଥାପିତ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ପାଇପଲାଇନ ଆୟକର ଅଧିନିୟମ, 1922 ର ଧାରା 10 (5) ଅନୁଯାୟୀ ଏକ 'କାରଖାନା' ଥିଲା କି ନାହିଁ । ଆୟକର ଅଧିନିୟମ, 1922 ର ଧାରା 10 (5) ରେ କାରଖାନାର ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଯେ 'କାରଖାନା' ରେ ଯାନ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉପକରଣ, ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଉପକରଣ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ, ବୃତ୍ତି କିମ୍ବା ଧନ୍ଦା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଣାଯାଇଥିବା ପୁସ୍ତକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । କାରଖାନା ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ କି ନାହିଁ ତାହା ନ୍ୟାୟାଳୟ ବିଚାର କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତିର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 6 ରେ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହିପରି ରାୟ ଦେଇଛନ୍ତି :

> **"6. ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ଭଲ ଭାବରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଛି ଯେ ଯେଉଁଠାରେ ଏକ ଶବ୍ଦର ସଂଜ୍ଞା ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ, ଯଦି ଏହା ଦୈନନ୍ଦିନ ବ୍ୟବହାରର ଏକ ଶବ୍ଦ, ତେବେ ଏହାକୁ ଏହାର ଲୋକପ୍ରିୟ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଲୋକପ୍ରିୟ ଅର୍ଥ ହେଉଛି "ଯେଉଁ ଅର୍ଥରେ ଯେଉଁ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଉପରେ ଆଇନ୍ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି, ସେହି ବିଷୟରେ ଅବଗତ ଥିବା ଲୋକମାନେ ଏହାକୁ ବିବେଚନା କରିବେ ।"** ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ, ଧାରା 10 (5) ପୂର୍ବରୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦର ସଂଜ୍ଞାକୁ ବ୍ୟାପକ କରିଥାଏ । ଏପରିକି ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଥିବାରୁ "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦକୁ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ବୁଝାଯାଉଛି । "ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ" ଶବ୍ଦଟି ବିଧାନର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶରେ ଥିବା ଶବ୍ଦ କିମ୍ବା ବାକ୍ୟାଂଶର ଅର୍ଥକୁ ବ୍ୟାପକ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଖଣ୍ଡରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯେତେବେଳେ ଏହା ଏହିପରି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ସେହି ଶବ୍ଦ ଏବଂ ବାକ୍ୟାଂଶଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ୱ ଅନୁଯାୟୀ ସେମାନେ ସୂଚିତ କରୁଥିବା ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକୁ ନୁହେଁ ବରଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଖଣ୍ଡରେ ସେମାନେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିବା ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବାକୁ

ବୁଝାଯିବା ଉଚିତ । "ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ" ଶବ୍ଦଟି ଅନ୍ୟ ସଂରଚନାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ, ଯାହାର ଅଧିକ ସୂଚନା ଦେବା ଅନାବଶ୍ୟକ ।

(ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି)

ଏହା ପରେ, ଅନୁଚ୍ଛେଦ 8 ଏବଂ 9 ରେ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହିପରି ଭାବରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି :

"8. ଏହା ଅସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେ ଜଣେ ହୋଟେଲ ମାଲିକ ଏକ କୋଠା କିମ୍ବା ପରିସରକୁ ଏକ ଆବାସିକ ହୋଟେଲ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଉପାୟରେ ଅନୁକୂଳ କରିଥାଆନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ପରିଦର୍ଶକମାନେ ଆସନ୍ତି ଏବଂ ରୁହନ୍ତି ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ଭୋଜନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଆରାମ ଏବଂ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ । ଶୌଚାଳୟରେ ପରିମଳ ଆସବାବପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ରଖିବା ହେଉଛି ଏକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ସୁଖଦାୟକ ବସ୍ତୁ କିମ୍ବା ସୁବିଧା ଯାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ଯେକୌଣସି ଭଲ ହୋଟେଲରେ ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । ଯଦି *ଜାରୋଲ୍ଡ ମାମଲାରେ* [(1887) 19 QB 647] ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ବିଭାଜନକୁ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ, ତେବେ ଏହା ବୁଝିବା କଷ୍ଟକର ଯେ ହୋଟେଲ ମାଲିକଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ସହିତ ପରିମଳ ଆସବାବପତ୍ରର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ବୋଲି କିପରି କୁହାଯାଇପାରିବ । ଯଦି ଶୌଚାଳୟରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁବିଧା ରହିଛି, ତେବେ ସେ ଅଧିକ ଶୁଳ୍କ ପାଇବା ଏବଂ କୋଠରୀର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଅଧିକ ଦର ଆଦାୟ କରି ଅଧିକ ଲାଭ ପାଇବେ ବୋଲି ଆଶା କରିପାରନ୍ତି । ଧାରା 10 (5) ସହିତ ପଢାଯାଇଥିବା ଧାରା 10 (vi) (b) ଅନୁଯାୟୀ ହୋଟେଲରେ ଥିବା ଶୌଚାଳୟରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା କିପରି "କାରଖାନା" ହେବ ନାହିଁ ତାହା ଆମେ ଦେଖିପାରୁ ନାହୁଁ, ଯେତେବେଳେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା ଏହାର ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ, ପୁସ୍ତକ ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଉପକରଣ ପରି ବସ୍ତୁକୁ "କାରଖାନା" ର ସଂଜ୍ଞାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବା ମାମଲାଗୁଡ଼ିକରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟମାନେ ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥରେ "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥକୁ ସଠିକ୍ ଭାବରେ ବୁଝିଛନ୍ତି । (ସି.ଆଇ.ଟି. ବନାମ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଟର୍ପେଣ୍ଟାଇନ୍ ଏବଂ ରୋଜିନ୍ କୋ. ଲିମିଟେଡ୍ [(1970) 75 ITR 533] ଦେଖନ୍ତୁ ।)

9. ଯଦି କାରଖାନା ଶବ୍ଦର ଅଭିଧାନ ଅର୍ଥକୁ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଏ ଯେ ଏକ ବିଧାନର ଆକ୍ଷରିକ ସଂରଚନାକୁ ପାଳନ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ କରେ ନାହିଁ ଯେ ଏହିପରି ସଂରଚନା ପ୍ରଶ୍ନରେ ଥିବା ଶବ୍ଦ ଉପରେ ରଖାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ-ଏହା ୱେବଷ୍ଟର ତୃତୀୟ ନୂତନ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଅଭିଧାନରେ କୁହାଯାଇଛି :

"ଜମି, କୋଠା, ଯନ୍ତ୍ରପାତି, ଉପକରଣ ଏବଂ ସଂଲଗ୍ନ ଉପକରଣ ଯାହା ବ୍ୟବସାୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ......।"

(ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି)

49. ଏହି କ୍ରମରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଉଛି ***ଆନନ୍ଦ ଥିଏଟର*** [19] ମାମଲାର । ଏହା ଏପରି ଏକ ମାମଲା ଥିଲା ଯେଉଁଥିରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଥିଲା ଯେ ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା ଥିଏଟର ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଏକ କୋଠାକୁ ଉପକରଣ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଏକ ଉପକରଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ କି ନାହିଁ ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ କୁହାଯାଇପାରିବ ଏବଂ ଆୟକର ଅଧିନିୟମ, 1961 ଅନୁଯାୟୀ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇପାରିବ । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଧାରା 32 ଉପରେ ବିଚାର କରିଥିଲେ, ଯେଉଁଥିରେ କୋଠା, ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଏବଂ କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକର ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ***ତାଜମହଲ ହୋଟେଲ*** [18] ମାମଲାରେ ନିଜର ପୂର୍ବ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ବିଷୟରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ । ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ କୋଠାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ଧରାଯାଇପାରିବ କି ନାହିଁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲେ । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବ୍ରିଟିଶ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇଥିଲେ । ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 61 ରୁ 63 ସାରବାନ ଅଟେ, ଯାହା ଏହିପରି ପଢ଼ାଯାଏ :

"**61.** ଆହୁରି, ସେଠାରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ହୋଟେଲ ରହିଛି ଏବଂ ହୋଟେଲ ବ୍ୟବସାୟ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର କୋଠାରେ କରାଯାଇପାରିବ, ପକ୍କା କିମ୍ବା କଚ୍ଚା ନିର୍ମାଣ ହୋଇପାରେ । ଏକ କୋଠାକୁ ଆବାସିକ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କିମ୍ବା ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ଏକ କୋଠାକୁ ହୋଟେଲ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ରୂପାନ୍ତରିତ କରାଯାଇପାରିବ । ଧାରା 32 ରେ ହିଁ ଏକ ହୋଟେଲ ବ୍ୟବସାୟକୁ ଆବାସିକ ଗୃହରେ ପରିଚାଳନା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି, ଯେଉଁଥିରେ ଅତିଥି ଗୃହ ପ୍ରକୃତିର ଆବାସ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । କେତେକ ସମୟରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଗର ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ଦେବା ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଡିଜାଇନ୍ ଏବଂ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସହିତ ହୋଟେଲ କୋଠା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇପାରେ । ସେହିପରି ସିନେମା ବ୍ୟବସାୟକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଡିଜାଇନ ହୋଇଥିବା ଓ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିବା କୋଠାଘର ଓ ଅନ୍ୟ କୋଠାଘରମାନଙ୍କରେ କରାଯାଇପାରିବ । ତେବେ, ଏକ ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା ହଲ୍ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଡିଜାଇନ୍ ଏବଂ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିବା ଏକ କୋଠା ଏକ "କାରଖାନା" ଅଧୀନରେ ଆସିବ ଏବଂ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅନ୍ୟ କୋଠାଗୁଡ଼ିକ "କାରଖାନା" ଭାବରେ ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇବ ନାହିଁ, ଯଦିଓ ଏହିପରି ବ୍ୟବସାୟ ଏହି ପରିସରରେ କରାଯାଇଥାଏ, ତେବେ ଏହାକୁ ଅଲଗା କରିବା ଏବଂ ଭିନ୍ନ କରିବା କଷ୍ଟକର ହେବ । ଆମ ମତରେ, ଦିଲ୍ଲୀ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ *ଆର୍.ସି. ରାସାୟନିକ*

ଶିଲ୍ପ [(1982) 134 ITR 330 (Del)] ମାମଲାରେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ କେବଳ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଥିବା ଏକ କୋଠାରେ ସାକାରିନ୍ ଉତ୍ପାଦନ ଭଲ ଭାବରେ କରାଯାଇପାରିବ, ଯାହା ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ କୋଠାଟିକୁ "ସେଟିଙ୍ଗ୍" ରୁ "ମାଧ୍ୟମ" କୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବ ନାହିଁ । ସେହିଭଳି, ରାଜସ୍ଥାନ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ମଧ୍ୟ *ଲେକ୍ ପ୍ୟାଲେସ୍ ହୋଟେଲ୍ ଏବଂ ମୋଟେଲ୍* [(1997) 226 ITR 561 (Raj)] ମାମଲାରେ ଯଥାର୍ଥ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ ଯେ କେବଳ ହୋଟେଲ୍ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କିମ୍ବା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଉପକରଣ ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇଥିବାରୁ, ଏହା କୋଠାର ବର୍ଗରୁ ବାହାର କରି ଏହାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ପରିଗଣିତ କରାଯିବ ନାହିଁ । ଆମ ବିଚାରରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳୀୟ ପ୍ରଭାବକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କିମ୍ବା ଉପକରଣ କାରଖାନା ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଏପରି ଉପକରଣ ରଖୁଥିବା କୋଠା ନୁହେଁ ।

62. ଆହୁରି, ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଶିଳ୍ପ କିମ୍ବା କୌଣସି ବାଣିଜ୍ୟ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ କୋଠା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ବେଳେବେଳେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସାୟର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି କୋଠାର ପରିକଳ୍ପନା ଏବଂ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଏପରି ଏକ କୋଠା ନିର୍ମାଣକୁ ଏକ କାରଖାନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏହା କେବଳ ଏପରି ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବାକୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟବସାୟ, ବାଣିଜ୍ୟ କିମ୍ବା ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ, ଏହିପରି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ କୋଠାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି କୋଠାର କିଛି ଭୂମିକା ରହିଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦରେ, ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ବ୍ୟବସାୟକୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେବା, କିନ୍ତୁ ଏହାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ, କିଛି ବିରଳ ପରିସ୍ଥିତି ବ୍ୟତୀତ, ଯେପରିକି ଡ୍ରାଇ ଡକ ଯେଉଁଠାରେ ଏହା ଏକ ଜାହାଜକୁ ଡକକୁ ଆଣିବା, ଏହାକୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଧରି ରଖିବା ଏବଂ ତାପରେ ନଦୀକୁ ଫେରାଇବାରେ ହେଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । କୋଠା ଅଧିକ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ହୋଇଥାଏ । ଯଦି କରଦାତାଙ୍କ ଯୁକ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ତେବେ ଏହିପରି ସମସ୍ତ କୋଠାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯିବ ଏବଂ ବିଧାନମଣ୍ଡଳରେ "କୋଠା" ଏବଂ "ଯନ୍ତ୍ରପାତି" କିମ୍ବା "କାରଖାନା" ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଭେଦଭାବ କରାଯାଇଛି ତାହା ବିଲୋପ ହୋଇଯିବ ।

63. କରଦାତାଙ୍କ ତରଫରୁ ବିଦ୍ୱାନ ଓକିଲ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଯେ "କାରଖାନା" ଏବଂ "କୋଠା" ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ପାରସ୍ପରିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନୁହେଁ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସ୍ଥିତିରେ "କାରଖାନା"ରେ କୋଠା ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ ତେଣୁ, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ପରୀକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି, କରଦାତା "ଏହା ଅଧିକ ଲାଭଦାୟକ" ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସର ଅଧିକାର ପାଇବେ । ସେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଯେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଥିଏଟର କୋଠା ଏବଂ ହୋଟେଲ କୋଠା ଏପରି ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟର ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ, ତେଣୁ ଏଭଳି କୋଠାକୁ ଏକ "କାରଖାନା" ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯିବା ଉଚିତ ।

ପରିଶେଷରେ, ଅନୁଚ୍ଛେଦ 67 ରେ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହିପରି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି :

"67. ଫଳସ୍ୱରୂପ, ଏହା ଧରାଯାଏ ଯେ ଏକ ହୋଟେଲ ପରିଚାଳନା କିମ୍ବା ସିନେମା ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା କୋଠାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ କାରଣ :

(1) ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିବା ଧାରା 32ର ଯୋଜନାରେ ଏକ କୋଠା, ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଏବଂ କାରଖାନା, ଆସବାବପତ୍ର ଏବଂ ଫିଟିଙ୍ଗ ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ପୃଥକ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସର ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇଛି । **ଧାରା 43 (3) ଅନୁଯାୟୀ "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦକୁ ସମାବେଶୀ ଅର୍ଥ ଦିଆଯାଇଛି, ଯେଉଁଥିରେ କେଉଁଠି ବି ଅଟ୍ଟାଳିକା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନାହିଁ ।** ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ହାର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରୁଥିବା ନିୟମାବଳୀ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ କୋଠା, ଆସବାବପତ୍ର ଏବଂ ଫିଟିଙ୍ଗ, ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଏବଂ କାରଖାନା ଏବଂ ଜାହାଜ ଉପରେ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ଅନୁଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଏବଂ କାରଖାନାରେ ସିନେମାଟୋଗ୍ରାଫର ଫିଲ୍ମ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏବଂ ରାସ୍ତା, ପୋଲ, ନାଳ, କୂଅ ଏବଂ ନଳକୂଅକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ମାଣକୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

(2) *ତାଜମହଲ ହୋଟେଲ* [(1971) 3 SCC 550: (1971) 82 ITR 44] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଜଣେ ହୋଟେଲ ମାଲିକଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ଉପଯୁକ୍ତ ଢଙ୍ଗରେ କୋଠା କିମ୍ବା ପରିସରକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ହୋଟେଲ ପାଇଁ କୋଠା ଏକ ହୋଟେଲ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଏକ ଉପକରଣ କିମ୍ବା ସହାୟକ ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ଅଟ୍ଟାଳିକାରେ ହୋଟେଲଟି ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା, ତାହା ନିଜେ ଏକ କାରଖାନା ଥିଲା ବୋଲି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ଆଗକୁ ବଢ଼ିନଥିଲେ, ନଚେତ୍ ଶୌଚାଳୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ପରିମଳ ଆସବାବପତ୍ରସବୁ କାରଖାନା ଥିଲା କି ନାହିଁ, ଏହି ପ୍ରଶ୍ନକୁ ନ୍ୟାୟାଳୟ ବିଚାରକୁ ନେଇ ନଥାନ୍ତେ ।

(3) ଏକ ହୋଟେଲ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ କୋଠା ପାଇଁ, ଅଧିନିୟମର ଧାରା 32 (1) (v) ଅନୁଯାୟୀ ଅତିରିକ୍ତ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ।

(4) *ବାର୍କ୍ଲେ, କର୍ଲ ଆଣ୍ଡ କୋ.* ମାମଲା [(1969) 1 WLR 675: (1969) 1 All ER 732 : (1970) 76 ITR 62: 1969 SC30: 45 TC 221 (HL)] ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲର୍ଡସ୍ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିରୀକୃତ ଏକ ଡ୍ରାଇ ଡକୟାର୍ଡ ସହିତ ଜଡିତ ଯାହା ନିଜେ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା, ଅର୍ଥାତ୍, କାରଖାନା ପାଇଁ ଢାଞ୍ଚା ଏପରି ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଶୁଖିଲା ଡକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ଡକ୍ ଭିତରକୁ ଏକ ଜାହାଜ ଆଣିବା, ଏହାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଭାବରେ ଧରି ରଖିବା ଏବଂ ପରେ ଏହାକୁ ନଦୀକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏହା

ଏକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଅଂଶ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ୟୁନିଟ୍ ଭାବରେ ଡକରେ ବହୁ ପରିମାଣର ଉପକରଣ ରହିଥିଲା ଯାହା ବିନା ଡ୍ରାଇ ଡକ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

(5) ଏପରିକି ଇଂଲଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ, ନ୍ୟାୟାଳୟମାନେ ବାରମ୍ବାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ ବିଭିନ୍ନ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଦିଆଯାଇଥିବା "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କୃତ୍ରିମ ଏବଂ ପ୍ରୟୋଗରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ, ଅର୍ଥାତ୍ ଲର୍ଡ ବକ୍ଲିଙ୍କ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ, "ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ସନ୍ଦେହ ବାହାରେ ଯେ 'କାରଖାନା' ଶବ୍ଦ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବିଭାଗରେ କୃତ୍ରିମ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି ଏବଂ ମୁଖ୍ୟତଃ ବିଚାରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି ।" ଲର୍ଡ ୱିଲବର୍ଫୋର୍ସ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ କହିଥିଲେ ଯେ "କୌଣସି ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି, ଶିକ୍ଷିତ କିମ୍ବା ଅର୍ଦ୍ଧ-ସାକ୍ଷର, ଭାବିବେ ନାହିଁ ଯେ ଏକ ଘୋଡ଼ା, ଏକ ସୁଇମିଂ ପୁଲ୍, ଚଳନଯୋଗ୍ୟ ବିଭାଜନ, କିମ୍ବା ଏପରିକି ଏକ ଶୁଖିଲା ଡକ୍ ଏକ କାରଖାନା ଥିଲା ।"

(6) *କାର୍ ବନାମ ସୟର୍* [65 TC 15: 1992 CLY 2470: 1992 STC 396 (Ch D)] ମାମଲାରେ ହୋଟେଲ କୋଠା ଏବଂ ଡାକ୍ତରଖାନା ପାଇଁ ଏହା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ଯେ ଏକ ହୋଟେଲ କୋଠା ଏକ ବିଳାସପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତା ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏକ କୋଠା ହୋଇ ରହିଥାଏ ଏବଂ ସେହିପରି ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ପାଇଁ ଏକ ଡାକ୍ତରଖାନା କୋଠା ଯାହା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଭିନ୍ୟାସ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ କରିପାରେ ତାହା ମଧ୍ୟ ଏକ ପରିସର ହୋଇ ରହିଥାଏ ଏବଂ ଏହା ଏକ କାରଖାନା ନୁହେଁ ।

ଏହା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯିବା ଉଚିତ ଯେ, ଏହି ସମସ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଥ ଅଧିନିୟମ, 1971ର ଧାରା 41 ଅନୁଯାୟୀ "ଯନ୍ତ୍ରପାତି କିମ୍ବା କାରଖାନା" ବାକ୍ୟାଂଶର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଉପରେ ଆଧାରିତ, ଯାହା ପ୍ରୟୋଗଯୋଗ୍ୟ ଥିଲା ଏବଂ ଆୟକର ଅଧିନିୟମର ଧାରା 32 ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷରେ ଭତ୍ତା ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଏପରି କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

(7) ଅତିରିକ୍ତ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ମଞ୍ଜୁର ପାଇଁ ଏକ ଅଟ୍ଟାଳିକାକୁ ଏକ "କାରଖାନା" ଭାବରେ ପୃଥକ କରିବା ଅଯୌକ୍ତିକ ହେବ ଯେଉଁଠାରେ ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ କୋଠାଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଡିଜାଇନ୍ ହୋଇଛି ଏବଂ କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସହିତ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଏକ ଅଟ୍ଟାଳିକାକୁ ସେପରି ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସମାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି, ଯଥା, ଏକ ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ଥିଏଟର ଭାବରେ ।

50. ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଉଛି ***ଭିକ୍ଟୋରୀ ଆକ୍ୱା ଫାର୍ମ ଲିମିଟେଡ୍***[21] ମାମଲାରେ, ଯେଉଁଥିରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଥିଲା ଯେ ଟିକସଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ପୋଖରୀ,

ଯାହା ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ପାଳନ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଡିଜାଇନ୍ କରାଯାଇଥିଲା, ଆୟକର ଅଧିନିୟମ, 1961 ର ଧାରା 32 ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଏକ କାରଖାନା ହୋଇପାରେ କି ନାହିଁ । ***କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଶକ୍ତି ନିଗମ*** [20] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ତିନି ଜଣିଆ ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ବିଚାରପୀଠର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଅଧିକ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ । ଏହି ମାମଲାରେ, ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା ଯେ ଏକ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ କେନ୍ଦ୍ର କୋଠା ଏକ କାରଖାନା କି ନୁହେଁ । ତିନି ଜଣ ମାନ୍ୟବର ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଏକ ବିଚାରପୀଠ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ***ଆନନ୍ଦ ଥିଏଟର***[19] ମାମଲାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ପଢ଼ାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ନିଷ୍ପତ୍ତିର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 5 ରୁ 8 ରେ, ଏହା ଏହିପରି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା :

> "**5.** ଟିକସଦାତାଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ମାମଲା ଏହା ଥିଲା ଯେ ସେ ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର କୋଠା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ କାରଖାନା ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ବିନିଯୋଗ ଭତ୍ତା ପାଇବାକୁ ହକଦାର ଥିଲେ । ଆୟୁକ୍ତ (ଅପିଲ) ଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାଖଲ ହୋଇଥିବା ଏକ ଟିପ୍ପଣୀରେ ଏହା ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହାର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ଫାଉଣ୍ଡେସନ, କେବୁଲ ନଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଆଉଟଡୋର୍ ୟାର୍ଡ ସଂରଚନା ଏବଂ ଟେଲ ରେସ ଚ୍ୟାନେଲର ମୂଲ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଏହା ଦର୍ଶାଇଥିଲା ଯେ ଜଳ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜଳଭଣ୍ଡାରରୁ ପାଣିକୁ ଟର୍ବାଇନ୍ ଭିତରକୁ ଜଳ ନିଷ୍କାସନ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଥିବା ପେନଷ୍ଟକ୍ ଏବଂ ନଳୀରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଥରେ ବିଦ୍ୟୁତ ଉତ୍ପାଦନ ହୋଇଗଲା ପରେ, ଏହାକୁ ସଂଚାଳିତ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା, କାରଣ ଏହାକୁ ସଂରକ୍ଷଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା, ଏବଂ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରସାରଣ ଟାୱାରକୁ ନିଆଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜାରି ରହିଥିଲା । ଟର୍ବାଇନ୍ ଗୁଡ଼ିକର ଘୂର୍ଣ୍ଣନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଜଳକୁ ବାହାର କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା ଏବଂ ଏହା ଟେଲ୍ ରେସ୍ ଚ୍ୟାନେଲ ମାଧ୍ୟମରେ କରାଯାଇଥିଲା । ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ, ବାହାର ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ଟ୍ରାନ୍ସଫର୍ମର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିଲା । ବିଦ୍ୟୁତର ସଞ୍ଚାଳନ ନଳୀରେ ରଖାଯାଇଥିବା କଣ୍ଡକ୍ଟର ମାଧ୍ୟମରେ ହେଉଥିଲା, ଯାହାକୁ କେବୁଲ ନଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା କୁହାଯାଏ, ଯାହା ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଡିଜାଇନ୍ କରାଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ କରଦାତାଙ୍କ ମାମଲା ଥିଲା ଯେ ଏସବୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କାର୍ଯ୍ୟର ଅଂଶ ଥିଲା ଯାହା ଏକ ଉତ୍ପାଦନ କାରଖାନାର ଏକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଅଂଶ ଥିଲା, ତେଣୁ, ବିନିଯୋଗ ଭତ୍ତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରିବାର ଅଧିକାର ଥିଲା । ଆୟୁକ୍ତ କରଦାତାଙ୍କ ମାମଲାର ସଠିକତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ । ସେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥିଲେ ଯେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର କୋଠାଗୁଡ଼ିକୁ ବିନିଯୋଗ ଭତ୍ତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ କାରଖାନା ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି କୋଠା ଗୁଡ଼ିକୁ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଠାରୁ ଅଲଗା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଗୁଡିକ ଏହିପରି ବିଶେଷ ନିର୍ମାଣ ବିନା କାମ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଦାବି ଅନୁଯାୟୀ ଉତ୍ପାଦନ ଷ୍ଟେସନ୍ କୋଠାରେ ବିନିଯୋଗ ଭତ୍ତା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଇଥିଲେ । ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିଥିଲେ ।

6. ତେଣୁ, ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ତଥ୍ୟ ଅନୁସନ୍ଧାନକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନଥିଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ତଥ୍ୟ ରହିଛି ଯେ ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ରର କୋଠା କରଦାତାଙ୍କ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରଣାଳୀର ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ।

7. ସି.ଆଇ.ଟି. ବନାମ ଆନନ୍ଦ ଥିଏଟରସ୍ [(2000) 5 SCC 393 (2000) 244 ITR 192] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ରାୟ ପ୍ରତି ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର ବିଦ୍ୱାନ ଓକିଲଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆମର ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରାଯାଇଛି । ସେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ, ଏହି ରାୟରେ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଛାଡିଦେଲେ, ଯେଉଁ କୋଠାରେ କାରଖାନା ଅବସ୍ଥିତ ତାହା କାରଖାନାରୁ ପୃଥକ ହେବା ଉଚିତ ତେଣୁ, କରଦାତାଙ୍କର ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର କୋଠାକୁ ବିନିଯୋଗ ଭତ୍ତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

8. ଆନନ୍ଦ ଥିଏଟର [(2000) 5 SCC 393 : (2000) 244 ITR 192] ମାମଲାରେ ରାୟକୁ ଏତେ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ପଢ଼ିବା କଷ୍ଟକର । ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଥିବା ପ୍ରଶ୍ନଟି ଥିଲା ଯେ ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା ଥିଏଟର ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଏକ କୋଠାକୁ ଏକ "କାରଖାନା" ଆଧାରରେ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ କରାଯାଇପାରିବ କି ନାହିଁ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ଦେଶ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅନେକ ନଜିରଙ୍କୁ ବିଚାରକୁ ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଥିଲେ ଯେ ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା ଥିଏଟର ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଏକ କୋଠାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଆଧାରରେ ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଆମେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଉଚିତ ଯେ ନ୍ୟାୟାଳୟ କହିଛନ୍ତି :

> **"67. (7) ଅତିରିକ୍ତ ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ମଞ୍ଜୁର ପାଇଁ ଏକ କୋଠାକୁ ଏକ 'ପ୍ଲାଣ୍ଟ' ଭାବେ ବିଚାର କରି ଅଲଗା କରିବା ଅଯୌକ୍ତିକ ହେବ, ଯେଉଁଠାରେ କୋଠାଟି ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ କିଛି ବିଶେଷ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସହିତ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଡିଜାଇନ୍ ଏବଂ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏକ କୋଠା ଯାହା ଏହିପରି ନିର୍ମାଣ ହୋଇନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସମାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି, ଯଥା ଏକ ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ଥିଏଟର ।"**

ଆମ ମତରେ, ଏହି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା ଥିଏଟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା କୋଠାବାଡ଼ି ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ଏବଂ ଅନ୍ୟଥା ସର୍ବଦା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ, ମୂଳତଃ, ଏକ ତଥ୍ୟଗତ ପ୍ରଶ୍ନ, ଏବଂ ଯେଉଁଠି ଏହା ଏକ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ଏକ କୋଠାବାଡ଼ି ଏପରି ଭାବରେ ପରିକଳ୍ପନା ଏବଂ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି ଯେ ଏହା ଏକ କରଦାତାଙ୍କର ବିଶେଷ ବୈଷୟିକ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂରଣ କରିବ, ଏହା ନିବେଶ ଭତ୍ତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

(ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି)

51. ଆମେ ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିପାରିବା ଯେ ***ଆନନ୍ଦ ଥିଏଟର*** [19] ମାମଲାରେ ଦୁଇଜଣ ମାନ୍ୟବର ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ବିଚାରପୀଠ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଛନ୍ତି । ଏହିପରି, ***କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଶକ୍ତି ନିଗମ*** [20] ମାମଲାରେ ଏକ ବୃହତ୍ତର ବିଚାରପୀଠଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ***ଆନନ୍ଦ ଥିଏଟର*** [19] ମାମଲାରେ ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା ଥିଏଟର ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତିର ପ୍ରଯୁଜ୍ୟତାକୁ ସୀମିତ କରିଛି । ତେଣୁ, ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା ଥିଏଟର ବ୍ୟତୀତ ମଲ କିମ୍ବା ପଣ୍ୟାଗାର କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଏକ ଅଟ୍ଟାଳିକାକୁ ଏକ "କାରଖାନା" କୁହାଯାଇପାରିବ କି, ଏହି ପ୍ରଶ୍ନକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ***ଆନନ୍ଦ ଥିଏଟର*** [19] ମାମଲାରେ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଲାଗୁ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

52. ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥିଲେ ଯେ ଏକ କୋଠା ଏକ କାରଖାନା କି ନୁହେଁ ତାହା ଏକ ତଥ୍ୟଗତ ପ୍ରଶ୍ନ । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଯଦି ଏହା ଜଣାପଡ଼େ ଯେ କୌଣସି କୋଠାକୁ କରଦାତାଙ୍କର ବିଶେଷ ବୈଷୟିକ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଏପରି ଭାବରେ ଯୋଜନା ଏବଂ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି, ତେବେ ନିବେଶ ଭଡ଼ା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରିବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହେବ । ଧାରା 17 (5) (d) ର ଏକ ବନ୍ଧନୀରେ ଥିବା ଅଂଶରେ ବ୍ୟବହୃତ "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦକୁ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି"ର ପରିଭାଷାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ସୀମିତ ଅର୍ଥ ଦିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ଯାହା ଜମି, କୋଠା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବେସାମରିକ ସଂରଚନାକୁ ବାଦ୍ ଦେଇଥାଏ । ତେଣୁ, ପ୍ରଦତ୍ତ ମାମଲାରେ, ଏକ କୋଠାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ, ଯାହା ଧାରା 17 (5) (d) ରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବ୍ୟତିକ୍ରମର ପରିସରରୁ ବାଦ୍ ଦିଆଯାଇଛି କାରଣ ଏହା "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ । ଆମେ ପୂର୍ବରୁ CGST ଅଧିନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିଛୁ । ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) କୁ ଏକ ସରଳ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦେବା ପାଇଁ, କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷଣର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ "କାରଖାନା" ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ପଡିବ ।

53. ବିଦ୍ୱାନ ଏ.ଏସ୍.ଜି. ଙ୍କ ଉପସ୍ଥାପନ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଯେ କେନ୍ଦ୍ର ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଜମି ଏବଂ କୋଠା ଉପରେ ଟିକସ ଆଦାୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ବ୍ୟବହାର କରି ଏକ କୋଠା ନିର୍ମାଣ ହେବା ପରେ ଏହି ଶୃଙ୍ଖଳା ଭାଙ୍ଗିଯାଏ । ପୂର୍ବରୁ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିବା ପରି, CGST ଅଧିନିୟମର ଅନୁସୂଚୀ IIରେ କୋଠା ଗୁଡ଼ିକୁ ଭଡ଼ା ଦେବା କିମ୍ବା ଲିଜ୍ ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଆଯାଇଛି । ଏପରିକି ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏକ ଅଟ୍ଟାଳିକା ନିର୍ମାଣର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ହେଉଛି ଏକ ସେବା ଯୋଗାଣ ଯଦି ସମାପ୍ତି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ମଞ୍ଜୁର ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୋଟ ବିନିମୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ, ଯଦି କୌଣସି କୋଠା କାରଖାନା ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହୁଏ, ତେବେ CGST ଅଧିନିୟମ ଏବଂ ଏହା ଅଧୀନରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନିୟମାବଳୀର ଅନ୍ୟ ନିବନ୍ଧନ ଓ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ପୂରଣ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ କୋଠା କିମ୍ବା ପରିସରକୁ ଭଡା କିମ୍ବା ଲିଜ୍ ଆକାରରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିବା ସେବା ବିପକ୍ଷରେ ITC ର ଲାଭ ଉଠାଯାଇପାରିବ । ତେଣୁ, ଶୃଙ୍ଖଳ ଭାଙ୍ଗିବା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତର୍କକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ତଥାପି, ଯଦି ସେବା ଗ୍ରହଣକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ କୋଠା ନିର୍ମାଣ ତାଙ୍କ ନିଜ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ହୁଏ, ତେବେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଭାଙ୍ଗି ଯିବ, ତେଣୁ, ଆଇଟିସି ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ ।

54. ବିଦ୍ୱାନ ଏ.ଏସ୍.ଜି. ଙ୍କ ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଥିଲା ଯେ ଯଦି "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଏବଂ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଶବ୍ଦର ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଏହା ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାରରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ । ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, କାରଣ ଏହା କେବଳ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ସେବା ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଖଣ୍ଡ (d) ଜଣେ ଟିକସଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଜ ପାଇଁ ଏକ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ମାଣ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାପ୍ତ ସେବା ସହିତ ଜଡିତ । ଯେହେତୁ ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଯଥେଷ୍ଟ ଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ତେଣୁ ଭେଦଭାବ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଏ.ଏସ୍.ଜି. ଙ୍କ ତର୍କକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

55. CGST ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ, ଯେପରି ପୂର୍ବରୁ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି, ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତିର ଭଡ଼ା କିମ୍ବା ଲିଜ୍ ଦେବା ଏକ ସେବା ଯୋଗାଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ, ଏବଂ ଏହା ଉପରେ ଉତ୍ପାଦନ ଯୋଗାଣ ଭାବେ ଟିକସ ଲଗାଯାଇପାରିବ । ତେଣୁ, ଯଦି ଯେଉଁ ଅଟ୍ଟାଳିକାରେ ପରିସରଟି ଅବସ୍ଥିତ, ତାହା କାରଖାନାର ପରିଭାଷା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ, ତେବେ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି, ଯାହା ଏକ କାରଖାନା, ସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ସେବା ଉପରେ ITCକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇପାରିବ ।

56. ମୁଖ୍ୟ ଆବେଦନରେ, ଯାହା ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅଟେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇ ନାହାଁନ୍ତି ଯେ ଉକ୍ତ ମଲ୍ ଏକ କାରଖାନା ହେବାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବ କି ନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିକୁ ସୀମିତ କରିବା ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଲ୍ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଟେ । ତେଣୁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାମଲାରେ, ସତ୍ୟ-ସନ୍ଧାନ ଉପରେ ତଦନ୍ତ ପାଇଁ ମନସ୍ଥ କରାଯାଉଛି । ତେଣୁ, ମାମଲାର ତଥ୍ୟରେ, ଆମକୁ ଏହି ମାମଲାକୁ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟକୁ ପଠାଇବାକୁ ପଡିବ, ଯାହାଫଳରେ ଏହି ତଥ୍ୟ ଉପରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇପାରିବେ ଯେ, ବାସ୍ତବରେ, ପ୍ରଶ୍ନରେ ଥିବା ମଲ୍ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରୁଛି କି ନାହିଁ ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ଧାରା 17 (5) (d) ରେ ଥିବା ବନ୍ଧନୀ ଅଂଶର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ କୁହାଯାଇପାରିବ । ହୋଟେଲ ଏବଂ ସିନେମା ଥିଏଟର ବ୍ୟତୀତ ପଣ୍ୟାଗାର କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଟ୍ଟାଳିକା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଜଣେ ବିକାଶକାରୀ ଏକ ମଲ୍ ନିର୍ମାଣ କରିପାରିବ, ମୁଖ୍ୟତଃ ସେଠାକାର ପରିସରକୁ ବିକ୍ରି କରିବା ପାଇଁ, ଏକ ଦଖଲ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପାଇବା ପରେ । ତେଣୁ ଏହା ଅନୁସୂଚୀ-IIର ଖଣ୍ଡ 5 (b) ର ପରିସର ବାହାରେ ରହିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାମଲାକୁ ଗୁଣବତ୍ତା ଆଧାରରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, କାରଣ ଏକ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି କିମ୍ବା କୋଠା ଏକ କାରଖାନା କି ନୁହେଁ ତାହା ଏକ ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରଶ୍ନ, ଯାହା ଉପରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯିବ ।

ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା ଆପତ୍ତି

57. ବର୍ତ୍ତମାନ, ଆମେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା ଆପତ୍ତି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛୁ । CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବିଚାର କରିବା ସମୟରେ, ***ଭି.କେ.ସି. ଫୁଟଷ୍ଟେପ*** [26] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତିର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 104 ରୁ 110 ରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଆଇନକୁ ବିଚାର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯାହାକୁ ଏହିପରି ପଢାଯାଇଛି :

"104. ପ୍ରଥମ ନୀତି ଭାବରେ, ଏହି ଆଧାରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଯେ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳଙ୍କୁ କିଛି ପରିମାଣର ନମନୀୟତା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଏକ ଆଇନଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଥିବା ରାଜସ୍ୱ ସଂଗ୍ରହ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ରହିବା ଉଚିତ I **ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଥିବା ବିଚାରଧାରା ଏହି ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ପ୍ରଦାନ କରେ ଯେ ଟିକସ ଆଇନରେ ଥିବା କୌଣସି ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆପେ ଆପେ ଅବୈଧ ନୁହେଁ I ଯେଉଁଠାରେ ସମାନମାନଙ୍କୁ ଅସମାନ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ ଏବଂ ଅସମାନମାନଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ, ସେଠାରେ ଅବୈଧତାର ଏକ କାରଣ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ I ସମ୍ବିଧାନ ଏବଂ CGST ଅଧିନିୟମ ଉଭୟ ଅନୁଯାୟୀ, ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବା ଏବଂ ନିବେଶ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ନିବେଶ ସେବାକୁ ସମାନ ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଇନଥାଏ ଏବଂ ଏହା ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତି I**

105. ଫେରସ୍ତ ପାଇଁ ସଂସଦ ଧାରା 54 (3)ରେ ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ I **ଏଭଳି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଣୟନ କରି, ସଂସଦ ନୀତିଗତ ବିକଳ୍ପ କରିବା ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ବର୍ଗୀକରଣ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି, ଆମର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବିଧିଶାସ୍ତ୍ର ବ୍ୟାପକତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏହା ଟିକସ ଆଇନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଅନୁମତି ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ଏହା ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରୁଥିବା ସର୍ତ୍ତରେ ଛାଡ, ରିହାତି ଏବଂ ଲାଭ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ I** ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ପୂର୍ବ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେ କେତେକ ମୌଳିକ ନିୟମ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ଯାହା ଉଭୟ ନ୍ୟାୟିକ ସମୀକ୍ଷା ଏବଂ ନ୍ୟାୟିକ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକୁ ପରିଚାଳନା କରିଥାଏ I ଏହି ନିୟମ ଗୁଡ଼ିକ ହେଲା :

105.1. ଟିକସ ଆଦାୟ କରାଯିବାକୁ ଥିବା ବସ୍ତୁ ଚୟନ କରିବା, ଟିକସର ପରିମାଣ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା, ଟିକସ ଆଦାୟର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ପାଇଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ଏବଂ ଟିକସ ଦ୍ୱାରା ହାସଲ କରାଯିବାକୁ ଥିବା ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ବୈଧାନିକ ନୀତିର ବିଷୟ I ପ୍ରଧାନ ବିଚାରପତି, ଏମ୍. ହିଦାୟତୁଲ୍ଲା, କମିସନର ଅଫ୍ ଅର୍ବାନ୍ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଟ୍ୟାକ୍ସ ବନାମ ବକିଂହାମ୍ ଆଣ୍ଡ କାର୍ନାଟିକ୍ କୋ. ଲିମିଟେଡ୍ [କମିସନର ଅଫ୍ ଅର୍ବାନ୍ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଟ୍ୟାକ୍ସ ବନାମ ବକିଂହାମ୍ ଆଣ୍ଡ କାର୍ନାଟିକ୍ କୋ. ଲିମିଟେଡ୍ (1969) 2 SCC 55] ମାମଲାରେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବିଚାରପୀଠ ତରଫରୁ ବକ୍ତବ୍ୟ ରଖି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ :

> "10. ...... **ଟିକସ ଆଦାୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଟିକସ ଆଦାୟର ପରିମାଣ, ଟିକସ ଆଦାୟର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଏବଂ ଯେଉଁ ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ନୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ହ୍ରାସ କରିବା ପାଇଁ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି, ସେ ସବୁ ରାଜନୈତିକ ବିଷୟ ଏବଂ ଏହି ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ନ୍ୟାୟପାଳିକାକୁ ନୁହେଁ ବରଂ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନକାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି I** ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତତାର ପରୀକ୍ଷାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ସମୟରେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ ଟିକସ କ୍ଷମତାକୁ ସାଧାରଣତଃ ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁଣ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ ଏବଂ

ଟିକସ କ୍ଷମତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ ଭାବରେ ନୁହେଁ ବରଂ କ୍ଷମତା ଉପରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ ଯାହା ଅନ୍ୟଥା ବ୍ୟବହାରିକ ଭାବରେ ଅସୀମିତ ହେବ ।"

105.2. ଫେଡେରେଶନ ଅଫ୍ ହୋଟେଲ୍ ଆଣ୍ଡ ରେଷ୍ଟୁରାଣ୍ଟ ଆସୋସିଏସନ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ [ଫେଡେରେଶନ ଅଫ୍ ହୋଟେଲ୍ ଆଣ୍ଡ ରେଷ୍ଟୁରାଣ୍ଟ ଆସୋସିଏସନ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ (1989) 3 SCC 634], ମାମଲାରେ ସମାନ ନୀତି ଦୋହରାଯାଇଛି, ଯେଉଁଠାରେ ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି, ଏମ୍.ଏନ୍. ଭେଙ୍କଟଚଲିଆ (ସେତେବେଳେ ବିଦ୍ୱାନ ମୁଖ୍ୟ ନ୍ୟାୟାଧୀଶ ଥିଲେ) ସାମ୍ବିଧାନିକ ବିଚାରପୀଠ ତରଫରୁ ବକ୍ତବ୍ୟ ରଖି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ :

"46. **ଏବେ ଏହା ସୁନିଶ୍ଚିତ ଯେ ଯଦିଓ ଟିକସ ଆଇନ ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14 ବାହାରେ ନାହିଁ, ତଥାପି, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବିବିଧ ଅର୍ଥନୈତିକ ମାନଦଣ୍ଡକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଯାହା ଏକ ଟିକସ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରେ, ଆଇନ ପ୍ରଣେତା ଟିକସ ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତି, ବିଷୟବସ୍ତୁ, ଘଟଣା ଇତ୍ୟାଦି ଚୟନ କରିବାରେ ଏକ ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟାପକତା ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ସେହି ଅନୁଯାୟୀ, ଏକ ଟିକସ ଆଇନରେ ଭେଦଭାବର ପରୀକ୍ଷା କମ୍ କଠୋର ହୋଇଥାଏ ।** ଶତ୍ରୁତାପୂର୍ଣ୍ଣ, ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଚରଣର ଅଭିଯୋଗକୁ ଯାଞ୍ଚ କରିବା ସମୟରେ ଯାହା ବିଚାର କରାଯାଏ ତାହା ଏହାର ବାକ୍ୟାଂଶ ନୁହେଁ, ବରଂ ଏହାର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରଭାବକୁ ଯାଞ୍ଚ କରାଯାଏ । ଏକ ପୁରୁଣା ପ୍ରବାଦ ଅନୁଯାୟୀ, କୌଣସି ବିଷୟ ଉପରେ ଟିକସ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ବିଧାନମଣ୍ଡଳକୁ ସବୁକିଛି ଉପରେ ଟିକସ ଲଗାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଯଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ସମାନତା ଏବଂ ଏକରୂପତା ଥାଏ, ତେବେ ଆଇନ ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଆଇନ ପ୍ରଣେତାମାନଙ୍କୁ ଟିକସ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକୁ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରିବାରେ ଏକ ବ୍ୟାପକ ବିଚାର କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଛି, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ଶ୍ରେଣୀ ପ୍ରତି ସ୍ପଷ୍ଟ ଏବଂ ଶତ୍ରୁତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଭେଦଭାବରୁ ଦୂରେଇ ରହିଥାଏ ।

47. କିନ୍ତୁ, ଏହି ସମସ୍ତ ବ୍ୟାପକତା ସହିତ ସମାନତାର କିଛି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଇଚ୍ଛାକୃତ ବିଷୟ ଟିକସ ଆଇନଗୁଡ଼ିକରେ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀକରଣକୁ ପରିଚାଳନା କରିବ । ବର୍ଗୀକରଣ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ହେବା ଉଚିତ ଏବଂ ଏହା କେତେକ ଗୁଣ ଏବଂ ବିଶେଷତ୍ୱ ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଉଚିତ ଯାହା ଏକତ୍ରିତ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ ଏବଂ ଶ୍ରେଣୀରୁ ବାଦ ପଡ଼ିଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏତିକି ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ହାସଲ ହେବାକୁ ଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହିତ ଭିନ୍ନତାର ଏକ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମ୍ପର୍କ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ରାଜ୍ୟ ନିଜର ଶାସକ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରି କେତେକ

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀ କିମ୍ବା ବର୍ଗର ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିବା ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ବସ୍ତୁକୁ ପୃଥକ କରିବା ଏବଂ ବର୍ଗୀକୃତ କରିବାର କ୍ଷମତା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ଯେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୂତ୍ର କିମ୍ବା ସିଦ୍ଧାନ୍ତାତ୍ମକ ପରୀକ୍ଷା କିମ୍ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ନୀତି ବାଦ୍ ଦେବା କିମ୍ବା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏହି ପରୀକ୍ଷଣ କେବଳ ସମୟର ଅନୁଭୂତ ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ଅଭିଜ୍ଞତା ଦ୍ୱାରା ସୂଚିତ ସାମାଜିକ ଆବଶ୍ୟକତା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିବା ସ୍ୱଷ୍ଟ ମନମୁଖୀତାର ପରୀକ୍ଷଣ ହୋଇପାରେ ।"

105.3. ବର୍ଗୀକରଣ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ, ଯେଉଁଥିରେ ଟିକସ ଆଇନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ଆଇନ ପ୍ରଣେତାଙ୍କୁ ଏକ ବୃହତ ବିବେକ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଗୀକରଣ ମତବାଦର ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଉଲ୍ଲଂଘନ ହୋଇନଥାଏ । ହୀରାଲାଲ ରତନଲାଲ [ହୀରାଲାଲ ରତନଲାଲ ବନାମ ୟୁ.ପି. ରାଜ୍ୟ (1973) 1 SCC 216 1973 SCC (ଟିକସ) 307] ମାମଲାରେ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି, କେ.ଏସ. ହେଗଡେ, ଏକ ଚାରି-ନ୍ୟାୟାଧୀଶ ବିଶିଷ୍ଟ ବିଚାରପୀଠ ପାଇଁ ବକ୍ତବ୍ୟ ରଖି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି :

"20. ଏହା ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ ଯେ ସାଧାରଣତଃ ସମସ୍ତ ଟିକସ ଆଦାୟର ପ୍ରାଥମିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ପାଣ୍ଠି ସଂଗ୍ରହ କରିବା । କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ ହେବା ଉଚିତ, କେଉଁ କାରବାର ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ ହେବା ଉଚିତ କିମ୍ବା କେଉଁ ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ ହେବା ଉଚିତ, ତାହା ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଏବଂ ପ୍ରଶାସନିକ ବିଚାର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କେଉଁ ଆର୍ଥିକ କିମ୍ବା ସାମାଜିକ ନୀତି ଅନୁସରଣ କରିବା ଉଚିତ କିମ୍ବା କେଉଁ ପ୍ରଶାସନିକ ବିଚାରକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖିବା ଉଚିତ ତାହା ସ୍ଥିର କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକାର ଦାୟିତ୍ୱ । ପ୍ରକ୍ରିୟାକୃତ ବା ଖଣ୍ଡିତ ଡାଲି ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୃତ ବା ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇନଥିବା ଡାଲି ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଗୀକରଣ ଏକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବର୍ଗୀକରଣ । ଏହା ସେହି ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକୁ କେଉଁ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ରଖାଯାଇପାରିବ ତାହା ଉପରେ ଆଧାରିତ । ତେଣୁ, ଆମ ମତରେ, ଆକ୍ଷେପିତ ବର୍ଗୀକରଣ ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14ର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ନୁହେଁ ।

105.4. ନିକଟରେ ଭାରତ ସଂଘ ବନାମ. ନିତଦୀପ ଟେକ୍ସଟାଇଲ ପ୍ରୋସେସର୍ସ (ପି) ଲିମିଟେଡ [ଭାରତ ସଂଘ ବନାମ. ନିତଦୀପ ଟେକ୍ସଟାଇଲ ପ୍ରୋସେସର୍ସ (ପି) ଲିମିଟେଡ (2012) 1 SCC 226] ମାମଲାରେ ଦୁଇ ଜଣିଆ ନ୍ୟାୟାଧୀଶଙ୍କ ବିଚାରପୀଠ ମତ ରଖିଥିଲେ :

"67. ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଏହା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ଯେ, କୌଣସି ଟିକସ ଆଇନ, କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଉପଯୋଗିତା କାରଣରୁ ଏବଂ ଏପରିକି ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାରଣରୁ

ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଚୟନ କରିପାରିବେ । ବିଚାର ବିଭାଗୀୟ କ୍ଷମତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପକ ହୋଇଥିବାରୁ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ବାସ୍ତବବାଦର ବିବିଧ ବିଚାର ଉପରେ ଆଧାରିତ ହୋଇଥିବାରୁ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ଯେଉଁଠି ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟ ସାବଧାନତାର ସହ ଚାଲିଥାଏ, ସେଠାରେ ତରବର ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ନ୍ୟାୟିକ କ୍ଷମତା ଉପରେ ଏହି ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଟିକସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । କେତେକ ଟିକସଦାତା ଯେଉଁ ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନିଜକୁ ପାଇଥାନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ଆକସ୍ମିକ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଉପୁଜିଥିବା ଭେଦଭାବ ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14 ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ ନାହିଁ, ଯଦି ଏହି ଆଇନଟି ସାଧାରଣ ଭାବେ ଲାଗୁ ହୁଏ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ କଠୋର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ପୃଥକ କରେ ନାହିଁ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କରଦାତାଙ୍କ ପାଇଁ ଲାଭ କିମ୍ବା କ୍ଷତି ଆକସ୍ମିକ ଏବଂ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ଏବଂ ଏହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଟିକସ ଆଇନରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଅଟେ କାରଣ ଏହାକୁ କେଉଁଠି ନା କେଉଁଠି ଏକ ରେଖା ଅଙ୍କନ କରିବାକୁ ପଡିଥାଏ ଏବଂ କିଛି ମାମଲା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ରେଖାର ଅନ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପଡିଥାଏ ।"

106. ଟିକସ ଫେରସ୍ତ ମାଧ୍ୟମରେ ଲାଭ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ନୀତିଗୁଡିକୁ ଟିକସରୁ ଅବ୍ୟାହତି କିମ୍ବା ଦେୟତା ହ୍ରାସ ସହିତ ଅନୁରୂପ ଢାଞ୍ଚାରେ ଭଲ ଭାବରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇପାରେ (ସିସିଟି ବନାମ ଧର୍ମେନ୍ଦ୍ର ଟ୍ରେଡିଂ କମ୍ପାନୀ [ସିସିଟି ବନାମ ଧର୍ମେନ୍ଦ୍ର ଟ୍ରେଡିଂ କମ୍ପାନୀ (1988) 3 SCC 570 : 1988 SCC (ଟିକସ) 432]) ।

107. ଏଲେଲ ହୋଟେଲସ୍ ଆଣ୍ଡ ଇନଭେଷ୍ଟମେଣ୍ଟସ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ [ଏଲେଲ ହୋଟେଲସ୍ ଆଣ୍ଡ ଇନଭେଷ୍ଟମେଣ୍ଟସ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ବନାମ ଭାରତ ସଂଘ (1989) 3 SCC 698] ମାମଲାରେ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି, ଏମ୍.ଏନ୍. ଭେଙ୍କଟଚଲିଆ, (ସେତେବେଳେ ବିଦ୍ୱାନ ପ୍ରଧାନ ନ୍ୟାୟାଧୀଶ ଥିଲେ) ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ :

"20. ...... **ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ଭଲ ଭାବେ ସ୍ଥିର ହୋଇଛି ଯେ ଆଇନ ପ୍ରଣେତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସ୍ତୁ, ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଜିନିଷର ବର୍ଗୀକରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟିକସ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟାପକ କ୍ଷମତା ରହିଛି । ଟିକସ ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ଜଡ଼ିତ ଜଟିଳତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏହା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଟିକସ ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ସରକାରୀ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର ଏକ ଉତ୍ସ ନୁହେଁ । ଆର୍ଥିକ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଏକ ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ଆର୍ଥିକ ସାଧନ ।** ବର୍ଗୀକରଣର ଭିନ୍ନତା ପୂର୍ବାନୁମାନ କରେ ଏବଂ ଏହି ଆଧାରରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ିଥାଏ ଯେ, ଏହା ଏପରି ଏକ ବର୍ଗର ହୋଟେଲକୁ ପୃଥକ କରେ ଏବଂ ଏହାକୁ ଅଲଗା ଶ୍ରେଣୀରେ ରଖେ ଯାହାର ଉଚ୍ଚ ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ଏହିପରି ଅର୍ଥନୈତିକ ଶ୍ରେଷ୍ଠତାର ଏକ ସୂଚକାଙ୍କରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀରେ ସାମିଲ ହୋଇନଥିବା ହୋଟେଲଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ ସମାନ କିମ୍ବା

ଅଧିକ ଦେୟଯୁକ୍ତ ରସିଦ ରହିଛି ଏବଂ ଯେଉଁ ହୋଟେଲଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଏହି ଅଧିନିୟମ ଲାଗୁ ହୋଇଛି, ସେମାନଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତିର ଅନୁମାନ କିଭଳି ଭୁଲ କିମ୍ବା ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ତାହା ଦର୍ଶାଇ ଆବେଦନକାରୀମାନେ ସାମ୍ବିଧାନିକତାର ଅନୁମାନକୁ ହଟାଇ ନାହାନ୍ତି ।"

108. ସ୍ୱେନ୍ସ ହୋଟେଲ (P) ଲିମିଟେଡ ବନାମ ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ [ସ୍ୱେନ୍ସ ହୋଟେଲ (P) ଲିମିଟେଡ ବନାମ ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ (1991) 2 SCC 154] ମାମଲାରେ, ଦୁଇ ଜଣିଆ ନ୍ୟାୟାଧୀଶଙ୍କ ବିଚାରପୀଠ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି, କେ.ଏନ୍. ସାଇକିଆଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ବକ୍ତବ୍ୟ ରଖି ଟିକସ ଆଇନରେ ବର୍ଗୀକରଣର ନୀତି ପରିଚାଳନା କରୁଥିବା ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ପୂର୍ବ ସମୀକ୍ଷାର ପୁନର୍ବିଚାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି :

> "24. ... ସମସ୍ତ ମାନବୀୟ ବ୍ୟାପାର ଭଳି ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଇତିହାସ ମଧ୍ୟ ବିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ । ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଅର୍ଥନୈତିକ ଏବଂ ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ତାଳ ଦେଇ ଏହାର ପ୍ରଗତି ହେଉଛି ନିରନ୍ତର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ବିକାଶ; ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଆର୍ଥିକ ବୁଦ୍ଧିମତା ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବରେ ଅଗ୍ରଗତି କରୁଛି, ନୂତନ ମାଧ୍ୟମ ଏବଂ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟିକସମୁକ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି, ଆୟ, ସେବା ଏବଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଟିକସ ଅଧୀନରେ ରହିଛି । ବୈଜ୍ଞାନିକ, ବାଣିଜ୍ୟିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି ଏବଂ ଜୀବନଶୈଳୀର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ନୂତନ ପ୍ରକାରର ସମ୍ପତ୍ତି, ଉଭୟ ଭୌତିକ ଏବଂ ଅଦୃଶ୍ୟ, ବିପୁଳ ପରିମାଣର ମୂଲ୍ୟ ହାସଲ କରିଆସିଛି ଏବଂ ସରକାରୀ ଅର୍ଥରେ ଯୋଗଦାନ କରିବା ପାଇଁ ନୂତନ ଉପାୟର ବିକଶିତ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ବ୍ୟବହାରିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଦେଶର ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଏବଂ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଛି, ଅବଶ୍ୟ ସାମ୍ବିଧାନିକ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ।"

109. ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଟିକସକୁ ଗୋଟିଏ ହାରରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟଟିକୁ ଭିନ୍ନ ହାରରେ ବିବେଚନା କରିବା ବିଷୟରେ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ ଯେ ସମାନତାର ନୀତି ସମ୍ପତ୍ତି, ବ୍ୟବସାୟ, ବୃତ୍ତି ଏବଂ ଟିକସ ପାଇଁ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଗୀକରଣକୁ ବାରଣ କରେ ନାହିଁ । ରାଜ୍ୟ କେତେକ ବର୍ଗର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ କୌଣସି ଟିକସରୁ ମୁକ୍ତ କରିପାରିବେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଟିକସ ଲାଗୁ କରିପାରିବେ ଯାହାକୁ ସେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ନ୍ୟାୟାଳୟ କହିଛନ୍ତି : (ସ୍ୱେନ୍ସ ହୋଟେଲ ମାମଲା [ସ୍ୱେନ୍ସ ହୋଟେଲ (ପି) ଲିମିଟେଡ ବନାମ ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ (1991) 2 SCC 154], SCC p. 171, ଅନୁଚ୍ଛେଦ 27)

> "27. 'ଟିକସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାନତା ଅସମ୍ଭବ ଏବଂ ଅପ୍ରାପ୍ୟ ବୋଲି ବାରମ୍ବାର କୁହାଯାଇଛି । ଏହାର ନିକଟତର ହେବା ହିଁ ସବୁକିଛି । ତେବେ, ବିଜ୍ଞତାର ସହ ଏବଂ ଯତ୍ନ ସହକାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ଯେକୌଣସି ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଧୀନରେ, କେତେକ ପ୍ରକାରର ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ବୋଝର ଏକ ଅସନ୍ତୁଳିତ ଅଂଶ ପଡ଼ିଥାଏ, କାରଣ ସେଗୁଡ଼ିକ

ଦୃଶ୍ୟମାନ ଏବଂ ବାସ୍ତବ, ଯେତେବେଳେ କି ଅନ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସତର୍କତାକୁ ଏଡ଼ାଇବାର ସ୍ୱଭାବ ରଖନ୍ତି । ଏହା କେବଳ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଥାଏ, ଯେଉଁଠି ଆଇନ ପାରିତ ହୋଇଥାଏ, ଯାହା ମିଥ୍ୟା ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟ ନୀତି ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ କରିଥାଏ, କିମ୍ବା ବଡ଼ ଅସମାନତା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ସେଗୁଡିକ ସାର୍ବଜନୀନ ଭାର ବହନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭାବରେ କୌଣସି ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଅର୍ଥରେ ସମାନୁପାତିକ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ଯାହାଫଳରେ ନ୍ୟାୟଳୟ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିପାରିବେ ଏବଂ ଏପରି ଅଧିନିୟମଗୁଡ଼ିକୁ ଅବୈଧ ଘୋଷଣା କରି ଆଇନ ପ୍ରଣୟନର ଗତିପଥକୁ ଅଟକାଇ ପାରିବେ ।' 'ଆଇନ, ସରକାର ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ 'ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସମାନ ଟିକସ' ଏକ ଅପ୍ରାପ୍ୟ ଜିନିଷ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ।' 'ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକରୂପତା ଏବଂ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାନତା', ଯାହା ମାନବୀୟ ମନୋଭାବରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ଏକ ଭିତ୍ତିହୀନ ସ୍ୱପ୍ନ ।'

110. ସଂସଦ ଧାରା 54 (3) ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଣୟନ କରିବା ସମୟରେ, ଜିଏସଟି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିଧି ମଧ୍ୟରେ ଫେରସ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଏପରି କରିବା ସମୟରେ, ଏହା ଧାରା 54 (3) ର ପ୍ରଥମ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ଫେରସ୍ତ ମଞ୍ଜୁରକୁ ଦୁଇଟି ବର୍ଗରେ ସୀମିତ କରାଯାଇଛି ଯାହା ଖଣ୍ଡ (i) ଏବଂ (ii) ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ଫେରସ୍ତ ଦାବି ବିଧାନ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ । ଫେରସ୍ତ ମାଗିବାର କୌଣସି ସାମ୍ବିଧାନିକ ଅଧିକାର ନାହିଁ । ସଂସଦ ପ୍ରଥମ ସର୍ତ୍ତାବଳୀର ଖଣ୍ଡ (i) ରେ ଟିକସ ପ୍ରଦାନ ନକରି କରାଯାଇଥିବା ଶୂନ୍ୟ-ମୂଲ୍ୟାଙ୍କିତ ଯୋଗାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇନଥିବା ITC ର ଫେରସ୍ତକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ପ୍ରାବଧାନର ଖଣ୍ଡ (ii) ଅନୁଯାୟୀ, ସଂସଦ ଅଣବ୍ୟବହୃତ ITCର ଫେରସ୍ତ ପାଇଁ ପରିକଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ ଉତ୍ପାଦନ ଯୋଗାଣ ଉପରେ ଟିକସ ହାରଠାରୁ ଅଧିକ ନିବେଶ ଉପରେ ଟିକସ ହାର କାରଣରୁ ଋଣ ଜମା ହୋଇଛି । ଯେତେବେଳେ ଫେରସ୍ତ ପାଇଁ କୌଣସି ସାମ୍ବିଧାନିକ ପ୍ରତ୍ୟାଭୂତି କିମ୍ବା କୌଣସି ବୈଧାନିକ ଅଧିକାର ନଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଅଣବ୍ୟବହୃତ ITCର ଫେରସ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ସେବାଗୁଡ଼ିକୁ ସମାନ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଉପସ୍ଥାପନକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏପରି ଏକ ବ୍ୟାଖ୍ୟା, ଯଦି ଏହାର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ନିଆଯାଏ, ତେବେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପରିଣାମ ଆସିବ, ଯାହା ଟିକସ ହାର, ରିହାତି ଏବଂ ଛାଡ ପାଇଁ ସଂସଦର ବୈଧାନିକ ବିଚାର କ୍ଷମତାକୁ ସୀମିତ କରିବ । ଯଦି ନ୍ୟାୟପାଳିକା ଏପରି କରିବ, ତେବେ ଏହା ବୈଧାନିକ ବିକଳ୍ପ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହୀର ବିଶେଷାଧିକାର ଥିବା ନୀତିଗତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଏହି ବିକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ଅନେକ ବିଚାର ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ଆକାଂକ୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଜଟିଳ ସନ୍ତୁଳନ ଉପରେ ଆଧାରିତ ଏବଂ ଟିକସ ଆଦାୟ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ସଂଗ୍ରହ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତଥ୍ୟ ଏବଂ ସୂଚନାର ଯତ୍ନଶୀଳ ବିଶ୍ଳେଷଣର ଫଳାଫଳ । ଠିକ୍ ଏହି କାରଣରୁ ନ୍ୟାୟାଳୟମାନେ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନୀତିଗତ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ

ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦିଅନ୍ତି । ତେଣୁ ଆମେ ଧାରା 54 (3) ର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା ବିରୋଧରେ ଆପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ ।

(ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି)

ନିଷ୍ପତ୍ତିର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 142 ଏହିପରି ପଢାଯାଏ :

"**142.** ଉପରୋକ୍ତ ନ୍ୟାୟିକ ପୂର୍ବ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସୂଚିତ କରେ ଯେ ଟିକସ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ କେବଳ ଏକ ସୂତ୍ରକୁ ପଢ଼ିବା କିମ୍ବା ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବା କରିବା ପାଇଁ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିଛନ୍ତି ଯେତେବେଳେ ଏହି ସୂତ୍ର ଅଯୌକ୍ତିକ ଫଳାଫଳ ଦେଇଥାଏ କିମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇନଥାଏ । ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ, ଏହି ସୂତ୍ର ଅସ୍ପଷ୍ଟ କିମ୍ବା ଅଚଳ ନୁହେଁ, କିମ୍ବା ଅଣବ୍ୟବହୃତ ITC ଜମା ଉପରେ ସୀମିତ ଫେରସ୍ତ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଏହା ବିରୋଧ କରେ ନାହିଁ । ଏହା କେବଳ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଥାଏ ଯେ ସୂତ୍ରର ବ୍ୟବହାରିକ ପ୍ରଭାବ କେତେକ ଅସମାନତା ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । ଶ୍ରୀ ନଟରାଜନ ଏବଂ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧରନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ସୂତ୍ରକୁ ପଢ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ଉପଯୋଗର ଏକ କ୍ରମାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେବା ଦ୍ୱାରା ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ସୂତ୍ରକୁ ପୁନଃ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଦିଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେବେ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହୀ କିମ୍ବା ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା ଅଧୀନକୁ ଚାଲିଯିବ, ଯାହା ଗ୍ରହଣୀୟ ନୁହେଁ । ତଦନୁସାରେ, ଆମେ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ କିମ୍ବା ଏହାର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ଜ୍ଞାନକୁ ଆମ ନିଜ ଅନୁସାରେ ବଦଳାଇବାରୁ ଦୂରେଇ ରହିବୁ । ତେବେ, କରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ବ୍ୟତିକ୍ରମକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ଆମେ GST ପରିଷଦକୁ ଏହି ସୂତ୍ର ଉପରେ ପୁନର୍ବିଚାର କରିବାକୁ ଏବଂ ଏହାକୁ ନେଇ ନୀତିଗତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ଲାଗି ଦୃଢ଼ ଅନୁରୋଧ କରୁଛୁ ।"

ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ, ***ନିତଦୀପ ଟେକ୍ସଟାଇଲ୍ସ*** [8] ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ବିଚାର କରିବା ମଧ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ । ଅନୁଚ୍ଛେଦ 66 ରେ, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହିପରି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି :

"**66.** ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14 ବ୍ୟକ୍ତି, ବସ୍ତୁ ଏବଂ କାରବାରକୁ ବିଧାନମଣ୍ଡଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯଥାର୍ଥ ବର୍ଗୀକରଣ କରିବା ଉପରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଲଗାଏ ନାହିଁ । ଅନୁମତିପ୍ରାପ୍ତ ବର୍ଗୀକରଣର ପରୀକ୍ଷାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ, ଏହା "ମନମୁଖୀ, କୃତ୍ରିମ କିମ୍ବା ଏଡ଼ାଇବା" ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଏହା କିଛି ବାସ୍ତବ ଏବଂ ସାରବାନ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଉଚିତ ଯାହା ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ହାସଲ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହିତ ଏକ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଏବଂ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ରଖେ । ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14 ରେ ନିହିତ ସମାନତାର ନୀତିର ପ୍ରୟୋଗରେ ଟିକସ ଆଇନ କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନୁହେଁ । ତେବେ, ଏହା ଭଲ ଭାବରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଛି ଯେ, ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନର ଆର୍ଥିକ ସମାଯୋଜନର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଜଟିଳତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଟିକସ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବସ୍ତୁ, ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଗୀକରଣ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ

> ବିଧାନମଣ୍ଡଳଙ୍କ ବ୍ୟାପକ ସ୍ୱାଧୀନତା ରହିଛି । **ବର୍ଗୀକରଣ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକାର କ୍ଷମତା ବ୍ୟାପକ ଏବଂ ନମନୀୟ ଅଟେ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ସେ ନିଜର ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସମସ୍ତ ଉପଯୁକ୍ତ ଏବଂ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଉପାୟରେ ସମାଯୋଜନ କରିପାରିବ । ତଥାପି, ଏକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଆଧାରରେ ବର୍ଗୀକରଣ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟକୁ ବ୍ୟାପକ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଯାହା ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ତାହା ହେଉଛି ବ୍ୟବହାରିକ ବିବରଣୀ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ କାରଣର ପ୍ରଶ୍ନ ଯାହା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଅନିଚ୍ଛୁକ ହେବେ ଏବଂ ବୋଧହୁଏ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ।"**

(ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି)

ଏହିସବୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ବ୍ୟତୀତ, ଅନ୍ୟ କେତେକ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ରହିଛି, ଯେଉଁଥିରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ନାଗରିକ ଅଧିକାର ଯଥା ବାକ୍ ସ୍ୱାଧୀନତା, ଧର୍ମ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଦିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିବା ଆଇନ ଅପେକ୍ଷା ଅର୍ଥନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଇନକୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାପକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବା ଉଚିତ । ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ, ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଏକ ଜଟିଳ ପ୍ରସଙ୍ଗର ସମାଧାନ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ, ବିଧାନମଣ୍ଡଳକୁ ବ୍ୟାପକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଏବଂ ବ୍ୟାପକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମିଳିତ ଅନୁମତି ଦେବାକୁ ପଡିବ ।

58. ମୂଳତଃ, ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତା ପ୍ରତି ଆପତ୍ତି ହେଉଛି ଯେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ, ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବର୍ଗୀକରଣର ପରୀକ୍ଷାକୁ ପୂରଣ କରୁନାହିଁ, ଯାହା ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 14ର ଏକ ଅଂଶ ଅଟେ । ପରୀକ୍ଷଣକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ, ବର୍ଗୀକରଣର ଆଧାରରେ ଏକ *ବୋଧଗମ୍ୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ* ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏବଂ ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ ବିଧାନମଣ୍ଡଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହିତ ଏକ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଭାରତୀୟ ସଂଘର ଯଥାର୍ଥ ଭାବେ ଯୁକ୍ତି ଯେ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ଅଚଳ ବସ୍ତୁ GST ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ନିଜସ୍ୱ ଭାବେ ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ଗଠନ କରନ୍ତି । ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) କେବଳ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ମାମଲା ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ITC ର ଅଧିକାର କେବଳ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ; ତେଣୁ, ଯଦି କୌଣସି ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ, ITC ଲାଗୁ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏହା ଏକ ବିଧାନର ସୃଷ୍ଟି, ଏବଂ ତେଣୁ, ବିଧାନରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇନଥିଲେ ITCକୁ ଅଧିକାର ଭାବେ କେହି ଦାବି କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 16 ଅନୁଯାୟୀ ITCର ଅଧିକାର ପାଇଁ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ସର୍ବଦା ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରନ୍ତି ।

59. ତେଣୁ, ଧାରା 17 (5) ର ଧାରା (c) ଏବଂ (d) ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ । ଏହା ସୂଚୀ IIର ତାଲିକା 49 ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟର ବୈଧାନିକ କ୍ଷମତା ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନକରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ତେଣୁ, *ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ ବୋଧଗମ୍ୟ ନୁହେଁ* ଏବଂ ହାସଲ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହିତ ଏହାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ବୋଲି ମତାମତକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଅଧିକନ୍ତୁ, ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଅନ୍ତର୍ଗତ କାରବାରଗୁଡିକ କାହିଁକି ପୃଥକ ଭାବରେ ବର୍ଗୀକୃତ ହୋଇଛି ତାହା ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନର ଆର୍ଥିକ ସମାଯୋଜନ ସହିତ

ଜଡିତ ଜଟିଳ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ବିଚାର କରିବାକୁ ପଡିବ । ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି ଅଭିଜ୍ଞତା କିମ୍ବା ବିଶେଷଜ୍ଞତା ନାହିଁ ।

60. ଆମେ ଏହି ତର୍କକୁ ବୁଝିବାରେ ବିଫଳ ହେଉଛୁ ଯେ ଏହି ବର୍ଗୀକରଣ କମ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକରଣ ଅଟେ ଏବଂ ଭେଦଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ, ସମାନମାନଙ୍କୁ ଅସମାନ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯାଉ ନାହିଁ । ଟିକସ ଆଇନରେ ଭେଦଭାବର ପରୀକ୍ଷା କମ୍ କଠୋର ଅଟେ । ପରିଶେଷରେ, ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଏକ ଜଟିଳ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲା । ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଓ (d) କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟ ଓ ଲମ୍ବା ଯୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା କରଦାତାଙ୍କୁ ଭେଦଭାବର ପ୍ରମାଣ ଦେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ, ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ର ଆବେଦନ ଅସାମ୍ବିଧାନିକ କାରଣରୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଆମ ପାଇଁ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

61. ଯଦିଓ, ଅନୁଚ୍ଛେଦ 19 (1) (g) ଏବଂ 300A ର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଛି, ତଥାପି ଏପରି ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କିପରି ହେଉଛି ତାହା କରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇନାହିଁ ।

62. ଏକ ଟିକସ ବିଧାନକୁ ନେଇ ଆଲୋଚନା କରିବା ସମୟରେ, ଏହା ସବୁବେଳେ କୁହାଯାଇପାରିବ ଯେ, ଆଦର୍ଶ ଭାବରେ, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ସଂଶୋଧନ ସହିତ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବା ଉଚିତ । ଯଦିଓ ଏହା କୁହାଯାଇପାରିବ, ତେବେ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆପେ ଆପେ ଅସାମ୍ବିଧାନିକ ହୋଇନଥାଏ । ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିଜର ମତ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଉପରେ ଲଦି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

63. ବର୍ତ୍ତମାନ, ଆମେ CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 16ରେ ଉପଧାରା (4) କୁ ଆପତ୍ତି କରିବା ବିଷୟରେ ଅଲୋଚନା କରୁଛୁ, ଯେଉଁଥିରେ ଏହିପରି ପଢାଯାଇଛି :

> **"16. ଇନପୁଟ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ କ୍ରେଡିଟ୍ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ଏବଂ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ । -**
>
> .. ..
>
> (4) ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ବସ୍ତୁ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ଉଭୟ ପାଇଁ କୌଣସି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ଉପରେ ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଏହି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କିମ୍ବା ସମ୍ପୃକ୍ତ ବାର୍ଷିକ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବା, ଯାହା ପ୍ରଥମେ ହୋଇଥାଏ, ତାହାର ତିରିଶତମ ଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ନଭେମ୍ବର ମାସର ତିରିଶତମ ଦିନ ପରେ ଇନପୁଟ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ କ୍ରେଡିଟ୍ର ହକଦାର ହେବେ ନାହିଁ ।
>
> ପରନ୍ତୁ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି 2017-18 ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ବସ୍ତୁ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ଉଭୟ ପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା ଯେକୌଣସି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେପ୍ଟେମ୍ବର, 2018 ମାସ ପାଇଁ ଧାରା 39 ଅନୁଯାୟୀ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବାର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖ ପରେ ମାର୍ଚ୍ଚ, 2019 ମାସ ପାଇଁ ଉକ୍ତ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବାର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇନପୁଟ୍ ଟ୍ୟାକ୍ସ କ୍ରେଡିଟ୍ ନେବାକୁ ହକଦାର ହେବେ, ଯାହାର ବିବରଣୀ ଯୋଗାଣକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧାରା 37 ର ଉପଧାରା (1)

ଅନୁଯାୟୀ ମାର୍ଚ୍ଚ, 2019 ମାସ ପାଇଁ ଉକ୍ତ ଧାରାର ଉପଧାରା (1) ଅନୁଯାୟୀ ବିବରଣୀ ଦାଖଲ କରିବା ପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପଲୋଡ୍ କରାଯାଇଛି ।"

"ନଭେମ୍ବର ମାସର ତିରିଶତମ ଦିନ" ଶବ୍ଦକୁ "ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ପାଇଁ ଧାରା 39 ଅନୁଯାୟୀ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବାର ଶେଷ ତାରିଖ" ଶବ୍ଦ ବଦଳରେ 1 ଅକ୍ଟୋବର 2022 ଠାରୁ ଲାଗୁ କରାଯାଇଛି । ଆମେ ବୁଝିପାରୁ ନାହୁଁ ଯେ ଧାରା 16 ର ଉପଧାରା (4) କିପରି ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ, ଯେତେବେଳେ ବିଧାନମଣ୍ଡଳ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଜଣେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ବସ୍ତୁ କିମ୍ବା ସେବା ଯୋଗାଣ କିମ୍ବା ଉଭୟ ପାଇଁ କୌଣସି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ଉପରେ ସେହି ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ଶେଷ ହେବା ଯେଉଁଥିରେ ସେହି ଇନଭଏସ୍ କିମ୍ବା ଡେବିଟ୍ ଟିପ୍ପଣୀ ଶେଷ ହେବା କିମ୍ବା ସମ୍ପୃକ୍ତ ବାର୍ଷିକ ବିବରଣୀ ଦାଖଲ କରିବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ନଭେମ୍ବର ମାସର ତିରିଶତମ ଦିନ, ଯାହା ପ୍ରଥମେ ହୋଇଥାଏ, ତା'ପରେ ITC ନେବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ନାହିଁ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କିପରି ମନମୁଖୀ ଏବଂ ଭେଦଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ତାହା ଦର୍ଶାଯାଇନାହିଁ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ଉନ୍ନତ ଢଙ୍ଗରେ କିମ୍ବା ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ପାରିଥାଆନ୍ତା, ଏହା ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରିତାକୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ ।

64. ଯେହେତୁ ଆମେ ଧାରା 17 (5) ର ଧାରା (c) ଏବଂ (d) ର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତାକୁ ବଜାୟ ରଖିଛୁ, ଏବଂ ଯେପରି ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଛି, ଏହାର ସରଳ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ, ତେଣୁ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନାହିଁ ।

65. ଆମର କେତେକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ସାରାଂଶ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇପାରେ :

a. CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (c) ଏବଂ (d) ଏବଂ ଧାରା 16 (4) ର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବୈଧତାକୁ ସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇ ନାହିଁ;

b. ଧାରା 17 (5) (d) ରେ ବ୍ୟବହୃତ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥ ଧାରା 17ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ପରିଭାଷିତ "କାରଖାନା ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ସମାନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

c. ଧାରା 17 (5) (d) ରେ ବ୍ୟବହୃତ "କାରଖାନା କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ମଲ୍, ଗୋଦାମ କିମ୍ବା ହୋଟେଲ କିମ୍ବା ସିନେମା ଥିଏଟର ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କୋଠାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବରେ ବର୍ଗୀକୃତ କରାଯାଇପାରିବ କି ନାହିଁ ତାହା ଏକ ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରଶ୍ନ, ଯାହା ପଞ୍ଜୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ଉକ୍ତ ବ୍ୟବସାୟରେ କୋଠାର ଭୂମିକାକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ପଡିବ । CGST ଅଧିନିୟମର ଅନୁସୂଚୀ-IIର ଖଣ୍ଡ 2 ଓ 5 ଅଧୀନରେ ଆସୁଥିବା କୋଠା କିମ୍ବା ଏହାର କୌଣସି ଅଂଶକୁ ଭଡା କିମ୍ବା ଲିଜରେ ଦେବା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରବାର ଭଳି ସେବା ଯୋଗାଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଯଦି କୌଣସି କୋଠା ନିର୍ମାଣ ଜରୁରୀ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେହି କୋଠାକୁ ଏକ କାରଖାନା ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରିବ । ତା'ପରେ, ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ଦ୍ୱାରା ଧାରା 16 ର ଉପଧାରା (1) ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବ୍ୟତିକ୍ରମରୁ ଏହାକୁ ବାଦ୍ ଦିଆଯାଇଛି । କୌଣସି କୋଠା ଏକ କାରଖାନା କି ନୁହେଁ ତାହା ସ୍ଥିର କରିବାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ପଡିବ । ତେଣୁ,

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାମଲାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷାକୁ ବ୍ୟବହାର କରି, ତଥ୍ୟ ଉପରେ, ଆମେ ପୂର୍ବରୁ ଯାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛୁ ତାହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ଏହା ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ଏକ ଅଚଳ ସମ୍ପତ୍ତିର ନିର୍ମାଣ ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ "କାରଖାନା" ଅଟେ କି ନାହିଁ ।

66. ଆମେ ଉପରେ ଯାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛୁ, ତାହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, 2023ର ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 2948 ଏବଂ 2949ର ଆକ୍ଷେପିତ ରାୟକୁ ବାତିଲ କରି, ଏହି ରିଟ୍ ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ ଓଡିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟକୁ ପଠାଯାଉଛି, ଏହାର ସୀମିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଏହି ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ, ସପିଂ ମଲ୍ ଧାରା 17 (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ଅନୁଯାୟୀ ଏକ "କାରଖାନା" ଅଟେ କି ନାହିଁ ତାହା ସ୍ଥିର କରିବା । ଉପରୋକ୍ତ ସର୍ତ୍ତାବଳୀରେ ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକ ଆଂଶିକ ଭାବେ ଅନୁମୋଦିତ ।

67. ଏହି ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ସମୟରେ, ଆମେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ କୌଣସି ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇପାରିବୁ ନାହିଁ ଯେ ରିଟ୍ ଆବେଦନରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ନିର୍ମାଣ କାରଖାନା ଅଟେ କି ନାହିଁ, ଏବଂ ଏହି ରାୟର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପରୀକ୍ଷାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାମଲାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଉପରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାକୁ ପଡିବ । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନରେ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେଉଁଥିରେ ତଥ୍ୟ ଉପରେ ବିଚାର କରାଯାଇପାରିବ । ଆବେଦନକାରୀମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ କିମ୍ବା ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉଠାଇବାକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଅଟନ୍ତି ।

68. ଆମ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା CGST ଅଧିନିୟମର ଧାରା 17ର ଉପଧାରା (5) ର ଖଣ୍ଡ (d) ର ବ୍ୟାଖ୍ୟାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏହି ରିଟ୍ ଅବେଦନଗୁଡିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଇଛି ।

ମାମଲାର ଫଳାଫଳ : ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ ଆଂଶିକ ଭାବେ ଅନୁମତି ଦିଆଗଲା ଏବଂ ରିଟ୍ ଅବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଗଲା ।

† ଦିବ୍ୟା ପାଣ୍ଡେଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୁଖ୍ୟ ସାରଭୂତ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଅସ୍ୱୀକରଣ

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଭାଷାନ୍ତର :

ରଶ୍ମିତା ମୁର୍ମୁ ,
ଅନୁବାଦିକା,
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ , କଟକ ।